

Problem valorizacije, zaštite i očuvanja poslijeratne arhitekture i urbanizma na primjeru Ulice grada Vukovara u Zagrebu

Sever, Ana-Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:021961>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-16**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

FILOZOFSKI FAKULTET

Odsjek za povijest umjetnosti

Diplomski rad

PROBLEM VALORIZACIJE, ZAŠTITE I OČUVANJA
POSLIJERATNE ARHITEKTURE I URBANIZMA NA PRIMJERU
ULICE GRADA VUKOVARA U ZAGREBU

Ana-marija Sever

Mentori: dr. sc. Jasna Galjer; dipl. ing. arh., dr. sc. Zlatko Jurić

ZAGREB, 2020.

Temeljna dokumentacijska kartica

Sveučilište u Zagrebu

Diplomski rad

Filozofski fakultet

Odsjek za povijest umjetnosti

Diplomski studij

PROBLEM VALORIZACIJE, ZAŠTITE I OČUVANJA POSLIJERATNE ARHITEKTURE I URBANIZMA NA PRIMJERU ULICE GRADA VUKOVARA U ZAGREBU

The problem of valorisation, protection and preservation of postwar architecture and urbanism
of Ulica grada Vukovara street in Zagreb

Ana-marija Sever

SAŽETAK

Diplomski rad bavi se pitanjem valorizacije, zaštite i očuvanja poslijeratne arhitekture. Problematika se otvara na primjeru Ulice grada Vukovara, prvog velikog projekta poslijeratnog zagrebačkog urbanizma, uz koju su izgrađena neka od antologijskih ostvarenja hrvatske arhitekture druge polovice 20. stoljeća. Ideja ovog diplomskog rada i popratnog kataloga je na primjeru Ulice grada Vukovara istražiti i prezentirati kako se odnosimo prema modernoj arhitekturi druge polovice 20. stoljeća koja je upisana u Registar kulturnih dobara Ministarstva kulture kao zaštićeno kulturno dobro.

Rad je pohranjen u: knjižnici Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Rad sadrži: 138 stranica, 76 reprodukcija. Izvornik je na hrvatskom jeziku.

Ključne riječi: poslijeratni urbanizam, Ulica grada Vukovara, zaštita poslijeratne arhitekture,
Registar kulturnih dobara

Mentori: dr. sc. Jasna Galjer, redoviti profesor, Filozofski fakultet

dipl. ing. arh., dr. sc. Zlatko Jurić, redoviti profesor, Filozofski fakultet

Ocjenjivači:

Datum prijave rada: _____

Datum predaje rada: _____

Datum obrane rada: _____

Ocjena: _____

Izjava o autentičnosti rada

Ja, Ana-marija Sever, diplomantica na Istraživačkom smjeru – modul *Moderna i suvremena umjetnost* diplomskoga studija povijesti umjetnosti na Odsjeku za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, izjavljujem da je diplomski rad pod nazivom Problem valorizacije, zaštite i očuvanja poslijeratne arhitekture i urbanizma na primjeru Ulice grada Vukovara u Zagrebu rezultat mog istraživanja i u potpunosti samostalno napisan. Također, izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije izravno preuzet iz literature ili napisan na nedozvoljen način te da se tekst u potpunosti temelji na literaturi kako je navedeno u bilješkama, uz poštivanje etičkih standarda u citiranju i korištenju izvora.

U Zagrebu, 06. lipnja 2020.

Vlastoručni potpis

Sadržaj:

1. Uvod	6
2. Zaštita poslijeratne arhitekture	7
2.1. Razvoj internacionalne misli o zaštiti moderne arhitekture 20. stoljeća	7
2.2. Razvoj misli o vrijednosti i zaštiti moderne arhitekture u RH	12
2.3. Pravna zaštita poslijeratne arhitekture ostvarene u razdoblju od 1945. do 1990.	17
2.3.1. Pravna zaštita poslijeratne arhitekture u razdoblju od 1945. do 1999. godine ...	18
2.3.2. Pravna zaštita poslijeratne arhitekture u razdoblju od 2000. godine do danas ...	21
2.3.3. Današnje stanje zaštićene poslijeratne arhitekture u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske	23
3. Kratki povijesni prikaz Ulice grada Vukovara (1945.-1990.)	24
3.1. Historiografija istraživanja razvoja Ulice grada Vukovara	24
3.2. Kratki povijesni pregled razvoja Ulice grada Vukovara (1945.-1990.)	25
4. Propale vizije i devastacije poslijeratnog urbanizma na primjeru Ulice grada Vukovara	37
5. Kako se odnosimo prema i što točno štitimo na zaštićenim zgradama na Ulici grada Vukovara?	40
6. Zaključak	45
7. Prilog: Katalog	47
8. Popis literature	143
a. Literatura	143
b. Internetski izvori	146
9. Popis slikovnih priloga	146

1. Uvod

Ulica grada Vukovara prvi je veliki projekt poslijeratnog zagrebačkog urbanizma, uz koju su izgrađena neka od antologijskih ostvarenja hrvatske arhitekture druge polovice 20. stoljeća.

Radi se o *tipično hrvatskoj, socijalističkoj varijanti funkcionalizma* koju karakteriziraju *jednostavnost, ponegdje i škrtost izraza, skroman i ograničen izbor materijala te jasna geometrija volumena pretežito slobodno stojećih zgrada*.¹ S obzirom da je prošlo pola stoljeća od njihove izgradnje, te su zgrade zbog nedovoljno kvalitetnih materijala i izvedbe, te uglavnom neprimjerena održavanja, došle u fazu kada su neophodni popravci i obnova, pri čemu dolazi do zahvata koji često mijenjaju njihov izgled. Zanimljivo je da je većina tih zgrada prepoznato tada kao spomenici kulture, što odgovara današnjim kulturnim dobrima.

Ideja ovog diplomskog rada i popratnog kataloga je na primjeru Ulice grada Vukovara istražiti i prezentirati kako se odnosimo prema modernoj arhitekturi druge polovice 20. stoljeća koja je upisana u Registar kulturnih dobara Ministarstva kulture kao zaštićeno kulturno dobro (Lista nepokretnih kulturnih dobara).

Prvi dio rada bavi se pitanjem razvoja misli o zaštiti moderne arhitekture 20. stoljeća na internacionalnoj razini te na razini Republike Hrvatske. Također se izlaže problematika pravne zaštite poslijeratne arhitekture ostvarene u razdoblju od 1945. do 1990. godine.

U drugom dijelu rada predstavlja se kratki povijesni prikaz Ulice grada Vukovara koji služi kao kontekstualni okvir glavnom dijelu rada.²

Treći dio rada bavi se propalim vizijama i devastacijama poslijeratnog urbanizma Ulice grada Vukovara.

Posljednji i glavni dio rada otvara pitanje kako se odnosimo prema i što točno štitimo na zaštićenim zgradama u Ulici grada Vukovara. Izrađen je katalog u koji je uvršteno 14 arhitektonskih djela. Katalog se sastoji od opisa zgrade koje je preuzet sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba³, isječka iz Rješenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu zgrade u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske koji obrazlaže specifične vrijednosti zgrade zbog kojih se sama zaštita i zatražila, te fotografija zgrada iz vremena nastanka, koje su suprotstavljene suvremenim fotografijama. Na temelju

¹ Ivo Maroević, *Kako čuvati arhitekturu 50-ih u Zagrebu*, u: *Prostor* 14 (2016), str 133

² Uglavnom se temelji na diplomskom radu povjesničarki umjetnosti Danijele Pandža i Petre Srblićinović pod naslovom *Ulica grada Vukovara u Zagrebu: urbanistička rješenja i arhitektonska ostvarenja u razdoblju od 1947. do 2007. godine*.

³ <http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/PGW?OpenPage> (pregledano 24.05.2020.)

suprotstavljenih fotografija doneseni su zaključci o nepravilnostima, nadogradnjama i oštećenjima koje su zgrade pretrpjele.

2. Zaštita poslijeratne arhitekture

2.1. Razvoj internacionalne misli o zaštiti moderne arhitekture 20. stoljeća

Prvi zapaženi rast u zanimanju za vrednovanje moderne arhitekture na međunarodnoj razini javlja se kasnih 1970-ih i ranih 1980-ih godina, dok konzervacija moderne arhitekture postaje središtem rasprava o naslijeđu u 1990-im i 2000-im godinama, osobito nakon osnivanja DOCOMOMO-a⁴ 1988. godine u Eindhovenu.⁵

DOCOMOMO je međunarodna neprofitna organizacija posvećena dokumentaciji i konzervaciji arhitekture i urbanizma modernizma, nastala potaknuta stanjem ugroženosti moderne arhitekture, čiji su mnogi primjeri do 1980-ih razoreni ili izmijenjeni do neprepoznatljivosti. Kao razlozi razaranja ističu se nedostatak vrednovanja moderne arhitekture kao kulturne baštine, kontinuirana praksa prenamjene te činjenica da neke tehnološke inovacije arhitekture 20. stoljeća loše podnose test vremena.⁶

Ciljevi DOCOMOMO-a definirani su u njihovom programu, koji izvorno datira iz 1990. godine, a nadopunjen je u Seoul-u 2014. godine, kada i dobiva svoj trenutni naziv Eindhoven–Seoul proglas.⁷ Oni uključuju širenje i jačanje interesa javnosti i odgovornih službi za naslijeđe moderne, poticanje istraživanja modernističkih djela, promoviranje konzervacije i ponovnog korištenja modernističkih ostvarenja, protivljenje destrukciji i preoblikovanju važnih djela, razmjenu iskustava i ideja o dokumentiranju i očuvanju, razvoj tehnika i metoda za konzervaciju i prenamjenu, nadziranje ugroženih primjera moderne arhitekture i urbanizma te razvijanje ideja za budućnost održivog graditeljstva, utemeljenih na iskustvima moderne.⁸

Udruženje djeluje kroz nacionalne i regionalne podružnice kako bi se prilagodilo potrebama i uvjetima različitih kulturnih sredina, a svake dvije godine održava se zajednička

⁴ Puni naziv udruženja glasi: *Documentation and Conservation of the Modern Movement*

⁵ Miles Glendinning, *The Conservation Movement: A History of Architectural Preservation, Antiquity to Modernity*, New York: Routledge, 2013., str 358

⁶ Preuzeto sa stranica DOCOMOMO-a: <https://www.docomomo.com/about/organization/> (pregledano 23.01.2020.)

⁷ U originalu: *Eindhoven–Seoul Statement*.

Preuzeto sa stranica DOCOMOMO-a: <https://www.docomomo.com/about/organization/> (pregledano 23.01.2020.)

⁸ Preuzeto sa stranica DOCOMOMO-a: <https://www.docomomo.com/about/organization/> (pregledano 23.01.2020.)

DOCOMOMO konferencija na kojoj regionalne podružnice podnose izvještaj o napretku te zajednički rade na definiranju plana djelovanja za sljedeće dvije godine.⁹

Sljedeći korak prema vrednovanju moderne arhitekture poduzet je 2005. godine osnivanjem Vijeća za baštinu 20. stoljeća ISC20C u okviru krovne organizacije ICOMOS. Kao glavni cilj Vijeća navodi se promicanje prepoznavanja, očuvanja i prezentiranja naslijeđa 20. stoljeća.¹⁰

Članovi Vijeća su kroz 2010. i 2011. godinu razvili Madridski dokument, punog imena *Approaches for the Conservation of Twentieth-century Architectural Heritage*, u kojem su iznesene osnovne praktične smjernice za očuvanje i upravljanje arhitektonskom baštinom 20. stoljeća. Nakon stavljanja dokumenta na međunarodnu raspravu, u studenome 2014. godine objavljena je i druga, revidirana verzija *Madridskog dokumenta*, a dodatne rasprave i doprinosi rezultirali su trećom verzijom, predstavljenom na 19. sastanku Vijeća 2017. godine u New Delhiju.

Kao osnovni cilj dokumenta navodi se razvijanje pristupa arhitektonskoj baštini 20. stoljeća koji je prikladan i poštuje njezine vrijednosti. Naglašava se da je obaveza očuvanja arhitektonske baštine 20. stoljeća jednaka onoj koja se prakticira u odnosu prema baštini ranijih razdoblja. Kao glavni razlog njezine ugroženosti ističe se nedostatak iskazanog vrednovanja i brige.¹¹ Dokument tvori šest tematskih cjelina, kroz koje se članovi Vijeća koncentriraju na davanje odgovora na praktične probleme zaštite arhitektonske baštine 20. stoljeća.

Prva tematska cjelina *Madrid – New Delhi dokumenta* posvećena je širenju znanja i razumijevanja kulturnog značaja arhitektonske baštine 20. stoljeća. Zahtijeva se identificiranje i procjena kulturnog značaja arhitektonske baštine 20. stoljeća, pri čemu se vrednovanje mora temeljiti na već prihvaćenim kriterijima za valorizaciju kulturne baštine. Ističe se potreba za prepoznavanjem i poštivanjem inovativnih formi, strukturnih rješenja, eksperimentalnih građevinskih materijala i konstrukcijskih rješenja koje donosi 20. stoljeće. Naglašena je važnost konteksta i okruženja modernističkog kulturnog lokaliteta, koje također treba prepoznati i valorizirati. Definira se potreba za proaktivnim i sistematičnim prepoznavanjem,

⁹ Preuzeto sa stranica DOCOMOMO-a: <https://www.docomomo.com/about/organization/> (pregledano 23.01.2020.)

¹⁰ Puni naziv vijeća glasi *International Scientific Committee on Twentieth-century heritage*. Preuzeto sa stranica ISC20C-a: <http://www.icomos-isc20c.org/> (pregledano 24.01.2020.)

¹¹ *Approaches to the Conservation of Twentieth-Century Cultural Heritage: Madrid – New Delhi Document*, 2017: 3.

valoriziranjem i popisivanjem naslijeđa 20. stoljeća, i to kroz istraživanja i radove multidisciplinarnih grupa.¹²

Druga tematska cjelina koncentrira se na potrebu implementacije prikladnih procesa pri konzervaciji kulturne baštine 20. stoljeća, odnosno korištenje prikladne metodologije u planiranju i upravljanju konzervacijom. Adekvatno istraživanje, dokumentacija i analiza povijesti i značaja objekta ili lokaliteta je potrebno kako bi se izbjegli, ublažili, odnosno minimalizirali potencijalni štetni utjecaji i zahvati. Potrebno je za svaku izmjenu odrediti jasnu politiku i smjernice koje se uspostavljaju prije početka intervencije, a prema kojima se definiraju prihvatljive granice promjene. Planiranje održavanja i upravljanja kulturnim naslijeđem je ključno, kao i identificiranje osoba ili institucija odgovornih za brigu i zahvate.¹³

Istraživanje modernih materijala i modernog planiranja treća je tema Madrid – New Delhi dokumenta, točnije istraživanje i razvoj specifičnih metoda popravaka prikladnih za specifične građevinske materijale i konstrukcije 20. stoljeća, što se posebno odnosi na brojne eksperimentalne materijale i konstrukcije druge polovice stoljeća. Sukladno tome, ističe se i istraživanje i razvoj prikladnih odgovora na nove eksperimentalne pristupe planiranju grada i urbanog življenja u 20. stoljeću.¹⁴

Četvrta tema dokumenta koncentrira se na pitanje upravljanja promjenama na način da se održi kulturni značaj arhitektonske baštine 20. stoljeća. Potrebno je prepoznati i upravljati pritiscima na promjene koji su, kao rezultat čovjekove intervencije ili uvjeta iz okoliša, konstantni. Zahtijeva se oprezno upravljanje promjenama, koje poštuje kulturni značaj, kao i poštovanje autentičnosti i integriteta objekta i lokaliteta. Također se upozorava na važnost prepoznavanja situacija u kojima nova upotreba zapravo pridonosi značaju objekta ili lokaliteta.¹⁵

Upravljanje s ciljem održivosti peta je tema Madrid – New Delhi dokumenta. Potrebno je težiti postizanju balansa između težnje ka održivosti okoliša i uvođenja mjera koje vode energetske učinkovitosti.¹⁶

¹² Madrid – New Delhi Document, 2017: 3–4

¹³ Madrid – New Delhi Document, 2017: 5–6

¹⁴ Madrid – New Delhi Document, 2017: 7

¹⁵ Madrid – New Delhi Document, 2017: 7–9

¹⁶ Madrid – New Delhi Document, 2017: 9–10

Posljednja tema dokumenta naglašava važnost interpretacije, komunikacije i promoviranja kulturne baštine 20. stoljeća u široj zajednici.¹⁷

Potaknuti činjenicom da su objekti i lokaliteti koji pripadaju kategoriji moderne pod osobitom prijetnjom, 2001. godine ICOMOS, DOCOMOMO i UNESCOov World Heritage Center pokrenuli su zajednički program za identifikaciju, dokumentaciju i promociju arhitektonskog i urbanističkog naslijeđa 19 i 20 stoljeća koji je rezultirao studijom *Identification and Documentation of Modern Heritage*.¹⁸

Kao glavni razlozi izloženosti arhitektonskog i urbanističkog naslijeđa 19. i osobito 20. stoljeća propadanju navode se slaba pravna zaštita i nisko vrednovanje među širom javnosti. Inicijativa predlaže popisivanje postojećih istraživanja, sastanaka i prijedloga, njihovo smještanje u sustav *World Heritage Convention* te daljnje razvijanje procesa s ciljem veće zastupljenosti arhitektonske i urbanističke baštine 19. i 20. stoljeća na *Popisu svjetske baštine*.¹⁹

Značajan doprinos valorizaciji i prepoznavanju potrebe za očuvanjem i konzervacijom naslijeđa moderne donosi i Getty Institute. Getty Institute djeluje u Los Angelesu kao privatna, neprofitna institucija koja na internacionalnoj razini radi na unaprjeđenju konzervatorske prakse kroz istraživanja, edukacije i praktični rad na terenu.²⁰ Jedno od njihovih odjeljenja je i *Buildings & Sites*, u sklopu kojeg je pokrenuta i inicijativa *Conserving Modern Architecture Initiative* – čiji je cilj unaprijediti očuvanje moderne arhitekture putem istraživanja, publikacija, projekata i obuka. U sklopu spomenute inicijative Getty Institute radi na razvijanju praktičnih mjera konzervacije koje se bave izazovima koje su postavili inovativni građevinski materijali i metode koje karakteriziraju razdoblje moderne.²¹

U članku *Modern matters: Breaking the Barriers to Conserving Modern Heritage*, pročelnica odjeljenja *Buildings & Sites* Susan Macdonald sažima najčešće probleme i predlaže rješenja valorizacije, zaštite i konzervacije urbanističke i arhitektonske baštine 20. stoljeća. Kao glavne probleme zaštite naslijeđa 20. stoljeća navodi nedostatak valorizacije i zaštite, nedostatak zajedničkog metodološkog pristupa, kratak životni vijek i tehničke izazove

¹⁷ Madrid – New Delhi Document, 2017: 10–11

¹⁸ Ron van Oers, Sachiko Haraguchi, *World Heritage Papers 5: Identification and documentation of modern heritage*, Paris: UNESCO World Heritage Centre 2003, str 7

¹⁹ Oers, Haraguchi, 2003: 7

²⁰ <https://www.getty.edu/conservation/> (28.01.2020.)

²¹ https://www.getty.edu/conservation/our_projects/field_projects/cmair/ (28.01.2020.)

arhitekture 20. stoljeća, nepostojanje programa obrazovanja specijaliziranog za zaštitu moderne arhitekture te zastarjelost (u smislu funkcionalnosti, adaptibilnosti, održivosti).²²

Kao jedan od osnovnih problema pri zaštiti moderne arhitekture navodi pitanje kako štititi ono što još nije *voljeno* i cijenjeno. Nedostatak podrške šire javnosti često otežava napore vlasti da uspješno uvrste naslijeđe 20. stoljeća na liste zaštićene baštine. Kontroverze oko uključivanja moderne arhitekture na liste zaštićene baštine bile su znatno manje kada su napori odgovornih bili strateški, dakle uključivali edukaciju i podizanje svijesti čime se poboljšavalo razumijevanje modernih objekata i lokaliteta te educiralo vlasnike. Jača podrška također se postizala kada se zajednice uključivalo u proces zaštite što ranije u procesu.²³ Macdonald navodi da iako će valorizacija naslijeđa 20. stoljeća u budućnosti zasigurno rasti, ako se ne stimulira jača potpora javnosti, procijeni važnosti vrijednosti u kontekstu velikog broja objekata i pomogne javnosti obrazovati se o važnosti i zaštiti naslijeđa 20. stoljeća, važni objekti i lokaliteti u međuvremenu će biti izloženi propadanju i nepovratno izgubljeni.²⁴

Tehnički izazovi kod zaštite arhitektonskog naslijeđa 20. stoljeća također je jedan od glavnih problema i predmeta konflikta među stručnjacima. U poslijeratnom razdoblju ograničeni budžeti i nedostatak građevinskih materijala poput željeza i građevnog drva, zajedno s dekvifikacijom građevne industrije, znatno ugrožavaju kvalitetu gradnje, što rezultira građevinskim fondom smanjenog životnog vijeka. Kraći ciklusi popravka i više stope zastarjelosti vode višim troškovima održavanja dugoročno. Troškovi popravka naspram troškova zamjene jedan je od stalnih argumenata protiv konzervacije objekata 20. stoljeća. Istraživanja su potrebna kako bi dobili odgovore o tome kako moderni materijali propadaju te kako bi se razvila tehnološka rješenja za najčešće probleme, koji uključuju popravak izloženog betona, sustava oblaganja i plastike.²⁵

Kao treći veliki izazov kod očuvanja moderne arhitekture Macdonald navodi posljedice eksplozije novih tipova građevina tijekom 20. stoljeća koje su trebale zadovoljiti nove načine življenja i rada te fokus na funkcionalnost u modernističkim ideologijama. Taj se izazov manifestira u nekoliko skupina problema. Prvi od njih je adaptacija funkcionalno zastarjelih objekata za nove uvjete (problem modernističke tvrdnje da forma mora pratiti funkciju), zatim zadržavanje značajnih obilježja dizajna koja su vezana za funkciju građevine, a koja su

²² Susan Macdonald, »Modern Matters: Breaking the Barriers to Conserving Modern Heritage«, u: *The GCI Newsletter* Volume 28, Number 1 (spring 2013.), str 5

²³ Macdonald, 2013: 5-6

²⁴ Macdonald, 2013: 6

²⁵ Macdonald, 2013: 7-8

zastarjela ili problematična u smislu svojih materijalnih karakteristika, nadalje unaprjeđenje objekata kako bi zadovoljili suvremeni zahtjev za održivosti okoliša, upravljanje i pronalaženje prikladne upotrebe za velike objekte te naposljetku ekonomska održivost i isplativost popravka objekata 20. stoljeća. Pri tome naglašava da iako adaptacije moderne arhitekture za nove upotrebe i novi funkcionalni zahtjevi mogu biti izazovni, treba imati na umu da se sa sličnim izazovima susretale i građevine ranijih era. Navedeni pristup može samo naštetiti reputaciji moderne arhitekture i smanjiti potporu šire javnosti za zaštitu i konzervaciju modernističkih objekata. Na kraju je važno napomenuti da Macdonald smatra kako se konzervacija u većini slučajeva svodi na upravljanje nužnim promjenama na način da se maksimalno održe postojeće vrijednosti.²⁶

U kontekstu publikacija na temu naslijeđa moderne treba spomenuti i ostale radove koji su doprinijeli podizanju svijesti o važnosti naslijeđa i širenju znanja o njezinoj obnovi i zaštiti. To su prvenstveno Theodore H. M. Prudon s knjigom *Preservation of Modern Architecture*, zatim knjiga Thomasa C. Jester *Twentieth Century Building Materials: History and Conservation*, a čak je i Bernard Feilden u svojoj poznatoj knjizi *Conservation of Historic Buildings* u trećem izdanju iz 2003. dodao poglavlje *Conservation of modern buildings* u kojemu se na praktičnoj razini bavi pitanjem obnove modernih materijala i konstrukcija.

2.2. Razvoj misli o vrijednosti i zaštiti moderne arhitekture u RH

Pojedini hrvatski povjesničari umjetnosti i teoretičari arhitekture vrlo su rano počeli upozoravati na problem valorizacije i očuvanja arhitekture 20. stoljeća. Autori poput Radovana Ivančevića, Tomislava Premerla i Ive Maroevića pišu tekstove u kojima promiču vrijednosti moderne arhitekture i potrebu za zaštitom gotovo istovremeno s početcima međunarodnog diskursa na navedenu temu.

Radovan Ivančević 1968. godine napisao je šest članaka pod zajedničkim naslovom *Moderna arhitektura – nepriznata umjetnost* koji su izvorno objavljeni u časopisu *Telegram*. Ivančević upozorava kako naslijeđe hrvatske moderne arhitekture nije priznato kao umjetnost, niti u očima javnosti, niti od strane struke, *zbog čega se antologijska djela naše moderne arhitekture [...] „doslikavaju“ i „preslikavaju“, pa i uništavaju, nitko to i ne primjećuje.*²⁷

²⁶ Macdonald, 2013: 8-9

²⁷ Radovan Ivančević, »Moderna arhitektura – nepriznata umjetnost«, u: *Za Zagreb (...suprotiva mnogim)*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 2001., str 9-247

U nizu od šest tekstova Ivančević se posvetio pojedinačnim temama unutar moderne arhitekture, poput Le Corbusierove ideje o stroju za stanovanje te izgradnje najamnih stambenih višekatnica u Zagrebu te je predstavio pojedine primjere ostvarenja hrvatske moderne arhitekture, poput nebodera *Napretka* arhitekta Stjepana Planića iz 1930. godine. Ističući svoj sud o neadekvatnome vrednovanju arhitektonskog naslijeđa moderne, Ivančević je predstavio konkretna ostvarenja toga razdoblja kroz stručnu analizu, ali i s izraženim osobnim zanosom. Kako zaključuje Petra Šlošel u svojem diplomskom radu, niz Ivančevićevih tekstova objavljenih u *Telegramu* odličan je primjer rada na osvještavanju i promoviranju vrijednosti moderne arhitekture s ciljem osvješćivanja potrebe njezina vrednovanja.²⁸

Tomislav Premerl u knjizi *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata* iz 1989. donosi vrijednu valorizaciju hrvatske međuratne moderne arhitekture, a svojim kasnijim tekstovima i djelovanjem opsežno se bavi i pitanjem njezina očuvanja.

U posebnom prilogu časopisa *Čovjek i prostor* 1996. objavljeni su sažeci izlaganja Okruglog stola održanog u Društvu arhitekata ranije te godine. Tema Okruglog stola bila je zaštita moderne i suvremene arhitekture, pri čemu je upravo Premerl održao uvodno predavanje. U uvodnome tekstu priloga Premerl je ukazao prije svega na vrijednost i veličinu hrvatske međuratne moderne arhitekture koja se ostvarivala usporedno sa svjetskim zbivanjima.²⁹ Upozorio je da je općenito stanje brige o arhitektonskom naslijeđu moderne *katastrofalno* i *sramotno* te izrazio svoje mišljenje kako je zaštita spomenika arhitekture *etički čin*.³⁰ Smatra da ta vrijedna arhitektura treba *brižnu fizičku zaštitu*, a da takva zaštita slijedi *tek poslije visoko izgrađene svijesti o čuvanju baštinjenih vrijednosti modernog graditeljstva*.³¹ Veliki problem pri tome smatra nedostatak sustavnih povijesnih studija, *a za zaštitu je u prvom redu nužna svijest o povijesnosti trenutka, o očuvanju vrijednosti*.³² Građenje društvene svijesti smatra doduše suviše dugotrajnim poslom, pa kao prvi korak u zaštiti navodi važnost donošenja adekvatnih zakona o zaštiti, ali i strogo provođenje tih zakona, čije kršenje rezultira primjerenim sankcijama.³³ Budući da zakon postoji, ali je provedba zakazala, on predlaže donošenje jednostavnog programa koji bi bio jednostavan za provedbu. Taj se program sastoji

²⁸ Petra Šlošel, *Problem očuvanja modernističke arhitekture Zagreba na primjeru nadbiskupskog dječačkog sjemeništa Jurja Neidhardta*, diplomski rad, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2015., str 64-65

²⁹ Premerl, 1996: 66

³⁰ Premerl, 1996: 66-67

³¹ Premerl, 1996: 66

³² Premerl, 1996: 66

³³ Premerl, 1996: 67

od četiri točke. Prva od njih odnosi se na ugrađivanje pojma baštine u opću edukaciju, znanstveno proučavanje moderne arhitekture te obrazovanje šire javnosti. Druga točka tiče se izgradnje svijesti pojedinaca i društva, treća zahtijeva donošenje jasnog zakona o zaštiti spomeničkih vrijednosti i osiguravanje njihova provođenja, a četvrta novu organizaciju službe zaštite koja bi trebala djelovati isključivo prema stručnim i znanstvenim kriterijima, eliminirajući čimbenike trenutačnih interesa pojedinaca ili vlasti.³⁴

Za probleme s kojima se suočava zaštita moderne arhitekture u Hrvatskoj značajna je činjenica da u tekstu *Zaštita arhitektonske baštine hrvatske moderne* iz 2009. godine, nastalom dakle 13 godina nakon priloga u časopisu *Čovjek i prostor*, Premerl ponovno upozorava na iste probleme i poziva na djelovanje koristeći iste četiri točke koje je koristio više od desetljeća ranije, uz dodatak pete točke o potrebi za uključivanjem stručnjaka u proces reorganizacije službe zaštite.³⁵

Za razliku od Radovana Ivančevića i Tomislava Premerla koji kada govore o modernoj arhitekturi uglavnom govore o arhitekturi međuratnog razdoblja, Ivo Maroević velik je dio svog teorijskog rada posvetio poslijeratnoj arhitekturi, odnosno arhitekturi druge polovice 20. stoljeća. Brojni Maroevićevi članci poput *Hrvatska arhitektura pedesetih: kontinuitet moderne u okruženju socijalizma*, *Arhitektura sedamdesetih u Hrvatskoj* i *Zagrebačka arhitektura osamdesetih godina* predstavljaju temelj valorizacije hrvatske poslijeratne moderne arhitekture. U kontekstu zaštite i obnove poslijeratne arhitekture osobito je značajan članak *Kako čuvati arhitekturu 50-ih u Zagrebu* objavljen 2006. godine u časopisu *Prostor*.³⁶

Maroević u članku upozorava na brojna namjerna i nenamjerna mijenjanja izgleda pročelja zgrada nastalih u Zagrebu početkom druge polovice 20. stoljeća. Radi se o *tipično hrvatskoj, socijalističkoj varijanti funkcionalizma* koju karakteriziraju *jednostavnost, ponegdje i škrtost izraza, skroman i ograničen izbor materijala te jasna geometrija volumena pretežito slobodno stojećih zgrada*.³⁷ S obzirom da je prošlo pola stoljeća od njihove izgradnje, te su zgrade zbog nedovoljno kvalitetnih materijala i izvedbe, te uglavnom neprimjerena održavanja, došle u fazu kada su neophodni popravci i obnova, pri čemu dolazi do zahvata koji često mijenjaju njihov izgled. Zanimljivo je da je većina tih zgrada prepoznato tada kao spomenici kulture, što odgovara današnjim kulturnim dobrima. Maroević smatra da je zanimljivo promatrati koja se njihova svojstva mogu smatrati spomeničkim svojstvima koja bi trebalo očuvati. Maroević

³⁴ Premerl, 1996: 67

³⁵ Premerl, 2009: 345

³⁶ Ivo Maroević, *Kako čuvati arhitekturu 50-ih u Zagrebu*, u: *Prostor* 14 (2016), str 133-135

³⁷ Maroević, 2016: 133

obrazlaže kako se *kulturno dobro*³⁸ precizno određuje u zakonskim odredbama, dok se *spomeničko svojstvo* spominje usput, i to u prvom redu kao ono što treba očuvati na kulturnim dobrima, a njihovo šticeenje obveza je vlasnika ili korisnika kulturnih dobara.³⁹ Po Maroeviću, spomenička su svojstva *one osobine kulturnoga dobra po kojima ono jest kulturno dobro. Gubitkom spomeničkih svojstava, kulturno dobro gubi svoje temeljne značajke i više ne zadovoljava kriterije po kojima je prepoznato i registrirano kao kulturno dobro.*⁴⁰ Svoju tezu Maroević istražuje i obrazlaže na djelima dvojice reprezentativnih arhitekata razdoblja početka druge polovice 20. stoljeća, Božidara Tušeka i Marijana Haberlea. Detaljno analizirajući njihovu formu, materijalnu izvedbu te izgled proćelja, Maroević zaključuje da su upravo *oblikovne i materijalne osobine opisanih zgrada ujedno i spomenička svojstva njihovih vanjšina, tj svojstva po kojima su one reprezentanti vremena i svojih autora.*⁴¹ Ipak, smatra da u Hrvatskoj ne postoje jasni kriteriji za utvrđivanje spomeničkih svojstava arhitekture druge polovice 20. stoljeća. *Da su kriteriji definirani, ne bi bilo lutanja i precizno bi se znalo što valja štiti na pojedinoj zgradi [...].*⁴² Naposljetku zaključuje: *Zatim, da želeći poboljšati funkcioniranje i korištenje zgrada iz toga vremena, propuštamo identificirati one vrijednosti po kojima arhitektura toga doba iskazuje dio svoga poslanja. Šteta je što se to događa i što se nadležne gradske službe i državni uredi ne brinu dovoljno o baštini vremena u kojemu se u Hrvatskoj stvarala jedinstvena socijalistička arhitektura u svijetu.*⁴³

Osim iznimnog doprinosa Ive Maroevića, vrijedilo bi spomenuti i još nekoliko autora koji su svojim pregledima doprinijeli valorizaciji hrvatske poslijeratne moderne arhitekture. Žarko Domljan već je 1969. godine u časopisu *Život umjetnosti* objavio članak *Poslijeratna arhitektura u Hrvatskoj* u kojemu daje pregled arhitekture ostvarene u razdoblju 50-ih i 60-ih uzimajući u obzir specifičan socijalni aspekt u kojemu ona nastaje.⁴⁴ Možemo spomenuti još dvije knjige koje nam daju opsežan pregled arhitekture druge polovice 20. stoljeća, a time i značajan doprinos valorizaciji i široj prihvaćenosti poslijeratne arhitekture u Hrvatskoj. Radi se o knjizi Marijana Hrzića *Arhitektura u Hrvatskoj 1945.-1985.*, objavljene izvorno 1972., koja je svoje drugo izdanje doživjela 2013. godine, te monografiji *Antologija hrvatske arhitekture druge polovice 20. stoljeća* Borke Bobovec iz 2016. godine.

³⁸ Nekoć “spomenik kulture”

³⁹ Maroević, 2016: 133

⁴⁰ Maroević, 2016: 133

⁴¹ Maroević, 2016: 135

⁴² Maroević, 2016: 135

⁴³ Maroević, 2016: 135

⁴⁴ Žarko Domljan, »Poslijeratna arhitektura u Hrvatskoj«, u: *Život umjetnosti* 10 (1969.), str 3-45

Vrijedan doprinos valorizaciji i širenju svijesti o vrijednosti arhitekture 20. stoljeća donosi i arhitekt i sveučilišni profesor Neven Šegvić koji je krajem sedamdesetih godina prošlog stoljeća pri zagrebačkom Arhitektonskom fakultetu pokreće znanstveno-istraživački projekt pod nazivom *Atlas hrvatske arhitekture dvadesetoga stoljeća*.⁴⁵ Kroz projekt je do danas realizirana izložba Nevena Šegvića *Arhitektura u Hrvatskoj 1945.-1985.* te objavljen niz publikacija u izdanju Arhitektonskog fakulteta.

Projekt *Motel Trogir* pokrenut je 2013. godine kao građanska kampanja kojom se nastoji problematizirati naslijeđe socijalističkog modernizma fokusiranjem primarno na istraživanje konkretnog ostvarenja trogirskog motela podignutog 1965. prema projektu arhitekta Ivana Vitića. Projekt ima tri temeljne aktivnosti: afirmacija i zaštita kulturne baštine, proizvodnja javnosti i borba za javni interes. Uz istraživački rad, izložbenu djelatnost i aktivizam, rad na projektu uključuje i međunarodnu suradnju kroz povezivanje sa sličnim inicijativama u Europi.⁴⁶ Projekt uopće stremi širem kulturnom angažmanu i izgradnji kritičnosti društvenih procesa i alternativa postojećem stanju. Utoliko pitanje nije samo što neko vrijedno zdanje znači samo po sebi, već što ono znači i može biti za društvo, ljude i grad u kojem se nalazi.⁴⁷ U sklopu projekta 2015. godine organizirana je izložba *Moderna arhitektura Trogira*, a iste godine objavljena je i knjiga *Motel Trogir: nije uvijek budućnost ono što dolazi*. U suradnji s Odborom za baštinu i prostor DPUH-a Motel Trogir je 2017. godine održao tribinu *Kako štitimo arhitekturu modernizma?* koja se bavila pitanjima stanja modernističke baštine druge polovice 20. stoljeća, formalnim aspektima zaštite, dosadašnjim iskustvima i problemima koji se u praksi Konzervatorskih odjela i Ministarstva kulture javljaju te općenito o otvorenim proceduralnim pitanjima, a potaknuta slučajem kuće Matulja. U pozivu na tribinu naglasilo se da *kako bi se spriječila daljnja devastacija novijeg kulturnog nasljeđa, potrebno je kritički sagledati postojeće kriterije i metodologiju pravne zaštite kulturnih dobara, ali i potaknuti sustavniju i pravodobniju valorizaciju ovog izrazito produktivnog perioda za hrvatsku arhitekturu*.⁴⁸

U Dubrovniku je 2013. godine održana međunarodna konferencija *Our Modern: Re-Appropriating Vulnerable 20th Century Heritage (Naš modernizam: prisvajanje osjetljive baštine 20. stoljeća)* na kojoj su međunarodni predavači govorili o specifičnim problemima, prijedlozima mogućih rješenja i konkretnim rješenjima pokazanim na primjerima iz prakse

⁴⁵ Preuzeto sa stranica projekta *Atlas arhitekture*: <http://www.atlasarhitekture.org/> (pregledano 03.02.2020.)

⁴⁶ Podaci su preuzeti sa stranica projekta: <https://moteltrogir.tumblr.com/page/16> (pregledano 17.02.2020.)

⁴⁷ Podaci su preuzeti sa stranica projekta: <https://moteltrogir.tumblr.com/page/16> (pregledano 17.02.2020.)

⁴⁸ <https://pogledaj.to/arhitektura/kako-stitimo-arhitekturu-modernizma/> (pregledano 17.02.2020.)

stečene tijekom rada na konzervaciji i strategijama očuvanja baštine 20. stoljeća.⁴⁹ Kao jedno od glavnih pitanja konferencije postavio se problem očuvanja materijala koji su uglavnom mišljeni kao kratkoročni. Mirta Pavić u sažetku konferencije za časopis *Kvartal* prenosi kako se većina sudionika složila u stručnom stavu koji daje prednost *očuvanju i restauriranju izvorne zamisli u odnosu na autentični materijal*.⁵⁰ Konferencija je otvorila i brojna nova pitanja poput: *Trebamo li zajedničke kriterije? Trebamo li vremensku distancu s koje bismo mogli bolje sagledati ono što je predloženo i učinjeno? Trebamo li usklađivanje i planiranje institucija?*⁵¹, a autorica tvrdi kako su odgovori na sva ova pitanja potvrdni.

Važan doprinos valorizaciji i osvještavanju važnosti očuvanja moderne arhitekture donosi i emisija *Betonski spavači* Hrvatske radiotelevizije koju je režirao Saša Ban, a scenarij supotpisuju Maroje Mrduljaš i Nevenka Sablić. Radi se o dokumentarnoj seriji o modernističkoj arhitekturi, *njenim utopijskim ambicijama i kontroverznim sudbinama*.⁵² Prva sezona bavi se hrvatskom turističkom arhitekturom, objektima koji su sagrađeni na nevjerojatnim prirodnim lokacijama, a danas su zaboravljeni i prepušteni propadanju i nestanku. Druga sezona, s podnaslovom *Nedovršene modernizacije* predstavlja primjere vrhunske modernističke arhitekture 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća, koji su zaštićeni kao kulturna dobra, no bez obzira na to, *danas prekrivena patinom nebrige i društveno-ekonomske nemoći da revitalizira velike građevine i javno dobro tog vremena*.⁵³

2.3. Pravna zaštita poslijeratne arhitekture ostvarene u razdoblju od 1945. do 1990.

Poglavlje o pravnoj zaštiti poslijeratne arhitekture u Hrvatskoj temelji se na radu autorica Anuške Deranje Crnokić i Ines Jelavić Livaković, pod naslovom *Pravna zaštita poslijeratne arhitekture ostvarene u razdoblju od 1945. do 1990. godine na području Republike Hrvatske – doprinos valorizaciji i očuvanju* objavljenom u *Godišnjaku zaštite spomenika kulture Hrvatske* 2015. godine. Kao tematiku svojeg rada navode dinamiku donošenja rješenja o zaštiti arhitekture nastale poslije Drugog svjetskog rata do 1990. godine, s ciljem njezine afirmacije uskladu s europskim trendovima, uz *problemski uvid u pravno poimanje zaštite u*

⁴⁹ Mirta Pavić, »Moderna pitanja o čuvanju modernog: konzerviranje jučerašnje i sutrašnje baštine«, u: *Kvartal: kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj* Vol. X No. 3-4 (2013.), str 59

⁵⁰ Pavić, 2013: 60

⁵¹ Pavić, 2013: 61

⁵² <http://www.hulahop.hr/hr/project/betonski-spavaci/> (pregledano: 21.02.2020.)

⁵³ <http://www.hulahop.hr/hr/project/betonski-spavaci-nedovrsene-modernizacije-2-sezona/> (pregledano: 21.02.2020.)

kontekstu političkih promjena.⁵⁴ U radu otvaraju i pitanje izazovima oko uspostave kriterija koji odražavaju suvremena shvaćanja važnosti novije kulturne baštine.⁵⁵

2.3.1. Pravna zaštita poslijeratne arhitekture u razdoblju od 1945. do 1999. godine

U razdoblju nakon Drugoga svjetskoga rata uspostavlja se konzervatorska služba temeljem Općeg zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodnih rijetkosti FNRJ⁵⁶ iz 1946. godine, dok se nakon donošenja prvog Zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodnih rijetkosti⁵⁷ uređuje postupak pravne zaštite kulturne baštine na razini tadašnje Narodne Republike Hrvatske. Svi spomenici stavljeni su pod zaštitu države, a spomenikom kulture se smatraju svi pokretni i nepokretni objekti ili skupine objekata kao i arhitektonske i urbanističke cjeline kulturno-historijskog, historijskog, umjetničkog ili etnografskog karaktera ili osobite nacionalne važnosti.⁵⁸ Postupno nadležni zavodi odlučuju koji se predmeti smatraju spomenicima kulture i donose rješenja o njihovoj zaštiti prema navedenom Zakonu.⁵⁹ Kategoriju preventivne zaštite za spomenike za koje se pretpostavlja da imaju svojstva spomenika kulture donosi Zakon o zaštiti spomenika kulture iz 1967., a donose je temeljem rješenja nadležni regionalni zavod, odnosno općinski zavod.⁶⁰

Među prvim poslijeratnim značajnim arhitektonskim ostvarenjima konzervatori Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu prepoznali su Zgradu Autocentra, poznatu kao Drveni neboder Drage Iblera (izgrađen 1956. – 1958.), Zgradu Tehnološkog fakulteta Alfreda Albinija (izgrađena 1958. – 1964.) i stambeni objekt Drage Galića u tadašnjoj Ulici Proleterskih brigada, današnjoj Ulici grada Vukovara (izgrađen 1955. – 1957.). Za navedene objekte već su u siječnju 1969. godine donesena rješenja o preventivnoj zaštiti.⁶¹

Nakon donošenja navedenih prvih triju preventivnih zaštita prošlo je gotovo 16 godina do donošenja novih preventivnih zaštita poslijeratne arhitekture. Regionalni zavod za zaštitu

⁵⁴ Anuška Deranja Crnokić, Ines Jelavić Livaković, »Pravna zaštita poslijeratne arhitekture ostvarene u razdoblju od 1945. do 1990. godine na području Republike Hrvatske – doprinos valorizaciji i očuvanju« u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, Vol. 39. No. 39. (2015.), str 17

⁵⁵ Crnokić, Livaković, 2015: 17

⁵⁶ Federativna Narodna Republika Jugoslavija

⁵⁷ Članak 2. Zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodnih rijetkosti (NN 84/1949)

⁵⁸ Članak 2. Zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodnih rijetkosti (NN 84/1949).

⁵⁹ Crnokić, Livaković, 2015: 18

⁶⁰ Zakon o zaštiti spomenika kulture (NN 7/67) članak 30. stavak 4.: *Dok za predmet za koji se pretpostavlja da ima svojstvo spomenika kulture ne donese rješenje o upisu u registar, odnosno dok se spomenik ne upiše u registar, nadležni regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture može donijeti rješenje o preventivnoj zaštiti tog predmeta odnosno spomenika. Ukoliko na području određene općine postoji općinski zavod, rješenje o preventivnoj zaštiti donosi taj zavod.*

Preuzeto od: Crnokić, Livaković, 2015: 18

⁶¹ Crnokić, Livaković, 2015: 18

spomenika kulture u Zagrebu 1985. godine donosi preventivno rješenje za Zgradu Radničkog i narodnog sveučilišta u Zagrebu (izgrađena 1956.–1961.), koju su projektirali arhitekti Radovan Nikšić i Ninoslav Kučan, dok je interijer i opremu potpisao Bernardo Bernardi, a iste se godine donosi i rješenje o preventivnoj zaštiti Stadiona Dinamo i sportsko–rekreacijskog parka Svetice⁶² (izgrađeni 1946.–1962.) te prostora i zgrada Ekonomskog fakulteta Jurja Denzlera (izgrađeno 1950.).⁶³

Provedenom analizom rješenja donesenih u razdoblju od 1945. do 1990. godine Crnokić i Livaković uviđaju je da su se trajnom zaštitom pretežno štitila urbanistička, arhitektonska i skulptorska rješenja memorijalnih obilježja, dok su se poslijeratna arhitektonska ostvarenja štitila isključivo donošenjem preventivnih rješenja, svega njih šest. Iz toga zaključuju da je *tadašnja konzervatorska služba bila svjesna vrijednosti recentne arhitekture te da je unatoč prisutnom konsenzusu oko primjene vremenskog odmaka radi nepristrane valorizacije u fokusu interesa imala primarno njezino očuvanje.*⁶⁴

Donesena prva rješenja preventivnih zaštita, mada ne uključuju detaljno obrazloženje, već akt u obliku formulara po kojem se predmnijeva svojstvo spomenika kulture, uspostavila su prvenstveno mehanizam kojim su se sprječavale nekontrolirane promjene na građevinama. *Ovakvom primjenom instituta preventivne zaštite zaobišao se vremenski odmak koji je smatran poželjnim kao preduvjet za valjano donošenje rješenja o trajnoj zaštiti spomenika, a ujedno su građevine ipak bile pod stručnim nadzorom temeljem Zakona o zaštiti spomenika kulture i to na neodređeni vremenski rok nužan za donošenje rješenja o trajnoj zaštiti.*⁶⁵

Nakon osamostaljenja Republike Hrvatske te donošenja Ustava Republike Hrvatske, i dalje ostaje na snazi Zakon o zaštiti spomenika kulture iz 1967. godine, s određenim izmjenama i dopunama.⁶⁶

Gradski zavod za zaštitu i obnovu spomenika kulture i prirode počeo je s radom 1. siječnja 1991. godine temeljem Odluke o osnivanju Gradskog zavoda za zaštitu i obnovu spomenika kulture i prirode koju donosi Skupština Grada Zagreba.⁶⁷ Novooformljeni Gradski zavod za zaštitu i obnovu spomenika kulture i prirode donosi 1993. godine rješenje o preventivnoj

⁶² Prvotni koncept stadiona projektirao je Vladimir Turina, istočnu tribinu autorski tim Vladimir Turina, Franjo Neidhardt, Eugen Erlich i Boris Magaš, a južnu Božidar Tušek.

⁶³ Crnokić, Livaković, 2015: 19

⁶⁴ Crnokić, Livaković, 2015: 19

⁶⁵ Crnokić, Livaković, 2015: 20

⁶⁶ Crnokić, Livaković, 2015: 20

⁶⁷ Službeni glasnik Grada Zagreba broj 39/1990.

Preuzeto od: Crnokić, Livaković, 2015: 20

zaštiti Komplexa koncertne dvorane Vatroslav Lisinski u Zagrebu, autorskog djela arhitekata Marijana Haberlea, Minke Jurković i Tatjane Zdvoržak, s Eugenom Erlichom kao autorom konstrukcije (izgrađen 1958.–1973.).⁶⁸ tadašnja Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine⁶⁹ 1996. godine stavlja pod preventivnu zaštitu Hotel Plitvice na Plitvičkim jezerima koji je projektiran od strane autorskog tima Marijan Haberle i Tanja Zdvoržak kao autori arhitektonskog rješenja, Eugen Erlich konstruktivno rješenje, dok je Minka Jurković autorica rješenja namještaja (projektiran 1953. – 1954.).⁷⁰ Iste godine preventivno je zaštićena i Robna kuća *NaMa* Aleksandra Dragomanovića (izgrađena 1964. – 1966.) te Zakladni blok, arhitektonska cjelina urbanog bloka trgovačko-stambenih i poslovnih zgrada u Gajevoj, Bogovićevoj, Petrićevoj te Ilici. Jedinstveno ostvarenje unutar kojega se ističe Ilički neboder koji su projektirali Slobodan Jovičić, Josip Hitil i Ivan Žuljević, a čija gradnja počinje 1957. godine. Unutar istog bloka u Bogovićevoj ulici nalazi se poslovna zgrada Jugonafte, građena iste 1957. po projektu Pavla Baranjaja i Milana Žerjavića, dok je Trgovački pasaž, građen 1964. – 1971. godine, autorstvo Slobodana Jovičića, pješački povezivao okolne ulice prizemljem bloka.⁷¹ Zadnju zaštitu poslijeratne arhitekture prema Zakonu iz 1967. donio je zagrebački Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode 1999. godine s preventivnom zaštitom Poslovne zgrade Zagrebačke banke autora Kazimira Ostrogovića (izgrađena 1962. – 1964.).⁷²

Iz navedenih podataka, Crnokić i Livaković zaključuju kako je *vidljiv nastavak trenda donošenja preventivnih zaštita poslijeratne arhitekture i u razdoblju od osamostaljenja RH do donošenja novog temeljnog Zakona 1999. godine u cilju zaštite spomenika do donošenja rješenja o trajnoj zaštiti od mogućih promjena. Izrijekom ova rješenja o preventivnoj zaštiti propisuju da sve radnje u prostoru i na objektu, koje mogu prouzročiti promjene ili narušiti njihov integritet, ne mogu biti poduzete bez odobrenja nadležnih tijela.*⁷³

⁶⁸ Crnokić, Livaković, 2015: 20

⁶⁹ Temeljem Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i državnih upravnih organizacija NN 72/94, čl. 32 djelokrug poslova regionalnih zavoda prenosi na Državnu upravu za zaštitu kulturne i prirodne baštine, u sklopu državne uprave.

Preuzeto od: Crnokić, Livaković, 2015: 20

⁷⁰ Crnokić, Livaković, 2015: 20

⁷¹ Crnokić, Livaković, 2015: 20

⁷² Crnokić, Livaković, 2015: 21

⁷³ Crnokić, Livaković, 2015: 21

2.3.2. Pravna zaštita poslijeratne arhitekture u razdoblju od 2000. godine do danas

Zaštita poslijeratne arhitekture intenzivnije se počinje provoditi donošenjem rješenja o trajnoj zaštiti, i to nakon stupanja na snagu novog Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u lipnju 1999. godine.⁷⁴

Novi Zakon propisuje nužno usklađivanje, odnosno reviziju svih dotadašnjih rješenja o registraciji spomenika kulture. Prema odredbama novog Zakona novina je u odnosu na prethodni Zakon da propisani rok preventivne zaštite ne može biti dulji od 3 godine, osim za arheološka i podvodna arheološka nalazišta, u slučaju kojih ne može biti dulji od 6 godina od dana donošenja rješenja. Ako se po isteku roka ne donese rješenje kojim se utvrđuje svojstvo kulturnoga dobra, rješenje o preventivnoj zaštiti prestaje važiti.⁷⁵

Za preventivne zaštite koje su donesene prema starom Zakonu iz 1967. stupanjem na snagu novog Zakona počeo je teći novi vremenski rok njihovog trajanja koji se računao od osmog dana stupanja na snagu ovog Zakona.⁷⁶ Uvidom u pravni slijed zaštita poslijeratne arhitekture Crnokić i Livaković uočavaju praksu ponavljanja postupka donošenja preventivnih zaštita prema novim odredbama, a nakon kojih su za većinu donesena rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra.⁷⁷

Od ukupno 11 poslijeratnih arhitektonskih ostvarenja zaštićenih preventivnom zaštitom po Zakonu iz 1967. godine tri nisu prošla proceduru revalorizacije, odnosno utvrđivanja svojstva kulturnog dobra te upisa u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Radi se o Poslovnoj zgradi Zagrebačke banke, Prostoru i zgradi Ekonomskog fakulteta i Stadionu Dinamo i sportsko – rekreacijskom parku Svetice, koji je usprkos zaštiti već ranije prepušten nekim novim inicijativama oko obnove i uređenja.⁷⁸ Ostala poslijeratna arhitektonska ostvarenja u sljedećim godinama dobila su status kulturnog dobra, upisana su u Listu zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske.⁷⁹

⁷⁴ (NN 69/99)

Preuzeto od: Crnokić, Livaković, 2015: 21

⁷⁵ Crnokić, Livaković, 2015: 21

⁷⁶ Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara objavljen je u NN 69/99 5. srpnja 1999., a stupio je na snagu osmi dan od dana objave, odnosno 13. srpnja 1999.

Preuzeto od: Crnokić, Livaković, 2015: 21

⁷⁷ Crnokić, Livaković, 2015: 21

⁷⁸ Preuzeto od: Crnokić, Livaković, 2015: 21

Vidi više u: Radovan Ivančević, *Za Zagreb 2 (suprotiva mnogim)*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 2013., str 251-252

⁷⁹ Crnokić, Livaković, 2015: 21

U razdoblju uspostave Zakonskih odredbi, osobito tijekom 2001. godine, Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode donosi niz novih preventivnih zaštita za: Graditeljski sklop Tehničkog muzeja Marijana Haberlea (izgrađen 1949.), Stambenu zgradu u Laginjinovoj ulici Ivana Vitića (izgrađena 1958. – 1962.), Stambenu zgradu u Ulici grada Vukovara Božidara Rašice (izgrađena: 1953. – 1954.), Stambenu zgradu u Ulici grada Vukovara Drage Galića (izgrađena 1953.), Poslovnu zgradu *Tempo* u Boškovićevoj ulici autora Ivana Senegačnika (izgrađena 1965.), Zgradu Gradske vijećnice Kazimira Ostrogovića na Trgu Stjepana Radića (izgrađena 1956. – 1958.), kojima se po isteku donose i rješenja o utvrđenju svojstva kulturnog dobra.⁸⁰

Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode 2004. godine donosi rješenja o preventivnoj zaštiti kulturno-povijesnih cjelina intenzivne izgradnje u poslijeratnom razdoblju i to za Dio središnjeg prostora Trnja južno od Ulice grada Vukovara, između Savske ceste na zapadu i Držićeve ulice na istoku i područje Povijesnog pravca Savske ceste – prostor južno od Ulice grada Vukovara s podgradom Save.⁸¹

Obuhvat ovih cjelina ujedno je bio uključen u prostorne međe povijesne urbane cjeline Grada Zagreba zaštićene 24. svibnja 2004. te nije bilo dodatne potrebe za utvrđivanjem njihova svojstva kulturnog dobra nakon isteka preventivnih zaštita. Kako je 2009. i 2010. godine došlo do smanjenja obuhvata cjeline Grada Zagreba, oba područja, i Trnje i Savska ulica, našla su se izvan prostornih međa zaštite te se danas na ovom području štite samo pojedinačne građevine.⁸²

Prve dvije kulturno-povijesne cjeline⁸³, odnosno područja urbanistički i arhitektonski osmišljena i izgrađena kao funkcionalne cjeline u poslijeratnom razdoblju zaštićene su 2005. godine. Radi se o Kulturno-povijesnoj cjelini Pionirski grad (Grad mladih), skupni rad više autora: arhitekata Josipa Seissela, Ivana Vitića, Marijana Haberlea, Lavoslava Horvata i Ive Bartolića te krajobraznih arhitekata Zvonimira Frölicha i Pavla Ungara, izgrađen 1948. –

⁸⁰ Crnokić, Livaković, 2015: 21

⁸¹ Crnokić, Livaković, 2015: 21-22

⁸² Crnokić, Livaković, 2015: 22

⁸³ *Klasifikacija kulturnih dobara na pojedinačna kulturna dobra i kulturno-povijesne cjeline preuzeta je iz rješenja o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra. U analizi je uočeno da problematika sklopa/kompleksa nije dosljedno sagledana te se isti ponekad uvrštavaju u pojedinačna kulturna dobra kao npr. kompleks zgrada Veterinarskog fakulteta, a ponekad u kulturno-povijesne cjeline kao npr. kompleks zgrada Brodarskog instituta.*

Preuzeto od: Crnokić, Livaković, 2015: 22

1953. godine i Kulturno-povijesnoj cjelini Brodarski institut, rad arhitekata Marijana Haberlea, Krunoslava Tonkovića i Mire Halambek-Wenzler.⁸⁴

Već 2006. godine, po isteku preventivne zaštite iz 2003. godine štiti se Poslovni toranj Zagrepčanka, sagrađen 1969. – 1976., ostvarenje arhitekata Slavka Jelineka i Berislava Vinkovića.⁸⁵

Uspostavom konzervatorskog odjela u Gospiću 2004. godine pristupilo se intenzivnijem upisu u Registar kulturnih dobara arhitektonskih poslijeratnih ostvarenja s područja Plitvičkih jezera, tj. područja Nacionalnog parka Plitvička jezera.⁸⁶

Sustavnim provođenjima pravne zaštite poslijeratne arhitekture, pretežito na području grada Zagreba i na Plitvičkim Jezerima, u posljednje dvije godine priključila se nadležna konzervatorska služba za područje Splitsko-dalmatinske županije koja je započela s intenzivnom valorizacijom, preventivnim i trajnim zaštitama djela značajnih autora poput Stanka Fabrisa, Nevena Šegvića, Ivana Vitića, Rikarda Marasovića, Mladena Kauzlarića, Branka Bona i Borisa Magaša.⁸⁷

2.3.3. Današnje stanje zaštićene poslijeratne arhitekture u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske

S danom 31. ožujka 2016. godine u Registar je upisano 8597 kulturnih dobara, od čega je 6303 nepokretnih kulturnih dobara. Od te je brojke 68 kulturnih dobara iz razdoblja od 1945. do 1990., odnosno 1,078% udjela od ukupnog broja zaštićenih nepokretnih dobara.⁸⁸

Od tih 68 kulturnih dobara poslijeratne arhitekture 11 je preventivno zaštićenih. Crnokić i Livaković smatraju kako će se vjerojatno prije isteka navedenih preventivnih zaštita potvrditi i predmnijevanje o postojanju svojstva kulturnog dobra za većinu navedenih građevina te pokrenuti postupak trajne zaštite.⁸⁹

Najveći broj nepokretnih kulturnih dobara iz razdoblja od 1945. do 1990. zaštićen je na području Grada Zagreba. *Razlog većem broju zaštita poslijeratne arhitekture na području Grada Zagreba vjerojatno leži u činjenici što je poslijeratna urbanizacija i industrijalizacija prvenstveno zahvatila Zagreb kao glavni grad Socijalističke Republike Hrvatske. Međutim,*

⁸⁴ Crnokić, Livaković, 2015: 22

⁸⁵ Crnokić, Livaković, 2015: 22

⁸⁶ Crnokić, Livaković, 2015: 22

⁸⁷ Crnokić, Livaković, 2015: 23

⁸⁸ Crnokić, Livaković, 2015: 24

⁸⁹ Crnokić, Livaković, 2015: 24

velik doprinos ima i stručan te sustavan rad konzervatorske službe, odnosno prvotno Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu te kasnije osnovanog Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode na valorizaciji i zaštiti graditeljskog naslijeđa, kako prve polovine tako i druge polovine 20. stoljeća.⁹⁰

U ukupnom opusu zaštićene poslijeratne arhitekture prema klasifikaciji namjene nedvojbeno su najzastupljenije stambene i poslovno–stambene građevine. U Ulici grada Vukovara u Zagrebu, nekoć Ulici proleterskih brigada, izgrađena su antologijska ostvarenja poslijeratne arhitekture među kojima se ističu upravo ona stambene namjene.⁹¹

3. Kratki povijesni prikaz Ulice grada Vukovara (1945.-1990.)⁹²

3.1. Historiografija istraživanja razvoja Ulice grada Vukovara

Na izgradnju Ulice grada Vukovara ponajviše su se osvrtni arhitekti uglavnom u funkciji prezentiranja i pojašnjavanja vlastitih arhitektonskih ostvarenja, a nešto rjeđe povjesničari umjetnosti čija je uža specijalizacija bila povijest arhitekture. Ivo Maroević kontinuiranim osvrtima i aktualnom kritikom urbanističke prakse i arhitektonskih ostvarenja znatno je utjecao na prepoznavanje vrijednosti Ulice grada Vukovara. Njegov najveći doprinos je zahtjev za očuvanje ulice kao kompletnog urbanističko–arhitektonskog ostvarenja. Njegov rad nastavlja Krešimir Galović angažmanom po pitanju recentne urbanističko–arhitektonske problematike. Prvi i jedini cjeloviti prikaz tadašnje Ulice proleterskih brigada donosi Zdenko Kolacio 1960. godine.⁹³ U članku „Ulica proleterskih brigada u Zagrebu“ prikazao je sve do tad realizirane projekte, uključujući i one u fazi realizacije.⁹⁴ Značajan doprinosi donosi i Vedran Ivanković 2006. godine koji u časopisu *Prostor* objavljuje članak „Moskovski boulevard – Ulica grada Vukovara u Zagrebu 1945.-1956. godine: Arhitektura i urbanizam na razmeđu Istoka i Zapada“ u kojemu zahvaća kraći vremenski period u odnosu na prethodnika. Njegov je glavni doprinos dublje analitičko shvaćanje problematike vezane uz prvo desetljeće izgradnje ulice.⁹⁵ Objavio još tri članka u formi case studyja koji se odnose na planiranje Ulice: „Vers l'infini (prema beskraju. Elementi Le Corbusierova plana rekonstrukcije središta

⁹⁰ Crnokić, Livaković, 2015: 24

⁹¹ Crnokić, Livaković, 2015: 24

⁹² Poglavlje o povijesnom pregledu razvoja Ulice grada Vukovara napisano je po predlošku diplomskog rada Danijele Pandža i Petre Srbljenović pod nazivom Ulica grada Vukovara u Zagrebu: urbanistička rješenja i arhitektonska ostvarenja u razdoblju od 1947. do 2007. godine, koji uz doktorski rad Vedrana Ivankovića, predstavlja najbolji pregled povijesnog razvitka ulice.

⁹³ Zdenko Kolacio, »Ulica Proleterskih brigada u Zagrebu«, u: *Arhitektura i urbanizam* 5 (Beograd) (1960.), str 1-12

⁹⁴ Srbljenović, Pandža 2

⁹⁵ Srbljenović, Pandža 3

Pariza iz 1937. god.“ (2006.), „Prolegomena za opus arhitekta Milana Žerjavića. Višestambene zgrade u Ulici grada Vukovara 228-236 u Zagrebu“ (2007.), „Le Corbusier i Drago Galić – kritički eksperimenti arhitekture višestambenih zgrada“ (2009.), a svoj opus o Ulici grada Vukovara zaključuje doktorskim radom na temu *Ulica grada Vukovara 1945.-1971. i moderne vizije Zagreba u 20. stoljeću – refleksije utjecaja Internacionalnog stila u hrvatskoj arhitekturi i urbanizmu nakon Drugoga svjetskog rata.* (2008.). Važan je i doprinos diplomskog rada povjesničarki umjetnosti Danijele Pandža i Petre Srbljinović pod naslovom *Ulica grada Vukovara u Zagrebu: urbanistička rješenja i arhitektonska ostvarenja u razdoblju od 1947. do 2007. godine.* Na rad se nadovezuje i izložba *Ulica grada Vukovara - Od ideje do realizacije* koju su organizirale i koja je održana krajem 2011. godine.

3.2. Kratki povijesni pregled razvoja Ulice grada Vukovara (1945.-1990.)

Ulica grada Vukovara prvi je veliki projekt poslijeratnog zagrebačkog urbanizma, uz koju su izgrađena neka od antologijskih ostvarenja hrvatske arhitekture druge polovice 20. stoljeća. Radi se o značajnoj prometnici središnjeg gradskog prostora, između željezničke pruge i Save. Širi prostorni kontekst Ulice grada Vukovara obuhvaća današnji prostor Trnja, koji nastaje početkom 20. stoljeća, u vrijeme snažnog industrijskog razvoja kojeg prati demografska ekspanzija. Trnje nastaje kao radnička četvrt smještena uz željezničku prugu, koja tada markira južnu granicu zagrebačkog gradskog područja, a stihijsko grupiranje kuća pratili su loši higijenski i ekološki uvjeti.⁹⁶

Veliku ulogu u informiranju šire javnosti o stanju na zagrebačkoj periferiji odigrali su *Udruženje umjetnika Zemlja* i *Radna grupa Zagreb*.⁹⁷ Njihovo djelovanje temeljilo se na uvjerenju da svako umjetničko bavljenje mora imati društveno-kritičku komponentu, odnosno da mora biti angažirano s obzirom na aktualna društvena zbivanja. Na 4. izložbi *Zemlje*, 1932. godine u Zagrebu, gostovala je *Radna grupa Zagreb: Zemlja i Radna grupa Zagreb sudjeluju istupom koji do tada nije imao preteča kod nas: svestrano ispituju stambene prilike stanovništva zagrebačke periferije! Serioznim pristupom ušli su u srž urbane, komunalne, zdravstvene i socijalne problematike najnižih socijalnih slojeva stanovništva i njihovih uvjeta stanovanja*⁹⁸ Također, *Radna grupa Zagreb* 1933. godine sudjeluje na IV. CIAM-ovom⁹⁹

⁹⁶ Danijela Pandža, Petra Srbljinović, *Ulica grada Vukovara u Zagrebu: urbanistička rješenja i arhitektonska ostvarenja u razdoblju od 1947. do 2007. godine*, diplomski rad, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009., str 6

⁹⁷ Pandža, Srbljinović, 2009: 7

⁹⁸ Tomislav Premerl, *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata: nova tradicija*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1989., str 48

⁹⁹ Puni naziv: Congrès internationaux d'architecture moderne

kongresu kao suradnička grupa. Tema kongresa bila je *Funkcionalni grad*, a zadatak Radne grupe Zagreb bio je istražiti postojeće uvjete života u Zagrebu.¹⁰⁰

Zahtjev za socijalnom utemeljenošću arhitektonskog i urbanističkog oblikovanja nije bio samo lokalnog karaktera, već je u poratnom razdoblju postao ključna odrednica međunarodnog akademskog diskursa predvođenog prvacima modernističkog pokreta. Kongresi internacionalne arhitekture s Le Corbusierom na čelu mjesto su na kojem se od 1928. do 1956. stvaraju kanoni arhitektonskog i urbanističkog oblikovanja.¹⁰¹ Prvi Kongres rezultirao je donošenjem *Deklaracije iz La Sarraza*, po kojoj principi moderne arhitekture i gradogradnje postaju ekonomičnost, standardizacija, racionalizacija, funkcionalnost i higijena.¹⁰² Svi principi bili su još jednom potvrđeni u *Atenskoj povelji* donesenoj na IV. Kongresu CIAM-a održanog 1933. godine. Od naših predstavnika sudjelovali su Weissmann, Teodorović i Antolić.¹⁰³ Iz Weissmannovog izvještaja o Kongresu već se može nazrijeti rađanje jaza između mlađe i starije generacije arhitekata. Naši predstavnici odlučili su sastaviti vlastitu verziju povelje, bitno radikalniju u odnosu na *apolitičnu – stručnu, dakle, tehnokratsku*¹⁰⁴ povelju koju je sastavio Le Corbusier. *Druga: naša verzija, pokušala je integrirati stvaralačke i stručno-tehnološke elemente izgrađivanja čovjekove sredine – s društveno-političkim elementima tih osnovnih djelatnosti svakog, pa i najprimitivnijeg sistema naše svjetske ljudske zajednice*¹⁰⁵ Naposljetku je Le Corbusier imao zadnju riječ, no postavlja se pitanje koliko je zapravo utjecaj na zagrebačku situaciju imala Le Corbusierova, tehnokratska Atenska povelja, s obzirom da je Vlado Antolić kao autor buduće Regulative osnove grada Zagreba bio jedan od autora alternativne povelje.¹⁰⁶

Sama *Atenska povelja* ponavlja osnovna načela *Deklaracije iz La Sarraza* produbljujući ih i stavljajući naglasak na urbanizam.¹⁰⁷ Od budućeg grada zahtijevala se prije svega funkcionalnost – u praksi je to značilo zoniranje grada, odnosno odvajanje dijelova grada s

Više o CIAM-u u: Eric Mumford, *The CIAM discourse on urbanism: 1928-1960*, Cambridge: The MIT press, 2002.

¹⁰⁰ Tamara Bjažić Klarin, »Radna grupa Zagreb – osnutak i javno djelovanje na hrvatskoj kulturnoj sceni« u: *Prostor* 13(1) (2005.), str 41-54

¹⁰¹ Pandža, Srbljinović, 2009: 8

¹⁰² *** CIAM: Deklaracija iz La Sarraza, u: *Programi i manifesti arhitekture XX. stoljeća: 1. hrvatsko izdanje dopunjeno međunarodnim tekstovima od 1965. do 1995. i prošireno hrvatskim napisima od 1900. do 1995.* (1997.), str 181-185

¹⁰³ *** Važnost CIAMa, u: *Programi i manifesti arhitekture XX. stoljeća: 1. hrvatsko izdanje dopunjeno međunarodnim tekstovima od 1965. do 1995. i prošireno hrvatskim napisima od 1900. do 1995.* (1997.), str 257

¹⁰⁴ Važnost CIAMa, u: *Programi i manifesti*, 1997: 253–259

¹⁰⁵ Važnost CIAMa, u: *Programi i manifesti*, 1997: 257–258

¹⁰⁶ Pandža, Srbljinović, 2009: 9

¹⁰⁷ Pandža, Srbljinović, 2009: 9

obzirom na funkciju. Nadalje, povelja je propagirala sustav slobodnostojećih zgrada utopljenih u zelenilo, što znači da se odbacuje tradicionalni blok. S obzirom da bi soliteri svim stanarima pružili jednak pristup suncu i zraku, doskočilo bi se i problemu diskriminirajućeg stambenog *zoninga*. Jednako tako, smještajući svo stanovanje u tom namijenjene zone, smanjio bi se klasni *zoning* grada. Jedna od ključnih pretpostavki za realizaciju takvog grada bilo je dokidanje privatnog interesa.¹⁰⁸

Iz Drugog svjetskog rata Hrvatska je izašla s novim političkim režimom – socijalizmom. Našla se unutar novih granica, osiromašena, s dodanim problemima obnove i izgradnje. Arhitektura i urbanizam shvaćeni su kao sredstva za obnovu grada, ali i socijalnog poretka. Glavni zadatak bila je izgradnja stambenog fonda, koji u skladu s tadašnjim standardima mora biti racionalan i funkcionalan. Socijalistički sustav dokinuo je privatno vlasništvo pod parolom kolektivnog. Ta činjenica bitno je utjecala na zemljišnu politiku i shodno tome mogućnostima gradnje. Gradske vlasti imale su punu kontrolu nad tim što će se i kako graditi. Pod utjecajem Atenske povelje, grad se shvaća pomalo utopijski, odbija se svaka veza s tradicijom i gleda se samo budućnost. Ulica polako počinje nestajati, naglasak je na prometnici, odnosno pisti. Arhitektura se utapa u okolno zelenilo i flankira pistu ogromnim stambenim blokovima. Mjerilo ulice podređeno je automobilu, a ne pješaku.¹⁰⁹ Poslijeratni je gradski budžet tražio: *racionalnost ulaganja i maksimizaciju profita, uz poštivanje građanskog urbanog standarda.*¹¹⁰ *Moderna je zahvaljujući zahtjevima za racionalizacijom, ekonomičnošću, ali i socijalnom osjetljivošću dobila titulu optimalnog izvođača radova poratne izgradnje u bivšoj Jugoslaviji. S druge strane socijalizam je s politikom kolektivnog (javnog) zemljišta razrješio ciamovski urbanizam borbe s privatnim vlasništvom. Revolucija, koja prekida svaku vezu s prošlošću, zahtjev za društvenom obnovom, kao i stav da arhitektura može promijeniti društvo bile su ključne točke susreta političkog sustava s principima Moderne.*¹¹¹

U tom kontekstu nastajao je Regulacioni plan i direktivna regulaciona osnova Zagreba. Godine 1947. osnovan je Urbanistički institut Ministarstva građevina Narodne Republike Hrvatske, na čelu s Vladimirom Antolićem, i upravo je njemu povjeren zadatak izrade spomenute Regulacione osnove. Izrada osnove trajala je do 1949. godine, međutim nikada

¹⁰⁸ *** CIAM: Atenska povelja, u: *Programi i manifesti arhitekture XX. stoljeća: 1. hrvatsko izdanje dopunjeno međunarodnim tekstovima od 1965. do 1995. i prošireno hrvatskim napisima od 1900. do 1995.* (1997.), str 244-251

¹⁰⁹ Pandža, Srbljinović, 2009: 12, 52

¹¹⁰ Nikola Polak, »Strogost moderniteta«, u: *Arhitektura* 52 (1998.), str 35

¹¹¹ Pandža, Srbljinović, 2009: 12

nije službeno prihvaćena u svom punom opsegu, a Gradski narodni odbor odlučio je da ona posluži *kao osnovna predradnja za daljnu razradu regulacionog plana*.¹¹² Kolacio navodi da je glavni razlog neprihvatanja Osnove ležao u problematičnoj koncepciji željezničkog čvora i neusmjeravanju grada prema jugu.¹¹³ Potonja zamjerka se vjerojatno odnosi na širenje grada preko rijeke jer je iz Osnove vidljiva shema lepezastog širenja grada u smjeru istok–zapad i u smjeru juga do Save.¹¹⁴ *Predviđene su dvije glavne industrijske zone: istočna i zapadna, u sredini stambena naselja, a u centru upravno kulturni dio grada*.¹¹⁵ Dakle, prostor Trnja na križanju Ulice grada Vukovara i akse Zrinjevac-Sava bio bi najuži centar novog grada. Antolić je zadržao ortogonalnu mrežu prometnica kako je to već bilo predviđeno u Hribarovoj Osnovi iz 1936. godine, a koja zatvara inzule zelenila s relativno slobodno raspoređenim stambenim soliterima.¹¹⁶

Kada su krajem četrdesetih na zapadnom kraju Ulice građene prve građevine izrađene prema Antolićevoj osnovi, već su u njihovom neposrednom susjedstvu bile izgrađene Centralna gradska produžna škola arhitekta Ivana Zemljaka (1938.), Ženska realna gimnazija Zvonimira Vrkljana (1938.-1939.) (nasuprot Zemljakove škole) i uglovnica na križanju Savske i Ulice grada Vukovara Hinka Bauera (1940.).¹¹⁷

Već za vrijeme izrade osnove počinje izgradnja osam višestambenih zgrada prema projektu arhitekata Stjepana Gomboša, Viktora Hećimovića i Vladimira Potočnjaka. Bila je to prva planirana izgradnja (izvedena 1948.) koja se poklapa s direktivnim skicama Vladimira Antolića i Urbanističkog instituta, iako još prijedlog nove osnove nije bio predstavljen.¹¹⁸ Na saveznom natječaju iz 1946., kojeg je raspisala Država, za izgradnju tipskih stambenih zgrada,¹¹⁹ odabran je rad Nevena Šegvića. Zbog prenamjene iz stambene u stambeno-poslovnu zgradu, projekt kojeg je vodio Žerjavić,¹²⁰ izgrađena je tek 1949. Stambena zgrada Šegvić-Žerjavić, orijentacijom istok-zapad prati smjer ulice i zaklanja pogled na spomenutih osam višestambenih zgrada. Smještajem dugačke zgrade uz prometnicu i orijentacijom u

¹¹² M. N. »Regulatorna osnova Zagreba još uvijek nije prihvaćena«, u: *Čovjek i prostor* 1 (1954.), str 1

¹¹³ Zdenko Kolacio, »Ulica Proleterskih brigada u Zagrebu«, u: *Arhitektura i urbanizam* 5 (Beograd) (1960.), str 2

¹¹⁴ Pandža, Srbljinović, 2009: 13

¹¹⁵ Vlado Antolić, »Regulacioni plan i direktivna regulaciona osnova Zagreba«, u: *Arhitektura* 18-22 (1949.), str 8

¹¹⁶ Pandža, Srbljinović, 2009: 13

¹¹⁷ Vedran Ivanković, »Moskovski boulevard – Ulica grada Vukovara u Zagrebu 1945-1956. godine« u: *Prostor* 14 (2006.), str 185

¹¹⁸ Ivanković, 2006: 187

¹¹⁹ Žarko Domljan, »Poslijeratna arhitektura u Hrvatskoj«, u *Život umjetnosti* 10 (1969.), str 6

¹²⁰ Vedran Ivanković, »Prolegomena za opus arhitekta Milana Žerjavića – višestambene zgrade u Ulici grada Vukovara 228-236 u Zagrebu«, u: *Prostor* 15 (1) (2007.), str 80-95

smjeru istok-zapad *zacrtana* je nova ulica i postavljeno pravilo kojeg će se većina arhitekata pridržavati. Milan Žerjavić 1949. je projektirao pet identičnih višestambenih zgrada u blizini križanja s Držićevom, koje nisu izgrađene do 1957. godine.¹²¹ Građene od opeke i prekrivene četverostrešnim krovom, ne ističu se ničim posebno te *ukazuju na zakašnjelu realizaciju projekta. Orijentacijom na ulicu u smjeru sjever-jug, prema Antolićevom planu, samo tu zakašnjelost potvrđuju.*¹²²

Antolićeva Osnova predviđala je kompletnu izgradnju ulice do početka šezdesetih, a plan je napušten i prije nego što je prihvaćen. U tom prvom razdoblju od 1947. do 1950. godine izgrađeno je samo devet višestambenih zgrada, od kojih je samo stambeno-poslovna zgrada Šegvić-Žerjavić od većeg arhitektonskog značaja.¹²³

Period pedesetih bio je izrazito dinamičan u povijesti izgradnje Ulice. Postavljanjem Šegvićeve zgrade sjevernije od osam solitera počelo je formiranje ulične fronte.¹²⁴ Stambene, odnosno stambeno-poslovne zgrade apsolutno dominiraju sadržajem izgradnje pedesetih. Početkom pedesetih raspuštaju se državni zavod i počinju se osnivati arhitektonsko-projektne biro. Arhitekti počinju djelovati individualno. U tom kontekstu posebno se ističu Božidar Rašica, Neven Šegvić, Drago Galić i Ivo Geršić, koji će izgraditi osam značajnih građevina na potezu od Savske do Držićeve, u duhu odrednica suvremenog europskog modernizma.¹²⁵

Uz njihova ostvarenja u ovom razdoblju nastala je i dogradnja na Zemljakovu školu iz 1938. godine koju gradi Lavoslav Horvat 1954. godine. On je Zemljakovo školi prigradio uredsku četverokatnu zgradu. Iako zgrada tipski pripada ostalim ostvarenjima razdoblja (položeni kvadar armirano-betonske konstrukcije, soliter, orijentacija na ulicu u smjeru istok-zapad), ostvarenje je ispod prosjeka tadašnje realizacije.¹²⁶ Drago Galić 1953. godine gradi prvu stambenu zgradu, koja se nadovezuje na Horvatovu nadogradnju. On preuzima model Le Corbusierovog *Unite d'Habitation*, shvaća njegovu formu i unutarnji raspored te daje vlastitu inačicu koja se ubraja u jedno od najuspjelijih ostvarenja arhitekture u Ulici grada Vukovara, ali i čitavog opusa hrvatske arhitekture.¹²⁷ Galićev utjecaj vidljiv je već u radu Ive Geršića po čijim su projektima 1954. godine izgrađene dvije višestambene zgrade na križanju Ulice grada

¹²¹ Pandža, Srbljinović, 2009: 55

¹²² Pandža, Srbljinović, 2009: 55

¹²³ Pandža, Srbljinović, 2009: 56

¹²⁴ Pandža, Srbljinović, 2009: 14

¹²⁵ Pandža, Srbljinović, 2009: 57

¹²⁶ Pandža, Srbljinović, 2009: 57

¹²⁷ Pandža, Srbljinović, 2009: 57

Vukovara i Držićeve ulice.¹²⁸ Radi se o dvije peterokatnice, galerijskog tipa postavljene su paralelno jedna iza druge, orijentirane u smjeru istok-zapad, odnosno prema Žerjavićevim zgradama iz 1957. godine. Nasuprot njima, na sjevernoj strani ulice izgrađene su dvije četverokatnice Grakalića, 1955. godine, po istom modelu, bez posebnog napretka.¹²⁹

Božidar Rašica 1954. godine nekoliko parcela istočnije od Šegvić-Žerjavić solitera projektira zgradu koja se svojim rješenjem odmiče od dosad navedenih tipskih rješenja.¹³⁰ Radi se o deveterokatnici koja se ne ističe dužinom već širinom, a jedna je od rijetkih zgrada pomaknuta dalje od ulice u naselje. Nasuprot ove stambene zgrade, Rašica iste godine projektira zgradu Jugonafta (kasnije Elektroprivrede) koju je završio APB Ilijić. Zbog promjene investitora i arhitekta rješenje je izgubilo na cjelovitosti i zbog toga ne predstavlja značajniji doprinos hrvatskoj arhitekturi.¹³¹ Rašica svoj treći projekt u Ulici realizira 1954. godine. Radi se o dvije višestambene zgrade, na samom zapadu ulice, zamišljene kao jedinstveni stambeni blok razbijen je u dvije stambene jedinice orijentirane sjever-jug.

Neven Šegvić i Drago Galić 1955. godine projektiraju druge zgrade u Ulici. Šegvić je projektirao zgradu na istočnom dijelu trase. Radi se o deseterokatnici, riješenoj kao i prva zgrada – položeni kvadar orijentiran u smjeru ulice istok-zapad. Jednostavno tijelo zgrade naglašeno je samo dinamičnim završetkom zadnje etaže – *palube*. Nekoliko parcela dalje od prve zgrade, Galić projektira zgradu koja predstavlja unapređenje prethodnice, monumentalnija je, piloni su istaknutiji, a na pročelju se ističu *brise-solili*.¹³²

Vrlo značajan događaj u arhitekturi pedesetih predstavlja natječaj za arhitektonsko i urbanističko rješenje zgrade Radničkog sveučilišta, raspisan 1955. godine, a inicirao ga je gradonačelnik Većeslav Holjevac. Bio je to prvi javni arhitektonski natječaj nakon perioda od 1951. do 1955. godine kada nema javnih natječaja i država je glavni investitor. Na natječaju je pobijedilo rješenje Radoslava Nikšića i Ninoslava Kučana.¹³³ Rješenje koje su ponudili Nikšić i Kučan, zajedno s Bernardijem koji je oblikovao interijer dobilo je nagradu grada Zagreba 1961. godine. *To je djelo koje ne predstavlja samo gesamtkunstwerk moderne arhitekture nego i novi pravac kojim će krenuti hrvatska arhitektura – pravac nove moderne.*¹³⁴ Gradnjom Radničkog Sveučilišta Moša Pijade na križanju Vukovarske i Ulice Ivana Lučića sredinom

¹²⁸ Pandža, Srbljinović, 2009: 58

¹²⁹ Pandža, Srbljinović, 2009: 58

¹³⁰ Pandža, Srbljinović, 2009: 58

¹³¹ Pandža, Srbljinović, 2009: 59

¹³² Pandža, Srbljinović, 2009: 59-60

¹³³ Pandža, Srbljinović, 2009: 60

¹³⁴ Pandža, Srbljinović, 2009: 61

pedesetih rođena je ideja *Sveučilišne Aleje* – simboličnog prostornog koncepta koji karakterno i fizički nastavlja zapadni krak Lenucijeve potkove.¹³⁵

Prvi vertikalni akcent ostvaren je 1956. godine na križanju s Držićevom. Radi se o projektu Pavla Baranjaija i Milana Žerjavića za stambeni neboder od 11 katova orijentiran u smjeru sjever-jug.¹³⁶ Istu orijentaciju odabrao je i Božidar Tušek koji 1956. projektira zgradu hotela *International*. U skladu s položajem uske parcele zgradu hotela postavlja paralelno s Miramarskom te tako pridonosi razbijanju monotonije, a Tušek je za nju i dobio nagradu grada Zagreba.¹³⁷

Uz javni natječaj za Radničko sveučilište 1955. godine raspisan je i javni natječaj za urbanističko-arhitektonsko rješenje trga Palih Revolucionara (danas trg Stjepana Radića). Na natječaju nije dodijeljena prva nagrada već dvije jednakovrijedne druge nagrade¹³⁸, od kojih je za realizaciju izabran projekt Kazimira i Božice Ostrogović (APB Ostrogović). Oni 1956. godine rade plan za kompleks koji je zamišljen iz tri dijela: zgrade NOGZ–a, zgrade s dvoranama vijećnika i 20-katnog uredskog nebodera. Od čitavog kompleksa realizirana je samo središnja monumentalna zgrada NOGZ–a (današnja zgrada Poglavarstva).¹³⁹

Dom Matice iseljenika Hrvatske s koncertnom dvoranom druga je realizacija na trgu Stjepana Radića. Na natječaju iz 1958. godine pobjeđuje Marijan Haberle s Minkom Jurković i Tanjom Zdvorak. Koncertna dvorana gradi se od 1960. do 1973. godine i s južne strane zatvara trg Stjepana Radića.

Posljednja zgrada izgrađena pedesetih je višestambena zgrada Vojne pošte Stanka Fabrisa koju je projektirao 1957. godine.¹⁴⁰

Razdoblje prve polovice pedesetih obilježava dakle napredak u odnosu na *stihijsku*¹⁴¹ izgradnju do 1950. godine, nastavlja se sa stambenom izgradnjom, ali se počinje graditi i upravno-poslovni sadržaj. *Galičev lekorbuzijerski soliter*, *Rašičino inventivno rješenje s istaknutim stubištem* i *Geršičevi jednostavni, ali vrlo zanimljivi, soliteri s galerijama uveli su novosti i nagovijestili sve kvalitetnija arh ostvarenja koja slijede u drugoj polovici*

¹³⁵ Pandža, Srblijinović, 2009: 17

¹³⁶ Pandža, Srblijinović, 2009: 61

¹³⁷ Pandža, Srblijinović, 2009: 61

¹³⁸ ***, »Vijećnica u Zagrebu, Natječaj za arhitektonsko i urbanističko rješenje zgrade Narodnog odbora Kotara Zagreb«, *Čovjek i prostor* 47 (1956.), str 1

¹³⁹ Pandža, Srblijinović, 2009: 62

¹⁴⁰ Pandža, Srblijinović, 2009: 63

¹⁴¹ Izraz koji je upotrijebio Neven Šegvić
Preuzeto od: Pandža, Srblijinović, 2009: 64

*pedesetih.*¹⁴² U drugoj polovici pedesetih naglasak je dakle sa stambene izgradnje preseljen na zgrade kulturnog i upravno-obrazovnog karaktera, koje će se graditi i šezdesetih. Prvi javni natječaji održani 1955./6. ubrzali su razvoj moderne arhitekture u periodu od 1955. do 1970.¹⁴³ U tom razdoblju, od 1955. do 1959. godine, nastala su tri antologijska djela hrvatske arhitekture: *rješenja za Koncertnu dvoranu Vatroslav Lisinski i Radničko sveučilište pokazuju direktno crpljenje iz europske moderne i kvalitetnu reinterpetaciju, a Ostrogovićeve Vijećnica bezvremensko rješenje već dobro poznatog modela funkcionalnog solitera.*¹⁴⁴

Srbljinović i Pandža postavljaju pitanje zašto je počela opadati realizacija stambenih zgrada u Ulici grada Vukovara?¹⁴⁵ U razdoblju od 1956. do 1959. godine izgrađeno je samo šest građevina, od kojih su samo dvije stambenog karaktera, a do 1960. ulica je trebala biti potpuno dovršena. Smatraju kako odgovor treba tražiti u preseljenju težišta na izgradnju Novog Zagreba. Zgrada Zagrebačkog Velesajma Marijana Haberlea iz 1956. definirala je novi prostor i postavila odrednicu za ostale zgrade koje su nastale na području tada začetog Novog Zagreba. Preseljenjem centra trgovine južno od Save i gradnjom novih zagrebačkih naselja počelo se sustavno napuštati gradnju u Ulici.¹⁴⁶

Šezdesete godine obilježava potenciranje izgradnje kulturnog i društvenog sadržaja u centralnom dijelu Ulice.¹⁴⁷ Počinje se graditi koncertna dvorana, koja položajem zatvara istočnu frontu trga, i nasuprot zgrada pravosuđa. Također, 1965. godine donesen je urbanistički plan Zagreba. Božidar Rašica autor je dvije poslovne zgrade iz 1960. godine. Prva je ispred njegove višestambene zgrade *Exportdrva*: paviljon *Jadran-filma* (danas zgrada *Croatia Lloyd*). Druga je za *Tvornicu automobila i motora Maribor (Astra)*, nalazi se ispred drugog Galićevog solitera (zgrada *Erstebank*). Obje su samostojeće dvokatne zgrade tijekom vremena pregrađivane tako da se izgubio izvoran izgled od kojih su sačuvani samo gabariti. Jednostavni modernistički kubusi ostakljenih pročelja (vjerojatno pod utjecajem Radničkog sveučilišta) svojim položajem i nižim volumenima ne zaklanjaju pogled na remek-djela iz pedesetih ispred kojih se nalaze.¹⁴⁸ Praznu parcelu između hotela International i Radničkog sveučilišta ispunio je Gordan Knežević s dva šesnaesterokatna nebodera u duhu moderne, izgrađena 1968. godine. Paralelno zgradi vijećnice smješta se zgrada INA-Naftaplina iz 1963.

¹⁴² Pandža, Srbljinović, 2009: 64

¹⁴³ Pandža, Srbljinović, 2009: 64

¹⁴⁴ Pandža, Srbljinović, 2009: 64

¹⁴⁵ Pandža, Srbljinović, 2009: 64

¹⁴⁶ Pandža, Srbljinović, 2009: 65

¹⁴⁷ Pandža, Srbljinović, 2009: 17

¹⁴⁸ Pandža, Srbljinović, 2009: 65

godine, koju su projektirali Kamilo Haller, Juraj Popović i Ivan Lenić. Radi se o uzdužnom volumenu, orijentiranom u smjeru ulice kao i većina dosad spominjanih zgrada, odmaknutom od ulice prema naselju.¹⁴⁹ Iste godine gradi se prva zgrada u drugom dijelu trase, istočno od Držičeve, u blizini križanja s Radničkom. Radi se o Kemijskom školskom centru Božidara Tušeka. Malo istočnije, prema Heinzlovoj, s južne strane Ulice izgrađen je 1964. godine i dom Tehnike. Božidar Tušek za potrebe FER-a 1965. godine projektira reprezentativan neboder.¹⁵⁰ Visoki kvadar nebodera postavljen je duboko u naselje, odmaknut od ulice i pozicioniran među kućicama što je još više isticalo njegovu monumentalnost. Neboder je nastao u osi s Ostrogovićeve neboderom FSB-a na samom kraju produžene Runjaninove ulice¹⁵¹ (danas Ivana Lučića), čime je dodatno naglašen obrazovni karakter *Sveučilišne aleje*.¹⁵² Julije Golik navodni je autor višestambenog solitera koji svojim položajem paralelno s ulicom zatvara pogled na pet Žerjavićevih stambenih zgrada izgrađenih deset godina ranije.¹⁵³ Ninoslav Kučan radi projekt za zgradu nekadašnjeg Pravosuđa NRH, koju je projektirao 1961., a izgrađena je 1970. Danas je to zgrada *Općinskog suda*, poznata kao *Palača pravde*. Palačom pravde započinje kraj prvog razdoblja izgradnje u Ulici, njenih prvih 20 godina, i kraj moderne arhitekture.¹⁵⁴

Izgradnjom *Sveučilišne aleje* i *kulturne akse* postavljeni su temelji urbanističke ideje da one budu *most* između starog i novog dijela grada. Nakon snažnog građevinskog zamaha pedesetih i šezdesetih uslijedio je period stagnacije. Međutim, kako će pokazati prostorni planovi iz sedamdesetih i osamdesetih ideja nikad nije napuštena, samo je dinamika izgradnje bila znatno usporena.¹⁵⁵

Šezdesete su razdoblje u kojem je modernizam sažet u najboljem obliku i naposljetku prezentiran zgradom Općinskog suda.¹⁵⁶ Međutim, kako su se šezdesete bližile kraju *osjećao se stanoviti zamor modernističke paradigme*.¹⁵⁷ *Raspad CIAM-a 1959. bila je logična posljedica sve većeg raskola između starije generacije, predvođene Le Corbusierom i S. Giedionom, i mlađe generacije koja se okupila oko grupe Team 10. Dakle, kritike će doći iz samog žarišta pokreta moderne arhitekture. Funkcionalni grad počeo je pokazivati prve*

¹⁴⁹ Pandža, Srbljinović, 2009: 65-66

¹⁵⁰ Pandža, Srbljinović, 2009: 66

¹⁵¹ Ivo Maroević, O Zagrebu usput i s razlogom – izbor tekstova o zagrebačkoj arhitekturi i urbanizmu, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2007., str 42

¹⁵² Pandža, Srbljinović, 2009: 67

¹⁵³ Pandža, Srbljinović, 2009: 67

¹⁵⁴ Pandža, Srbljinović, 2009: 68

¹⁵⁵ Pandža, Srbljinović, 2009: 18

¹⁵⁶ Pandža, Srbljinović, 2009: 68

¹⁵⁷ Pandža, Srbljinović, 2009: 19

*znakove krize.*¹⁵⁸ Kada je 16. 3. 1972. godine srušeno modernističko stambeno naselje Pruitt–Igoe u St. Louis u SADu. Charles Jencks to proglasio službenim datumom smrti moderne arhitekture. Do takvog radikalnog razlaza s modernističkom estetikom nije ni približno došlo u našim krajevima, ali sedamdesetih je ona itekako preispitivana na teoretskoj razini gradogradnje. Postalo je jasno da ni socijalističko društveno uređenje ni Moderna ne mogu ispuniti obećanje o humanijem i boljem svijetu. Sedamdesetih je konačno osviještena kompleksnost svih faktora koji sudjeluju u realizaciji grada. Ne možemo reći da svijesti o složenosti pitanja gradogradnje u doktrini CIAMa nije bilo, čak je i *Radna grupa Zagreb* zahtijevala političnu verziju *Atenske povelje* koja bi računala s društvenim faktorima. Sam modernizam je tražio *socijalnu pravdu* u preraspodjeli zemljišta; arhitekti su svojim vizijama o socijalnom poretku zrcaljenom u viziji grada sanjali o promjeni društva. Međutim, *iskustvo življenja u funkcionalnom gradu ukazalo je na njegove nedostatke, posebno one sociološkog karaktera.*¹⁵⁹

Česta kritika bila je ta da ciamovski prostori doprinose sve većoj alijenaciji. Alijenacija je, smatra Dakić, bila rezultat planiranja *apstraktnog grada za apstraktne ljude.*¹⁶⁰ Umjesto poništavanja, nova urbanistička misao zahtijevala je sada prepoznavanje i respektiranje prostornih razlika te različitih potreba i aspiracija među socijalnim skupinama. Pristup oblikovanju grada morao se temeljiti na pristupu *konkretnom prostoru s konkretnim ljudima.*¹⁶¹

U opisanoj klimi niti Ulica nije ostala pošteđena kritika. Još sredinom šezdesetih Eugen Franković napisao je oštar članak kao reakciju na smjernice urbanističkog plana grada iz 1965. Iako je objavljen tek 1984, ovdje je primjer rane kritike, kakvih je možda još u to vrijeme bilo, ali nisu bile podobne za objavljivanje.¹⁶² Franković kritiku poglavito usmjeruje na prostor Trnja i Ulicu grada Vukovara za koju kaže: *tu ulice naprosto nema, jer je ne može ni biti. Radi se o magistralnim prometnicama ukupne širine 60 do 80 i više metara. Između jedne i druge strane te prometnice nema nikakvog kontakta, jer po njoj struji brza i široka rijeka vozila koja takav kontakt sprečava. Moderna brza gradska prometnica nije ulica. Vući pješaka pločnikom uz takvu prometnicu, ubacivati ga u taj, njemu strani prostor, znači ne shvaćati ili čovjeka ili prostor, vjerojatno oboje. Ako se u urbanističkom planu objekti, čim su*

¹⁵⁸ Pandža, Srbljinović, 2009: 19

¹⁵⁹ Pandža, Srbljinović, 2009: 19

¹⁶⁰ Slavko Dakić, *Kritika apstraktnog grada*, Zagreb: Centar za idejno-teorijski rad SDP, 1990., str 27

¹⁶¹ Dakić, 1990: 19

Preuzeto od: Pandža, Srbljinović, 2009: 19

¹⁶² Pandža, Srbljinović, 2009: 20-21

zanimljivi za prezentaciju, izbacuju na rub polja, prema prometnici, a jezgru polja formira se ostatkom, 'začeljem' objekata orijentiranih na prometnicu, jasno je da prave suvremene urbanističke misli u njemu nema. Pažnja projekatana koncentrirana je na nerješiv problem te semi-ulice, pa se primjećuje da ono što se dešava u unutrašnjim prostorima polja – najvrednijim dijelovima suvremenog grada – i nije drugo, nego friziranje neograđenih dvorišta.¹⁶³ Franković također odbacuje ideju o produživanju zagrebačkih zelenih aksi u nove dijelove grada: *Umjesto miješanja različitog, treba poštovati to različito, tražiti logiku i jednog i drugog i u njihovom specifičnom kontekstu formulirati rješenje. Bit je u stvari u dva različita tipa grada, pa prema tome, i dva različita prometna sistema. Kapilarni sistem Donjeg grada ne može se neposredno nadovezati na moderne arterije brzih prometnica. I obrnuto, one ne mogu ulijetati u kanjone starih ulica.*¹⁶⁴

Prvi Generalni urbanistički plan Zagreba donesen je 1971. godine. U generalnim odrednicama GUP 71 potencira povratak povijesnom središtu Zagreba (Gornjem i Donjem gradu) s ciljem njegove revitalizacije. Trnje se gotovo potpuno napušta (a time i gradnja na Vukovarskoj) – prvi put ga se napustilo premještanjem stambene gradnje u Novi Zagreb, što je u Trnju stvorilo uvjete za realizaciju novog centra, ali sad je i ta ideja bila napuštena u korist povijesnog centra.¹⁶⁵ *Trg Stjepana Radića nije uspio postati gravitaciono polje gradskog stanovništva jer zgrade raspoređene oko prazne plohe nužno ne čine okupljalište građana. Tom je prostoru nedostajao sadržaj. S druge strane – centar bivše periferije, oko Trnjanske ulice, pokazao se izuzetno sadržajnim za lokalno stanovništvo, zaključuju Pandža i Srbljinović.*¹⁶⁶ Opseg gradnje u Vukovarskoj u tom periodu značajno smanjen, što je stavilo Trnje u vrlo nepovoljnu situaciju između ne-gradnje i ne-obnavljanja postojećeg. Takvo rješenje se brzo pokazalo neodrživim i revizija je GUP-a postala nužnost.¹⁶⁷ Revizija GUP-a označila je povratak ovom prostoru kako bi se pokušala uspostaviti ravnoteža između novih građevina i periferijskih *potleušica*, prometnica i lokalnih puteva, velikog i malog mjerila.¹⁶⁸

Iako su sedamdesetih izgrađene samo tri zgrade u Ulici, dvije poslovne i jedna upravno-obrazovna – one predstavljaju najbolje od čitavog opusa hrvatske arhitekture tih godina: idejni

¹⁶³ Eugen Franković, »Nakon urbanističkog plana Trnja«, u: *Čovjek i Prostor* 2(371) (1984.), str 17

¹⁶⁴ Franković, 1984: 17

¹⁶⁵ Pandža, Srbljinović, 2009: 22

¹⁶⁶ Pandža, Srbljinović, 2009: 22

¹⁶⁷ Slavko Dakić, » Ususret Zagrebu: Uz novi Generalni urbanistički plan Zagreba «, u: *Arhitektura* 37-38 (1984.-1985.), str 124-130

¹⁶⁸ Pandža, Srbljinović, 2009: 23

i estetski pluralizam u izvođenju.¹⁶⁹ Dušan Rakić 1971. godine radi projekt za zgradu *Auto-Hrvatske*. Ona je upotpunila praznu parcelu ispred Rašičinog i Ilijićevog zdanja *Elektroprivrede*. Predstavlja uspješnu kombinaciju staklene rešetke, kakvu koristi Mies van der Rohe, i betonskih nosača.¹⁷⁰ Druga zgrada izgrađena u ovom razdoblju je poslovni toranj *Zagrepečanke*, po projektu Slavka Jelineka i Berislava Vinkovića iz 1976. godine. Ono što je Ulica trebala predstavljati, a to je avenija, odnosno boulevard koja širinom i brzinom spaja dva kraja grada, moralo je biti naglašeno monumentalnom zgradom na samom početku. Zgrada je tako postala novi simbol Zagreba.¹⁷¹ Sedamdesetih je izgrađena i današnja zgrada *Goethe instituta*. *Poligonalnim tlocrtom i tamnom fasadom, s vidljivom strukturom kamena, zgrada predstavlja antipod modernističkoj zgradi Radničkog sveučilišta, odnosno bijeloj fasadi i ostakljenom pročelju.*¹⁷²

Godine 1981. raspisan je urbanistički natječaj za izradu *Studija centralnog gradskog prostora Zagreba na području Trnja i Novog Zagreba te priobalja Save od željezničkog mosta do Mosta mladosti.*¹⁷³ Na natječaju je sudjelovalo šest radnih skupina, po dvije iz svake od pozvanih institucija: Urbanističkog instituta SRH, Arhitektonskog fakulteta i Urbanističkog Zavoda grada Zagreba. Sve studije trebale su pomoći izradi novog GUP-a kad se shvatilo da revizija postojećeg neće donijeti željene pomake.¹⁷⁴ Osamdesete su bile period gospodarske stagnacije i krize, zato se posebno naglašavala nužnost etapne realizacije projekata, pa tako i u gore navedenim studijama.¹⁷⁵ Što iz financijskih razlika, što iz zahtjeva teorije urbanizma i zaštite spomenika, umjesto dotadašnjeg rušenja periferije, trebalo je respektirati njenu ambijentalnu vrijednost i iznaći način da se obnovi.¹⁷⁶

Novi GUP Zagreba realiziran je 1986. godine u okviru Urbanističkog zavoda na čijem je čelu bio Aleksandar Bakal.¹⁷⁷ GUP 86, kao rješenje problema dihotomije izgrađenog i neizgrađenog na području bivše periferije propagirao model urbane obnove što je značilo doslovnu zamjenu stare zgrade novom bez rušenja postojeće infrastrukture.¹⁷⁸ Također, tražio

¹⁶⁹ Žarko Domljan, »Arhitektura XX. stoljeća u Hrvatskoj«, u: *Arhitektura XX. Vijeka*, Beograd-Zagreb-Mostar: Prosveta-Spektar-Prva književna komuna, 1986., str 44

¹⁷⁰ Pandža, Srbljinović, 2009: 69

¹⁷¹ Zdravko Živković, »«Zagrepečanka» jedan od prostornih akcenata«, u: *Čovjek i prostor* 3-4 (1980.), str 16

¹⁷² Pandža, Srbljinović, 2009: 70

¹⁷³ ***, »Studije centralnog gradskog prostora Trnja, Novog Zagreba i priobalja Save«, u: *Čovjek i prostor* 1(370) (1984.), str 6

¹⁷⁴ Dakić, 1984-1985: 124-130

¹⁷⁵ Pandža, Srbljinović, 2009: 24

¹⁷⁶ Dakić, 1990

¹⁷⁷ Radovan Mišćević, »Prema antologiji hrvatskog urbanizma i prostornog planiranja«, u: *Arhitektura* 51 (1998.), str 8-21

¹⁷⁸ Dakić, 1984-1985), 124-130.

se povratak ulici, a ulica više nije bila shvaćena kao prometnica. Umjesto automobilu, prednost se dala *koraku* i javnom prometu.¹⁷⁹ Shodno modelu, osamdesetih u Vukovarskoj pokušava se dovršiti zapadni kraj uličnog poteza zamjenjivanjem otoka *potleušica* novom arhitekturom. S obzirom da GUP 86 nije dopuštao pretjeran rast grada u visinu većina poslovnih zgrada građena u tom periodu (kao i u periodu 90ih) na Ulici nadoknađuje to svojom širinom.¹⁸⁰

Osamdesetih se pristupa zatvaranju nekih parcela uz samu ulicu čime se pokušava do kraja definirati ulica koja se sada razvija već punih 30 godina. Radovan Nikšić i Aleksandar Dragomanović rade projekt za zgradu *Tempo-SDK* (danas zgrada FINE) iz 1981. godine. Duško Rakić gradi zgradu INA-inženjeringa, koja se smjestila na praznoj parceli ispred zgrade *INA-Naftaplina* iz šezdesetih, a dovršena je 1983. godine. Nova zgrada FER-a Marijana Hrzića (1987.-1989.) također dobila zadatak da svojim položajem zatvori otvoreni prostor koji se pružao ispred Tušekova nebodera, a *Hrzićevo rješenje pokazuje njegov senzibilitet prema okolini i važnom djelu zg arh na istoj ulici*, kako zaključuju Pandža i Srblić.¹⁸¹

Uskoro će na političkom planu doći do mnogih promjena. Osamostaljenje Hrvatske iz SFR Jugoslavije te novo demokratsko društveno uređenje temeljeno na tržišnoj ekonomiji znatno će izmijeniti kontekst izgradnje i prostornog planiranja. U Ulici grada Vukovara devedesetih se gradnja premješta gotovo u potpunosti prema Heinzlovoj.¹⁸²

4. Propale vizije i devastacije poslijeratnog urbanizma na primjeru Ulice grada Vukovara

Ulica grada Vukovara prvi je veliki projekt poslijeratnog zagrebačkog urbanizma. Iako je, kao što smo vidjeli, kroz povijest primila brojne kritike, a i sama ideja ostala je nedovršena, i dalje predstavlja uzoran primjer CIAM-ovskog funkcionalnog grada.

Problemi počinju s raspadom Jugoslavije kada se Hrvatska našla u periodu tranzicije u kojem je trebalo prestrukturirati društveni i gospodarski sistem. Nakon gotovo pola stoljeća gospodarenja imovinom po principima kolektivnog vlasništva, dolazi do povrata iste privatnim vlasnicima.

¹⁷⁹ Pandža, Srblić, 2009: 25

¹⁸⁰ Pandža, Srblić, 2009: 25

¹⁸¹ Pandža, Srblić, 2009: 72

¹⁸² Pandža, Srblić, 2009

Promijenjeni uvjeti bitno su utjecali na mogućnosti izgradnje grada. *Zakon o prostornom uređenju* iz 1994. išao je na ruku brojnim novim *sitnim* investitorima: *uvjeti uređenja prostora kao obveza investitora zamijenjeni su lokacijskom dozvolom kao prijedlogom investitora*¹⁸³. Dakle, prividno demokratičan pristup urbanom planiranju u kojem investitor predlaže oblikovanje, a grad ga potvrđuje ili odbija, zapravo više govori o nesnalaženju vladajućih gradskih struktura u novim uvjetima. Odsustvo prostorne politike stvorilo je kaos u Zagrebu: još uvijek postoji GUP iz 1986., ali ga političko-ekonomski faktori ograničavaju.¹⁸⁴ *Gradski zavod za planiranje razvoja grada i zaštitu okoliša* oformljen 1990. trebao je objediniti razne djelatnosti: prostorno i urbanističko planiranje, zaštitu okoliša, gospodarstvo i gradsku statistiku koje bi stvorile strategiju gradskog razvoja.¹⁸⁵ Rezultat rada Zavoda bit će *Zagreb 2000+ Nova urbana strategija*. Slavko Dakić, bivši pročelnik Zavoda objašnjava kako *provedba projekta trebala je zaustaviti nekontrolirano građenje, estetske improvizacije, špekulaciju zemljištem i potaknuti aktivno ponašanje grada, uz javnost svih faza projekata. Rentnu dobit ostvarivanu zahvatima u prostoru trebalo je socijalizirati i na temelju javnih programa, reinvestirati u razvoj i urbanističku konsolidaciju grada*.¹⁸⁶ Međutim, strategija nije bila odobrena od strane Ministarstva za zaštitu okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva.¹⁸⁷

Od novog GUPa iz 2003. očekivalo se mnogo, ali kritike ukazuju da nije pridonio poboljšanju situacije.¹⁸⁸ Posebno je angažiran bio Ivo Maroević ukazujući na temeljne propuste koje je GUP 03 odobrio, a tiču se izgradnje poslovnog tornja na križanju Ulice i Ulice Ivana Lučića.¹⁸⁹ Glavna primjedba bila je da je grad dopustivši investitoru gradnju na toj parceli pokazao ignorantski stav prema povijesnom naslijeđu. Ideja o *Sveučilišnoj aleji* trajno je oštećena tom poslovnom zgradom koja ni sadržajno, ni po svojim gabaritima (mnogo je viša od susjednih zgrada) tu ne pripada. Kako bi bio olakšan pristup zgradi (automobilom) proširena je Ulica Ivana Lučića što je primjer kako oblikovanje jedne parcele od strane moćnog investitora može modificirati cijeli okolni prostor za vlastite potrebe. To ne mora

¹⁸³ ***, »Prema zagrebačkoj trećoj modernizaciji«, u: *Čovjek i prostor* 3 (12) (2003.), str 58

¹⁸⁴ Pandža, Srbljinović, 2009: 26

¹⁸⁵ Slavko Dakić, »Novi Generalni urbanistički plan Zagreba ili sjećanje na Zagreb 2000+« u: *Čovjek i prostor* ½ (585) (2003.) str 53-58

¹⁸⁶ Dakić, 2003: 56

¹⁸⁷ Dakić, 2003

¹⁸⁸ Pandža, Srbljinović, 2009: 28

¹⁸⁹ Maroević, 2007

nužno imati negativne posljedice, ali ukazuje na to da stvarnu moć u prostornoj politici nema grad nego pojedinac, a njegov se interes ne mora uvijek poklapati s interesima zajednice.¹⁹⁰

Idući korak prema devastaciji urbane cjeline Ulice grada Vukovara započeo 2011. godine, ukidanjem zaštite uoči početka rada na izmjenama zagrebačkog GUP-a. Kulminirao je početkom 2019. godine, kada je Grad Zagreb verificirao program za izradu natječaja za izgradnju poslovnog nebodera na mjestu sadašnjeg paviljona Croatia Lloyd, autorskog djela arhitekta Božidara Rašice, u Ulici grada Vukovara 62.¹⁹¹ Zapadni dio Ulice grada Vukovara 2009. bio je pod zaštitom kao dio “Povijesne urbane cjeline Grad Zagreb” te je ulazio u prostorne granice tog kulturnog dobra. No 2011. zapadni je dio Ulice izbačen iz obuhvata zaštite u Registru kulturnih dobara RH, neposredno prije Odluke o izradi izmjena zagrebačkog GUP-a. Izmjenama i dopunama GUP-a iz 2013. zapadni dio Ulice grada Vukovara više nije pod zaštitom, što je omogućilo Gradu Zagrebu da aktualizira program za natječaj za izgradnju poslovnog nebodera na mjestu sadašnjeg paviljona Croatia Lloyd u siječnju ove godine, a taj dio ulice proglašen je *zonom visoke gradnje*.¹⁹²

Gradnja poslovnog nebodera na ovoj lokaciji ne zahtijeva samo rušenje Rašičinog paviljona, već ugrožava i njegovu stambenu zgradu izgrađenu na parceli iza, koja je zaštićeno kulturno dobro, te kako objašnjava Vedran Ivanković, poništava urbanistički koncept *skladne kombinacije proporcija malih paviljona u pješачkom pojasu Ulice grada Vukovara i više izgradnje u drugom planu*¹⁹³ – što je već započeto za izgradnjom Eurotowera koji su uzurpirali paviljon Goethe instituta.

Na nikada dovršenome prostoru trga Stjepana Radića prošlog proljeća započela je gradnja Spomenika domovini autora Nenada Fabijanića. Spomenik se sastoji od dva objekta: Zida boli, Oltara-menze i Portala-paviljona, koji zajedno čine mjesto oficijelnog, protokolom reguliranog ceremonijala odavanja počasti.¹⁹⁴ Fabijanić objašnjava kako je spomenik *prvenstvo namijenjen memorijalnoj svrsi, a svojim artikulacijom i prostranošću osigurava različito formatirane ceremonije, veći ili manji broj osoba delegacija, ali i različite*

¹⁹⁰ Pandža, Srbljinović, 2009: 28

¹⁹¹ <https://pogledaj.to/arhitektura/modernisticki-paviljon-bozidara-rasice-zamijenit-ce-neboder/> (pregledano 12.03.2020)

¹⁹² <https://pogledaj.to/arhitektura/modernisticki-paviljon-bozidara-rasice-zamijenit-ce-neboder/> (pregledano 12.03.2020)

¹⁹³ <https://pogledaj.to/arhitektura/modernisticki-paviljon-bozidara-rasice-zamijenit-ce-neboder/> (pregledano 12.03.2020)

¹⁹⁴ http://www.nenadfabijanic.hr/hrvatski/projekti/spomenik_foto_hr.html (pregledano 11.04.2020.)

*manifestacije i priredbe. No osim te planirane namjene, može se zamisliti kao prostor kraćeg ili dužeg boravka ili zadržavanja, koji pruža i druge senzacije.*¹⁹⁵

Ulica Hrvatske bratske zajednice, koja je kroz planove i studije druge polovice 20. stoljeća uglavnom zamišljena kao *okosnica novog gradskog centra ili kulturna aksa*, odnosno kao nastavak istočnog kraka Lenucijeve potkove, svoj epilog dobiva 2016. godine izgradnjom fontana arhitektice Helene Paver Njirić. Izgradnja fontana izazvala je brojne kontroverze zbog realizacije u samome srcu središnje osovine bez javnog natječaja i bez suglasnosti javnosti i Gradske skupštine. Paradoks između vizija i planova za *kulturnu aksu* i realne situacije u Trnju komentirala je i bivša ministrica graditeljstva Anka Mrak Taritaš: *Kad se vozite kraj fontana, lijevo vidite fontane, a desno Trnje koje još nema riješen vodovod, odvodnju i neke druge stvari, ali to su nevidljivi projekti komunalne infrastrukture koji se ne vide.*¹⁹⁶

5. Kako se odnosimo prema i što točno štitimo na zaštićenim zgradama na Ulici grada Vukovara?

Ideja ovog diplomskog rada i popratnog kataloga je na primjeru Ulice grada Vukovara istražiti i prezentirati kako se odnosimo prema modernoj arhitekturi druge polovice 20. stoljeća koja je upisana u Registar kulturnih dobara Ministarstva kulture kao zaštićeno kulturno dobro (Lista nepokretnih kulturnih dobara).

U katalog je uvršteno 14 arhitektonskih djela, od kojih 10 ima adresu u današnjoj Ulici grada Vukovara, a četiri su ostvarena neposredno uz nju, adresirana na susjedne ulice ili trgove. Katalog se sastoji od opisa zgrade koje je preuzet sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba¹⁹⁷, isječka iz Rješenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu zgrade u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske koji obrazlaže specifične vrijednosti zgrade zbog kojih se sama zaštita i zatražila, te fotografija zgrada iz vremena nastanka, koje su suprotstavljene suvremenim fotografijama. Na temelju suprotstavljenih fotografija doneseni su zaključci o nepravilnostima, nadogradnjama i oštećenjima koje su zgrade pretrpjele.

Kao najočitiji zaključak nameće se činjenica kako su zgrade stambene namjene generalno u puno lošijem stanju od zgrada javne namjene, pri čemu veliku iznimku predstavlja Radničkog Sveučilišta. Sklop upravnih zgrada MUP-a, Palača pravde, Gradska vijećnica, Fakultet

¹⁹⁵ http://www.nenadfabijanic.hr/hrvatski/projekti/spomenik_foto_hr.html (pregledano 11.04.2020.)

¹⁹⁶ <https://pogledaj.to/drugestvari/zapocela-izgradnja-jos-triju-bandicevih-fontana/> (pregledano 11.04.2020.)

¹⁹⁷ <http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/PGW?OpenPage> (pregledano 24.05.2020.)

elektrotehnike i računarstva, Zagrepčanka te zgrada Matice hrvatske i Koncertna dvorana Vatroslav Lisinski su u vrlo dobrom stanju. Pri tome treba imati na umu da su neke od njih u 2000im godinama doživjele vrlo kvalitetne obnove.

Na Tušekovoj zgradi Fakulteta elektrotehnike i računarstva postojeći drveni prozori zamijenjeni su aluminijskim ili plastičnim prozorima s dvostrukim termoizolacionim staklima. Format prozora i geometrijski odnos vertikala i horizontala je ostao sačuvan. Parapet je vjerojatno ostao od otrovnog salonita, samo je prebojan u drugu boju. Vanjska strana fasadnih armirano-betonskih zidova obojena je u sivu boju.

Na poslovnom tornju Zagrepčanka izvorno je pročelje bilo obloženo tankim kamenim pločama kararskog mramora, koje su bile pretanke pa su se zbog vlaženja i termalnih promjena izvijale, pucale i padale. Zamijenjene su vjerojatno kamenim pločama sardinijskog granita koji je puno otporniji na atmosferske promjene i termička istezanja. Geometrija pročelja je u potpunosti sačuvana.

Koncertna dvorana "Vatroslav Lisinski" obnovljena je 2004. godine. Promijenjen je bakreni krov. Umjesto bakrenih ploča pravokutnih dimenzija, stavljene su bakrene trake iste širine ali veće dužine. Zadržana je geometrija krova i izgled bakrenog pokrova. Umjesto jednostrukog stakla ugrađena su dvostruka termoizolaciona stakla. Izvana je zadržan odnos aluminijskih vertikala i horizontala ali je iznutra dodano vertikalno pojačanje koje je obloženo drvenim pločama.

Problem se javlja kad pogled usmjerimo prema zgradama stambene namjene. Sve one građene su 1950ih, te je od njihove izgradnje sada prošlo više od pola stoljeća. Ivo Maroević objašnjava kako su *te zgrade zbog nedovoljno kvalitetnih materijala i izvedbe, te uglavnom neprimjerena održavanja, došle u fazu kada su neophodni popravci i obnova, pri čemu dolazi do zahvata koji često mijenjaju njihov izgled.*¹⁹⁸

Jedina od stambenih zgrada nad kojom je provedena obnova pod konzervatorskim nadzorom nadležnog Gradskog zavoda za zaštitu i obnovu spomenika kulture i prirode je Galićeva stambena zgrada iz 1953. godine. Obnova iz 2010. godine obuhvatila je južno pročelje i bočne strane zgrade dok je sjeverno pročelje ostalo izvan obuhvata zgrade. Sanirani su betonski zidovi, očišćen je i saniran kulir, izrađene su sonde za utvrđivanje izvornih boja i određivanje novih boja na žbukanim balkonskim zidovima. Obnovljena je drvena stolarija, pri čemu je raster prozora i način otvaranja u potpunosti poštovan. Na inzistiranje stanara drvene su rolete

¹⁹⁸ Maroević, 2006: 133

zamijenjene aluminijskima u boji drva. Zbog nedostatka novca, u prizemlju je samo djelomično prebojena postojeća bravarija, popravljena su i obojena postojeća, ostakljena drvena ulazna vrata te su maknute klimatizacijske jedinice, nepotrebni natpisi i reklame.¹⁹⁹ Sjeverno, neobnovljeno pročelje zgrade generalno je oronulo, puno tamnih mrlja. Boja na zidovima lođa je izbljedjela, a ponegdje i otpada žbuka. Izvorni drveni prozori i rolete su oronuli, a oni koji su zamijenjeni izvedeni su u novoj PVC stolariji, koja uglavnom poštuje raster, ali je izvedena u bijeloj boji koja odstupa od izvorne ideje arhitekta i vizualno “iskače” među originalnom tamnosmeđom drvenom stolarijom. Geometriju pročelja vizualno narušavaju i brojne postavljene klimatizacijske jedinice. Na južnom pročelju izvornu geometriju pročelja narušavaju lođe zatvorene roletama, a kod onih koje su još uvijek otvorene, vidljiva je PVC stolarija bijele boje koja je u njima postavljena. U prizemlju zgrade ponovno su se pojavili grafiti koji su pri obnovi uklonjeni.

Stambena zgrada Božidara Rašice u dosta je lošem stanju. Vidljiva je generalna oronulost zgrade, tamne mrlje i tragovi curenja iz okapa na fasadi, izvorna drvena stolarija i rolete su oronule. Nova PVC stolarija izvedena je u bijeloj boji koja ne odgovara izvornoj arhitektovoj zamisli, ali u većini slučajeva poštuje raster pročelja, a postavljene su i brojne klimatizacijske jedinice i satelitski tanjuri. Slični se problem javljaju i na Galićevoj drugoj stambenoj zgradi u Ulici grada Vukovara i Šegvićevoj stambenoj zgradi. Iste probleme dijeli i južno pročelje Geršićeve stambene zgrade na križanju s Vukovarskom, dok je sjeverno pročelje, okrenuto prema cesti, u vrlo dobrom stanju, izuzev nekoliko grafita. Fabrisova zgrada Vojne mornarice u nešto je lošijem stanju od prethodno navedenih. Uz sva već spomenuta oštećenja i nadogradnje koje nalazimo na svim stambenim zgradama koje smo analizirali, Fabrisovu zgradu dodatno deformiraju zatvoreni balkoni na bočnim stranama zgrade koji ne poštuju i u potpunosti mijenjaju izvornu ideju i izgled zgrade. Također, u prizemlju je lokal na zapadu zgrade produžio terasu izvan gabarita zgrade te postavio tende, što narušava koncept zgrade. Sve nepravilnosti i oštećenja koje smo spomenuli na prethodnih šest zgrada javljaju se i na zgradi Kruge Nevena Šegvića. Međutim, njezin je koncept osobito devastiran dogradnjom sjeveroistočnog prizemnog lokala koji izlazi iz gabarita zgrade i narušava njezinu izvornu simetriju. Zrinka Paladino u knjizi Antivodič polemizira o razvoju događaja koji su doveli do trenutnog stanja, a što uključuje i podatak kako su nelegalno izvedeni zahvati na zgradi slijedom žalbi investitora morali biti ozakonjeni.²⁰⁰ Nadalje navodi kako je trenutna situacija

¹⁹⁹ Jasna Ščavničar Ivković, »Obnova pročelja zgrade u Vukovarskoj 35 - 35a arhitekta Drage Galića«, u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske* 35 (2011.), str. 227-229

²⁰⁰ Zrinka Paladino, *Antivodič*, Zagreb: Meandarmedia, 2017., str. 371

rezultat uzaludne borbe nadležnih konzervatora, ne samo s brojnim nezakonitim intervencijama vlasnika, već i s nedosljednošću te stručnim propustima u postupanjima i unutar vlastitih redova.²⁰¹

Zaseban problem predstavlja slučaj devastacije Radničkog sveučilišta Moša Pijade. O nadogradnjama i oštećenjima zgrade Radničkog sveučilišta "Moše Pijade" u svojem se diplomskom radu *Problem očuvanja modernističke arhitekture i dizajna na primjeru Radničkog Sveučilišta Moša Pijade u Zagrebu*²⁰² detaljno bavila Iva Jurlina, a svoju je analizu uglavnom zasnovala na radu *Od Moše do Boogalooa* Ivane Haničar Buljan i Zrinke Paladino²⁰³ iz 2011. godine. U navedenim radovima može se pronaći iscrpna analiza svih nepravilnosti, nadogradnji i oštećenja unutrašnjeg i vanjskog prostora zgrade. S obzirom na činjenicu da smo se i kod ostalih primjera zadržavali na analizi stanja vanjskih pročelja zgrade, na to ćemo se ograničiti i kod primjera zgrade Radničkog sveučilišta, a za sve daljnje informacije i detalje devastacija mogu se konzultirati gore navedeni radovi. Izvorno glavna dvorana na jugu zgrade koristi se za potrebe kluba Boogaloo, a za tu je svrhu potpuno prenamijenjena i devastirana. Devastirana je i popratna terasa, te je izgrađena rampa za pristup automobilima. Rampa je dodana i na sjeverozapadnom uglu (u ovom slučaju radi se o rampi za pristup invalidima), a oba su stepeništa, na sjevernoj i zapadnoj strani zgrade, oštećena. Također, kao i na prethodnim primjerima, vidljive su i posljedice sustavnog neodržavanja pročelja, poput tamnih mrlja i tragova curenja iz okapa.

Kao što je već spomenuto, sve navedene zgrade upisane su u Registar kulturnih dobara Ministarstva kulture kao zaštićeno kulturno dobro (Lista nepokretnih kulturnih dobara), čime podliježe Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (ZZOKD), a sve mjere zaštite i nadzora na navedenom kulturnom dobru provodi Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode (GZZSKP). Navedeni Zakon uspostavlja „zaštitu nad kulturnim dobrom, obveze i prava vlasnika kulturnih dobara, mjere zaštite i očuvanja kulturnih dobara, obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara... kao i druga pitanja u svezi sa zaštitom i očuvanjem kulturnih dobara.“²⁰⁴ U praksi mjere zaštite koje bi se trebale provoditi na spomeniku obuhvaćaju očuvanje spomenika u izvornom stanju, redovito održavanje, sprječavanje radnji

²⁰¹ Paladino, 2017: 371

²⁰² Jurlina, 2018.

²⁰³ Ivana Haničar Buljan, Zrinke Paladino, »Od Moše do Boogalooa«, u: *15 dana: ilustrirani časopis za umjetnost i kulturu*, Zagreb: Pučko otvoreno učilište Zagreb, Centar za kulturu, 2011.

²⁰⁴ Zastupnički dom hrvatskog državnog sabora, „Odluka o proglašenju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara“, na temelju članka 89. Ustava Republike Hrvatske, broj: 01-081-99-1280/2, *Narodne novine*, NN 69/1999, 25. lipnja 1999.

koje bi mogle promijeniti njegov izvorni izgled i značenje, stvaranje povoljnih uvjeta za njegov opstanak za buduće generacije i mnogi drugi.²⁰⁵

Pitanje koje nam se nameće nakon donesenih zaključaka je kako je došlo do propadanja i devastacija zgrada koje su prepoznate i zaštićene kao vrhunci hrvatske poslijeratne moderne arhitekture.

Na jedan od odgovora na to pitanje upućuje nas Ivo Maroević koji upućuje na problem kako se „kulturno dobro“ precizno određuje u zakonskim odredbama, dok se „spomeničko svojstvo“ spominje usput, i to u prvom redu kao ono što treba očuvati na kulturnim dobrima. Po Maroeviću, spomenička svojstva *su one osobine kulturnoga dobra po kojima ono jest kulturno dobro – gubitkom spomeničkih svojstava, kulturno dobro gubi svoje temeljne značajke i više ne zadovoljava kriterije po kojima je prepoznato i registrirano kao kulturno dobro*. Iz te izjave može uslijediti zaključak kako se problem javlja u tome da dok zakonski štitimo zgrade, mi zapravo nemamo točno definirano koja njihova svojstva treba očuvati. Tu nam tezu mogu poduprijeti i obrazloženja koja Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode prilažu uz zahtjev Ministarstvu kulture za upis kulturnog dobra u Registar kulturnih dobara. Kao što vidimo u katalogu, većina obrazloženja pisana je po „špranci“ te uglavnom navodi: *Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja te krovnih površina*.²⁰⁶

Ipak, sva se krivica ne može prebaciti na nedovoljnu specifičnost opisa spomeničkih svojstava zgrade. Za primjer nam može poslužiti zgrada Kruge u čijem obrazloženju Rješenja o upisu kulturnog dobra u Registar kulturnih dobara stoji detaljan opis: *Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, betonskog, metalnog i drvenog inventara interijera te očuvanje izvornog rasporeda prostorija u unutrašnjosti zgrade od daljnjih intervencija. Kvalitetno isplanirane ozelenjene površine koje okružuju zgradu također je potrebno očuvati prema kvalitetnoj, izvornoj projektnoj ideji*.²⁰⁷ Zanimljivo je kako je upravo zgrada Kruge vjerojatno najviše devastirana zaštićena stambena zgrada u Ulici grada Vukovara. Zrinka Paladino u knjizi *Antivodič* govori o problemima zgrade Kruge te pri tome upozorava na *uzaludne borbe nadležnih konzervatora*,

²⁰⁵ Buljan, Paladino: 2011., 7-8

²⁰⁶ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Višestambene zgrade u Ulici grada Vukovara 238 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

²⁰⁷ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Višestambene zgrade “Kruge” u Ulici grada Vukovara 222 i 224 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

ne samo s brojnim nezakonitim intervencijama vlasnika, već i s nedosljednošću te stručnim propustima u postupanjima i unutar vlastitih redova.²⁰⁸, što nas upućuje na drugi potencijalni odgovor na pitanje koje smo prethodno postavili. Probleme unutar same struke potvrđuje i izjava jednog od djelatnika Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode kojeg smo kontaktirali za pomoć pri istraživanju ove teme, a koji je izjavio kako se oni u Zavodu *zbog tekućih poslova i administracije, baš i ne stignu baviti samom zaštitom.*

Odgovor na pitanje kako je došlo do propadanja i devastacija zgrada koje su prepoznate i zaštićene kao vrhunci hrvatske poslijeratne moderne arhitekture može biti i ideološke prirode. Jasna Galjer u brojnim svojim radovima upozorava na gubitak *prvobitnog ikoničkog i simboličkog značenja* poslijeratne umjetnosti koja je nastajala u socijalističkom političkom okviru, koje je u *novim političkim prilikama 1990-ih dobilo negativno obilježje (nepoželjnog) relikta socijalizma, da bi potom uslijedilo razdoblje obilježeno traganjem za sadašnjem hrvatskom društvenom i kulturnom identitetu primjerenih namjena.*²⁰⁹

6. Zaključak

Na Ulici grada Vukovara i neposredno uz nju izgrađena su neka od antologijskih ostvarenja hrvatske arhitekture druge polovice 20. stoljeća. Četrnaest arhitektonskih ostvarenja, od kojih 10 ima adresu u današnjoj Ulici grada Vukovara, a četiri su ostvarena neposredno uz nju, adresirana na susjedne ulice ili trgove, upisano je u Registar kulturnih dobara Ministarstva kulture kao zaštićeno kulturno dobro (Lista nepokretnih kulturnih dobara).

Budući da je od izgradnje prošlo više od pola stoljeća i te su zgrade zbog nedovoljno kvalitetnih materijala i izvedbe, te uglavnom neprimjerenom održavanju, došle u fazu kada su neophodni popravci i obnova, postavlja se pitanje kako se odnosimo prema i što točno štitimo na zaštićenim zgradama u Ulici grada Vukovara? Odgovor na to pitanje predstavljen je vizualno putem kataloga koji sadrži opis zgrade, isječak iz Rješenja o upisu zgrade u Registar kulturnih dobara koji obrazlaže specifične vrijednosti zgrade zbog kojih se sama zaštita i zatražila, te fotografije zgrada iz vremena nastanka, koje su suprotstavljene suvremenim fotografijama. Na temelju suprotstavljenih fotografija doneseni su zaključci o nepravilnostima, nadogradnjama i oštećenjima koje su zgrade pretrpjele.

²⁰⁸ Paladino, 2017: 371

²⁰⁹ Jasna Galjer, Sanja Lončar, Tihana Rubić: »The Social Role of Workers' and People's University of Moša Pijade (RANS)«, u: *Andragoški glasnik: Glasilo Hrvatskog andragoškog društva*, Vol. 22 No. 1 (37), 2018., str 18

Kao najočitiiji zaključak nameće se činjenica kako su zgrade stambene namjene generalno u puno lošijem stanju od zgrada javne namjene, pri čemu veliku iznimku predstavlja zgrada Radničkog Sveučilišta čija je devastacija zasebna tema. Tipična oštećenja uključuju generalnu oronulost zgrade, tamne mrlje i tragove curenja iz okapa na fasadi, dok su izvorna drvena stolarija i rolete su oronule. Drvena stolarija koja je zamijenjena izvedena je u bijeloj boji koja ne odgovara izvornoj arhitektovoj zamisli, a postavljene su i brojne klimatizacijske jedinice i satelitski tanjuri. Poseban problem predstavljaju ilegalne nadogradnje, koje su osobito očite na zgradi Kruge Nevena Šegvića.

Pitanje koje se nameće nakon donesenih zaključaka je kako je došlo do propadanja i devastacija zgrada koje su prepoznate i zaštićene kao vrhunci hrvatske poslijeratne moderne arhitekture. Rad je dao tri potencijalna odgovora, odnosno problema. Prvi od njih je da dok zakonski štitimo zgrade, zapravo nemamo točno definirano koja njihova svojstva treba očuvati. Drugi potencijalni problem može se naći unutar nedosljednosti same struke. Kao treći problem nameće se ideološko pitanje, odnosno gubitak *prvobitnog ikoničkog i simboličkog značenja* poslijeratne umjetnosti koja je nastajala u socijalističkom političkom okviru, koje je u *novim političkim prilikama 1990-ih* dobilo negativno obilježje (nepoželjnog) relikta socijalizma.²¹⁰

²¹⁰ Galjer, Lončar, Rubić, 2018: 18

7. Prilog: Katalog

1. Horvat: nadogradnja Zemljakove škole iz 1938., 1954.
2. Galić: Višestambena zgrada, 1953.
3. Rašica: Višestambena zgrada Exportdrva, 1953.-1956.
4. Galić: Višestambena zgrada, 1955.-1959.
5. Kučan: Palača pravde, 1961.-1970.
6. Šegvić: Višestambena zgrada (Kruge), 1955.-1959.
7. Geršić: Višestambene zgrade, 1953.-1954.
8. Nikšić i Kučan: Radničko Sveučilište, 1955.-1961.
9. Šegvić (Žerjavić): Višestambena zgrada, 1946.-1949.
10. Fabris: Višestambena zgrada Vojne pošte, 1957.-1962.
11. Ostrogović: Gradska vijećnica, 1956.-1961.
12. Tušek: Fakultet elektrotehnike i računarstva, 1965.
13. Jelinek, Vinković, Zagrepčanka, 1969.-1976.
14. Haberle, Jurković, Zdvorak: Matica hrvatska i KD Vatroslav Lisinski, 1958.-1973.

1. Sklop upravnih zgrada MUP-a RH, Savska cesta 39/ Ulica grada Vukovara 33

Na sjeveroistočnoj je strani križanja današnje Savske ceste i Ulice grada Vukovara arhitekt Ivan Zemljak 1937. godine projektirao, a 1939.-1940. godine i izgradio pretežito trokatnu zgradu Centralne stručne produžne škole. Škola je krajem 1940-ih godina unutaršnjim adaptacijama prenamijenjena u uredsku zgradu Državnog sekretarijata za unutrašnje poslove NRH. Sklop je od 1953. do 1955. godine dograđen četverokatnom uredskom zgradom, položenom usporedno Vukovarskoj ulici, prema projektima arhitekta Lavoslava Horvata, koji je staru i novu građevinu povezoao jednokatnim spojnim krilom te stvorio uporabnu cjelinu istovrsne namjene. Arhitektonski sklop dvaju arhitekata svjedoči o začetku razvoja Vukovarske ulice.²¹¹

Iz Rješenja Ministarstva:

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, betonskog, metalnog i drvenog inventara interijera te očuvanje izvornog rasporeda prostorija u unutrašnjosti zgrade od daljnjih intervencija.²¹²

Zgrada negdašnje Centralne stručne produžne škole na adresi Savska 39 i Uredska zgrada na adresi Ulica grada Vukovara 33 sa spojnim dijelom, kao građevine sklopa Ministarstva unutaršnjih poslova RH, svjedoče o začetku, rastu i razvoju Vukovarske ulice, ali i o stvaranju poslijeratne slike grada Zagreba. Slijedom rečenoga, a posebno poradi visoka stupnja očuvanosti kvalitetnih izvornih arhitektonsko-graditeljskih obilježja, kojima značajno pridonose očuvanju ambijentalnosti predjela te upotpunjavanju povijesne fizionomije protora, uredske zgrade u Zagrebu u Savskoj 39 i u Ulici grada Vukovara 33, posjeduju odlike kulturnog dobra.²¹³

²¹¹ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba <http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/ABC4AB3993D0CDA5C1257F3E00491B16?OpenDocument> (pregledano 15.04.2020.)

²¹² Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Sklopa upravnih zgrada MUP-a RH na Savskoj cesti 39 i Ulici grada Vukovara u Zagrebu" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

²¹³ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Sklopa upravnih zgrada MUP-a RH na Savskoj cesti 39 i Ulici grada Vukovara u Zagrebu" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

Slika 1. Sklop upravnih zgrada MUP-a RH²¹⁴

²¹⁴ Ivanković, 2006: 181

Slika 2. Sklop upravnih zgrada MUP-a RH²¹⁵

²¹⁵ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

- postavljene klimatizacijske jedinice na pročelje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE
UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE
Klasa: UP-I²-612-08/12-06/0031
Urbroj.: 532-04-01-01/6-12-2
Zagreb, 1. listopada 2012.

1. Paladini

Paladini

9.10.12.

012-2811-04132

532-04-01-12-3

Ministarstvo kulture na temelju članka 12., stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11 i 25/12) i članka 16. stavka 1. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 89/11) donosi

R J E Š E N J E

1.

Utvrđuje se da **Sklop upravnih zgrada MUP-a RH na Savskoj cesti 39 i Ulici grada Vukovara 33**, sagrađen na k.č. 805, k.o. Trnje (odgovara zk.č. 805 (zk.ul. 10734), k.o. Trnje, označeno kao *zgrada br. 33, zgrada br. 39, zgrada 1, zgrada 2, zgrada 3, zgrada 4, zgrada 5, zgrada 6, zgrada 7, zgrada 8, trafostanica i dvorište, Ulica grada Vukovara/Savska cesta, površine ukupno 28 319 m², od čega je zgrada br. 33 površine 1244 m², a zgrada br. 39 1627 m²*), ima svojstvo kulturnog dobra.

2.

Prostorne međe kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja određene su k.č. 805, k.o. Trnje (odgovara zk.č. 805 (zk.ul. 10734), k.o. Trnje).

Izvod iz katastarskog plana u mjerilu M=1:1000 s ucrtanim prostornim međama sastavni je dio ovog rješenja.

3.

Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 1. ovoga rješenja:

- Zaštitni i drugi radovi na kulturnom dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovog rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela.
- mVlasnik kao i drugi imatelj kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnog kulturnog dobra, a koje odredi nadležno tijelo.
- Predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članka 36. - 40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

4.

Predmetno kulturno dobro s prostornom međom iz točke 2. izreke ovog rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem Z-5808, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.

5.

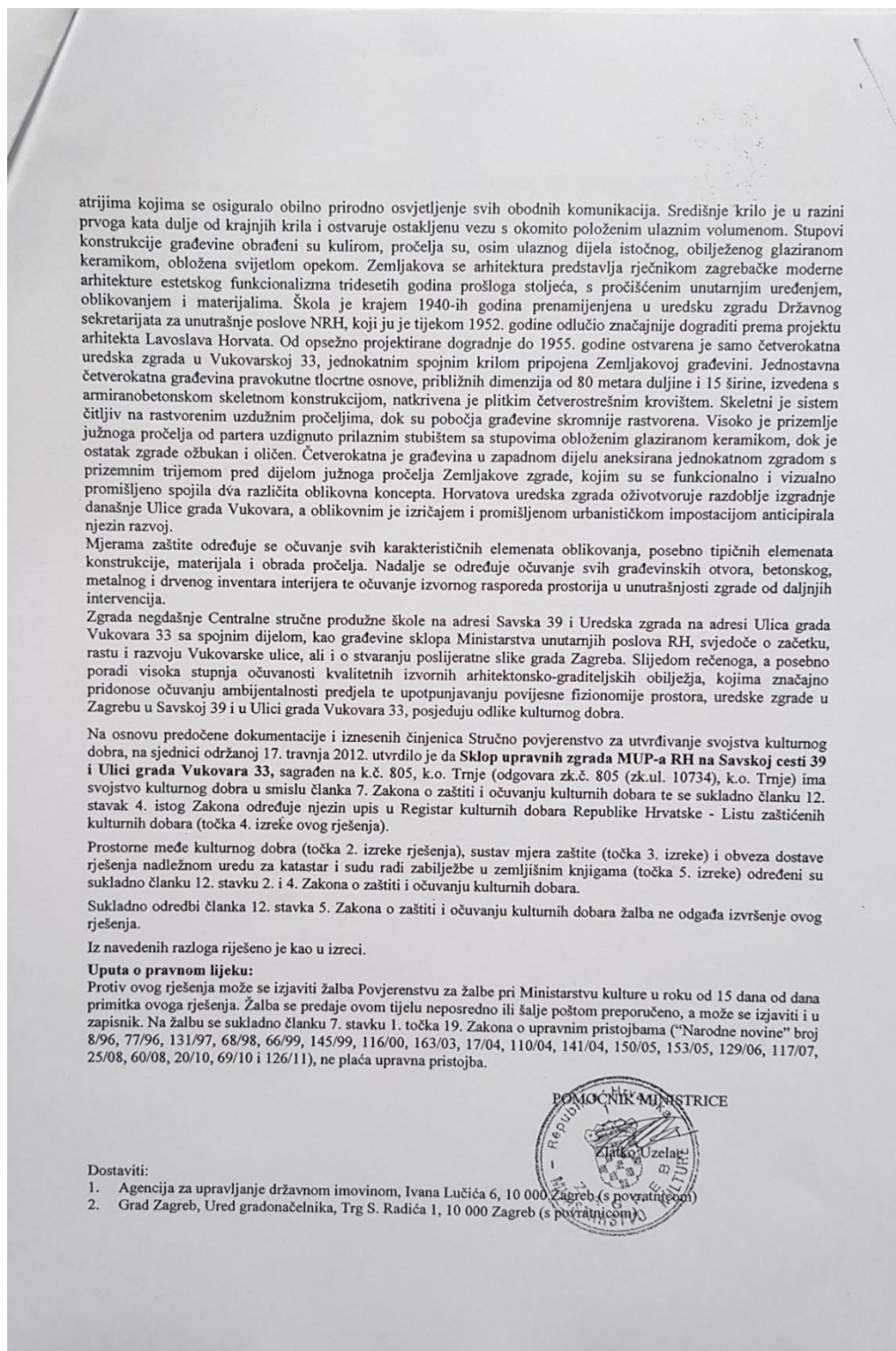
Ovo rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.

6.

Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

Obrazloženje

Na sjeveroistočnoj je strani križanja današnje Savske ceste i Ulice grada Vukovara arhitekt Ivan Zemljak 1937. godine projektirao, a 1939.-1940. godine i izgradio zgradu Centralne stručne produžne škole. Djelomično ostvarenoj projektnoj dokumentaciji građevinska dozvola izdana je u studenom 1936., promjendbeni nacrti ovjereni su listopada 1937., a uporabna dozvola građevini je izdana listopada 1943. godine. Prizemnim komunikacijskim dijelom Zemljakova razvedena građevina, maksimalnih tlocrtnih dimenzija od 110 metara duljine i 70 metara širine, spaja jednokatni, istočni ulazni volumen s trokatnim, zapadnije ostvarenim, „češljem“ uredskih prostorija. Fizička veza izdvojenih volumena ostvarena je u prizemlju, a simetrična tlocrtna osnova dodatno je rastvorena i dvama središnjim

Slika 3. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Sklopa upravnih zgrada MUP-a RH na Savskoj cesti 39 i Ulici grada Vukovara u Zagrebu" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske²¹⁶

²¹⁶ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

2. Stambena zgrada, Drago Galić, 1953., Ulica grada Vukovara 35-35a

*Stambena zgrada u Ulici grada Vukovara 35-35a izgrađena je 1953. prema projektu Drage Galića. Naglasak na funkcionalnosti objekta i primjena suvremenog građevnog materijala - armiranog betona, označila je prekid s tradicionalnim građevnim formama i stvaranje, odnosno prihvaćanje novih, kubičnih oblika, po uzoru na Le Corbusiera. Ova stambena zgrada izuzetno je vrijedan primjer moderne arhitekture i značajno djelo u opusu arhitekta Drage Galića, kao i načina gradnje u potezu Ulice grada Vukovara.*²¹⁷

Iz rješenja Ministarstva:

*Zgrada je po svojoj tlocrtnoj dispoziciji – orijentirana na dva dvokraka stubišta s po dva lifta iz kojih se pristupa galerijama na sjevernom pročelju zgrade iz kojih se ulazi u dvoetažne stanove; po konstruktivnom sistemu – konstruktivnu shemu zgrade čine stupovi prizemlja i poprečni zidovi; i po formalnom izrazu – naizmjenično nizanje viših i nižih stambenih etaža, postava južno orijentiranih lođa, te kontinuirani potezi sjevernih galerija, kao elementi koji su bitno utjecali na specifično oblikovanje pročelja ove zgrade; djelo izrazitih vrijednosti.*²¹⁸

*Naglasak na funkcionalnosti objekta i primjena suvremenog građevnog materijala – armiranog betona, značila je i u našoj sredini prekid s tradicionalnim građevnim formama i stvaranje, odnosno prihvaćanje novih, kubičnih oblika, po uzoru na velikog stvaraoca u arhitekturi kroz primjenu konstrukcije na snažnim stupovima koji oslobađaju prizemlje i stvaraju dojam lakoće i lebdenja inače snažnih volumena, kojima započinje nova izgradnja pripadajuće ulice.*²¹⁹

*Iako je Ulica grada Vukovara nastajala na “ivici planskog, spontantog i nužnog”, te u urbanističkom smislu stvorila i neke nelogične situacije, ostvarenja arhitekta Galića zabilježila su upravo u ovoj zagrebačkoj ulici nezaobilazna arhitektonska djela kojima se i naša sredina našla uz bok europskih kretanja u arhitekturi tog vremena.*²²⁰

Pojedinačni zahvati koji su tijekom vremena izvedeni na objektu nisu bitno utjecali na spomenička svojstva navedenog objekta. Stambena zgrada u Ulici grada Vukovara 35

²¹⁷ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba <http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/ABC4AB3993D0CDA5C1257F3E00491B16?OpenDocument> (pregledano 15.04.2020.)

²¹⁸ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Stambene zgrade u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 35-35a” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

²¹⁹ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Stambene zgrade u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 35-35a” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

²²⁰ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Stambene zgrade u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 35-35a” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

izuzetno je vrijedan primjer moderne arhitekture i značajno djelo u opusu arhitekta Drage Galića, kao i načina gradnje u potezu Ulice grada Vukovara.²²¹

²²¹ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Stambene zgrade u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 35-35a” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

Slika 4. Stambena zgrada Drage Galića u Ulici grada Vukovara 35-35a²²²

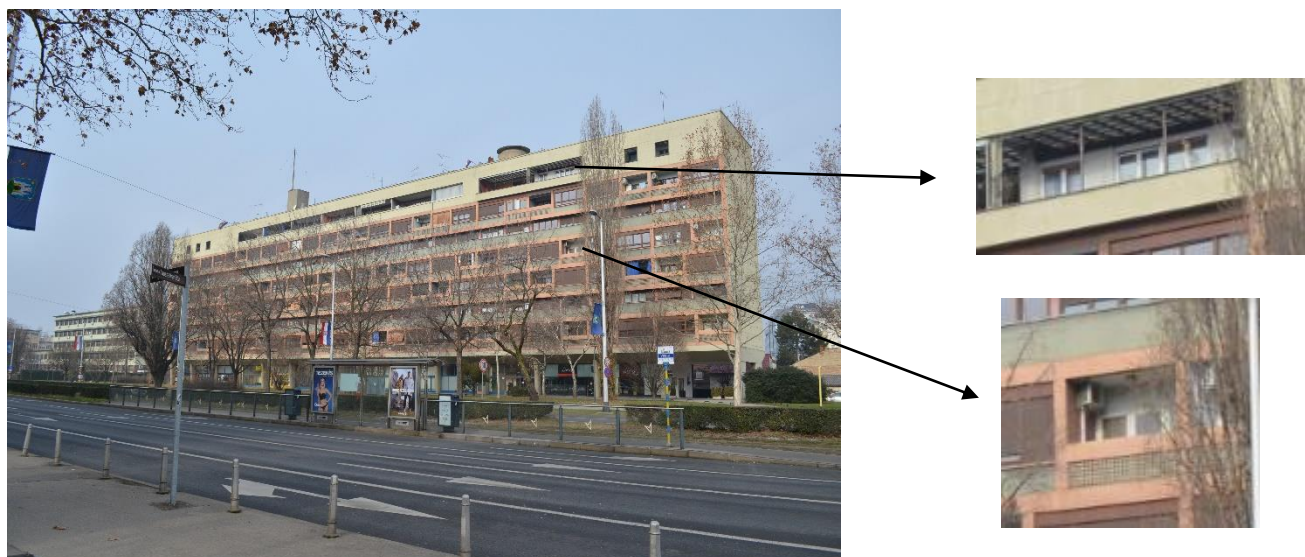
Slika 5. Detalj pročelja stambene zgrade Drage Galića u Ulici grada Vukovara 35-35a²²³

²²² ***, »Stambena zgrada u Zagrebu – Ulica Proleterskih brigada«, u: *Arhitektura* 1-6 (1957.), str 7

²²³ *Arhitektura*, 1957: 5

Slika 6. Pročelje stambene zgrade Drage Galića u Ulici grada Vukovara 35-35a²²⁴

Slika 7. Pročelje stambene zgrade Drage Galića u Ulici grada Vukovara 35-35a²²⁵

²²⁴ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

²²⁵ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Slika 8. Začelje stambene zgrade Drage Galića u Ulici grada Vukovara 35-35a²²⁶

Slika 9. Detalj začelja stambene zgrade Drage Galića u Ulici grada Vukovara 35-35a²²⁷

²²⁶ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

²²⁷ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepравилности, nadogradnje, oštećenja:

Napomena: južno pročelje obnovljeno je 2010. godine. Sjeverno pročelje u toj 1. fazi obnove nije obnovljeno.

Pročelje:

- zatvorene lođe roletama
- PVC stolarija bijele boje postavljena u lođama
- u prizemlju originalno bravarija plave boje, na bočnim je lokalima (knjižnica i restorani) zamijenjena novom aluminijskom bravarijom u smeđoj boji, a "Pošta" je svoju bravariju obojila u intenzivno žutu²²⁸
- grafiti u prizemlju

Začelje:

- generalno oronulo, brojne tamne mrlje
- boja na zidovima lođa izbljedjela, ponegdje otpada žbuka
- postavljene klimatizacijske jedinice
- postavljena PVC stolarija bijele boje
- izvorni drveni prozori i rolete oronuli
- grafiti u prizemlju

²²⁸ Jasna Šćavničar Ivković, „Obnova pročelja zgrade u Vukovarskoj 35 - 35a arhitekta Drage Galića“, u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske* 35 (2011.), str 226

Prilog: Rješenje Ministarstva

BLZ/AN

6707
03-10-2006
612-08/04-04/46
532-04-01-1/4-06-2 1

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

Klasa: UP-I^a-612-08/05-06/905
Urbroj.: 532-04-01-1/4-05-2
Zagreb, 28. travnja 2005.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99) i članka 9. stavka 1. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 37/01) donosi

R J E Š E N J E

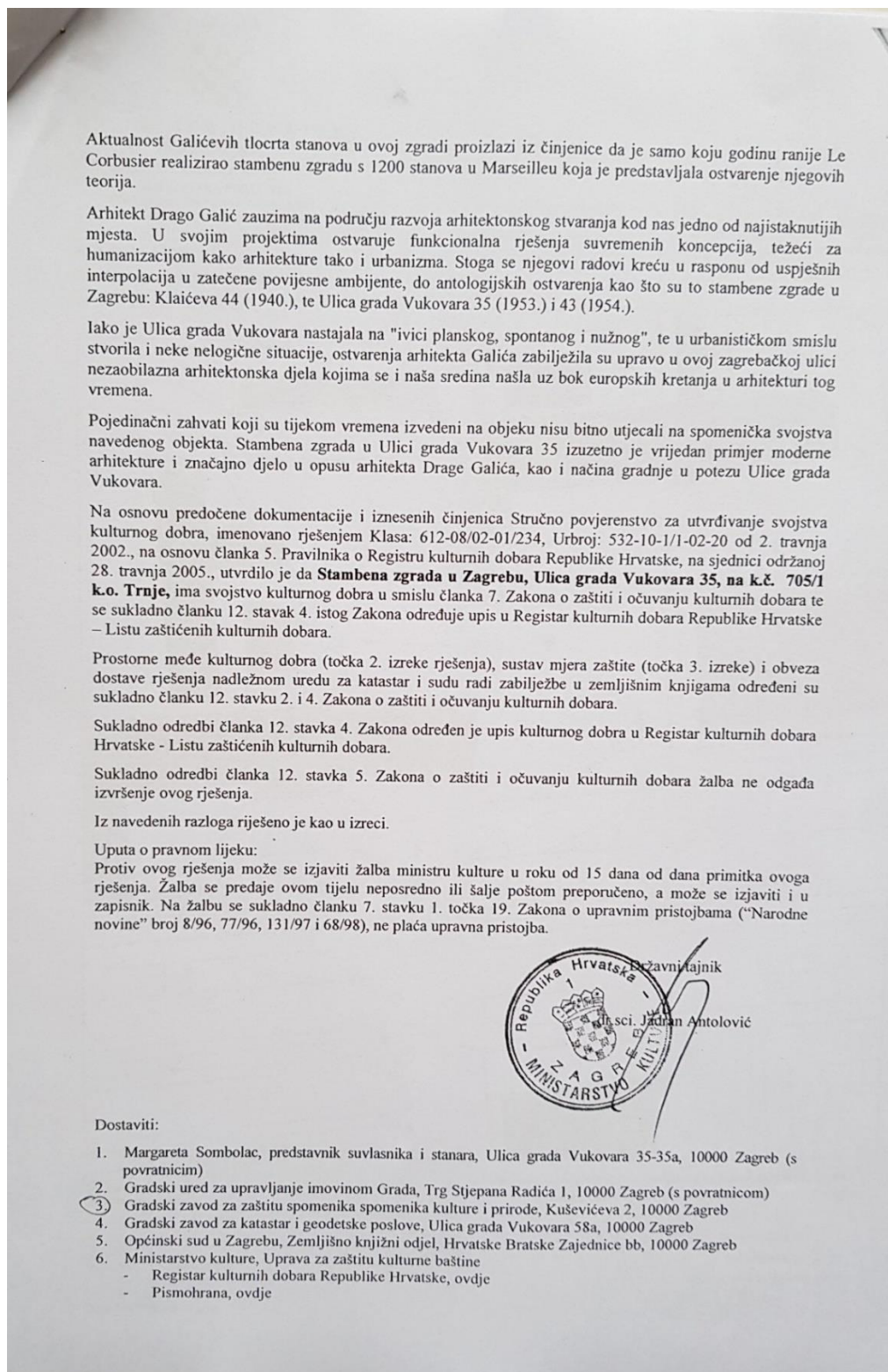
1. Utvrđuje se da **Stambena zgrada u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 35-35a, na k.č. 705/1 k.o. Trnje**, ima svojstvo kulturnog dobra.
2. Prostorne međe kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja određene su k.č. 705/1, 705/2, 705/3, 705/4 i 706 k.o. Trnje.
Izvod iz katastarskog plana s ucrtanim prostornim međama sastavni je dio ovog rješenja.
3. Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 1. ovog rješenja:
 - Zaštitni i drugi radovi na kulturnom dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovog rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela,
 - Vlasnik kao i drugi imatelj kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnog kulturnog dobra, a koje odredi nadležno tijelo,
 - Predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članka 36.-40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
4. Predmetno kulturno dobro s prostornim međama iz točke 2. izreke ovog rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.
5. Ovo rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.
6. Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Stambena zgrada u Ulici grada Vukovara 35, izgrađena je 1953. godine prema projektu arhitekta Drage Galića, kao jedna od prvih poslijeratnih zgrada izgrađenih na ovoj gradskoj prometnici, u skladu sa Direktivnom regulatornom osnovom grada Zagreba iz 1953. godine kojom je predviđena izgradnja soliternih građevina uz Varaždinsku - Dubrovačku ulicu, danas Ulicu grada Vukovara.

Zgrada je po svojoj tlocrtnoj dispoziciji - orijentirana na dva dvokraka stubišta s po dva lifta iz kojih se pristupa galerijama na sjevernom pročelju zgrade iz kojih se ulazi u dvoetažne stanove; po konstruktivnom sistemu - konstruktivnu shemu zgrade čine stupovi prizemlja i poprečni zidovi; i po formalnom izrazu - naizmjenično nizanje viših i nižih stambenih etaža, postava južno orijentiranih loda, te kontinuirani potezi sjevernih galerija, kao elementi koji su bitno utjecali na specifično oblikovanje pročelja ove zgrade; djelo izrazitih vrijednosti.

Naglasak na funkcionalnosti objekta i primjena suvremenog građevnog materijala - armiranog betona, značila je i u našoj sredini prekid s tradicionalnim građevnim formama i stvaranje, odnosno prihvaćanje novih, kubičnih oblika, po uzoru na velikog stvaraoca u arhitekturi kroz primjenu konstrukcije na snažnim stupovima koji oslobađaju prizemlje i stvaraju dojam lakoće i lebdenja inače snažnih volumena, kojima započinje nova izgradnja pripadajuće ulice.

Slika 10. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Stambene zgrade u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 35-35a" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske²²⁹

²²⁹ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

3. Stambena zgrada, Božidar Rašica, 1953.-54., Ulica grada Vukovara 62a-d

Osmerokatna stambena zgrada u Ulici grada Vukovara 62 a-d izgrađena je 1953-54. po projektu Božidara Rašice. Izgrađena je u duhu suvremenih arhitektonskih načela, kako u funkcionalnom tako i u estetskom smislu. Zgrada po svojoj tlocrtnoj dispoziciji, konstruktivnom sistemu te arhitektonsko-oblikovnim karakteristikama predstavlja dovršenu cjelinu zamjetne arhitektonske pretenzije i značajan doseg poslijeratne zagrebačke arhitekture.²³⁰

Iz Rješenja Ministarstva:

Izgrađena je u duhu suvremenih arhitektonskih načela, kako u funkcionalnom tako i u estetskom smislu. Zgrada po svojoj tlocrtnoj dispoziciji, konstruktivnom sistemu te arhitektonsko-oblikovnim karakteristikama predstavlja dovršenu cjelinu zamjetne arhitektonske pretenzije i značajan doseg poslijeratne zagrebačke arhitekture.²³¹

Iako je Ulica grada Vukovara nastajala na „ivici planskog, spontanog i nužnog“, te u urbanističkom smislu stvorila i neke nelogične situacije, ostvarenje arhitekta Rašice, kao i drugih autora, zabilježila su upravo u ovoj zagrebačkoj ulici nezaobilazna arhitektonska djela kojima se i naša sredina našla uz bok europskih kretanja u arhitekturi toga vremena.²³²

Pojedinačni zahvati koji su tijekom vremena izvedeni na objektu nisu bitno utjecali na njegova spomenička svojstva. Stambena zgrada u Ulici grada Vukovara 62 a-d, s neposrednim okolišem, izuzetno je vrijedan primjer moderne arhitekture i utjecaja ambijentalne karakteristike neposredne okoline i grada u cjelini i značajno djelo u opusu arhitekta Božidara Rašice.²³³

²³⁰ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba <http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/87FEC28CD5DA4834C1257F3E00492F59?OpenDocument> (pregledano 15.04.2020.)

²³¹ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Stambene zgrade u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 62” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

²³² Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Stambene zgrade u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 62” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

²³³ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Stambene zgrade u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 62” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

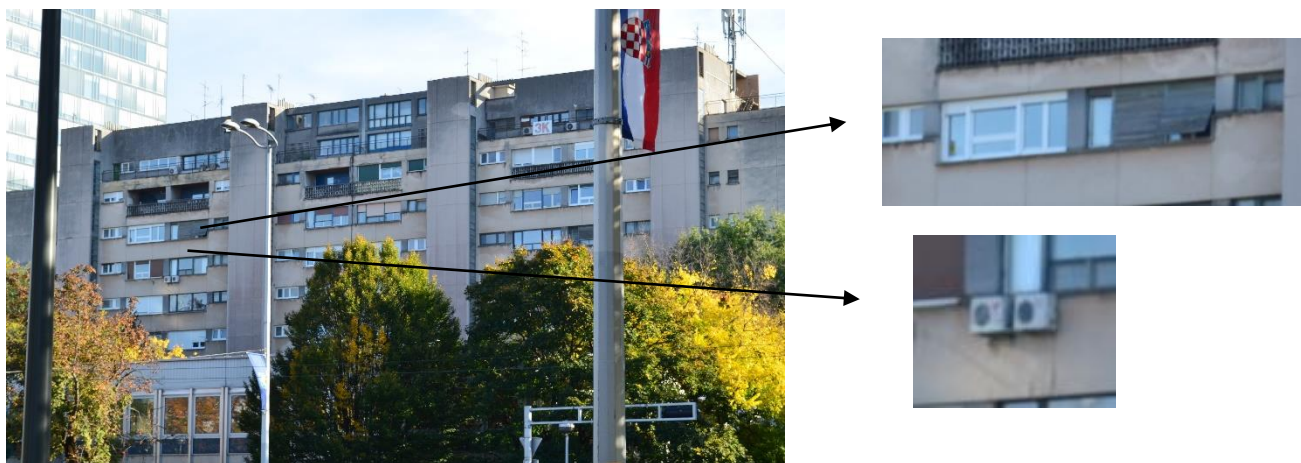
Slika 11. Pročelje stambene zgrade Božidara Rašice, Ulica grada Vukovara 62a-d²³⁴

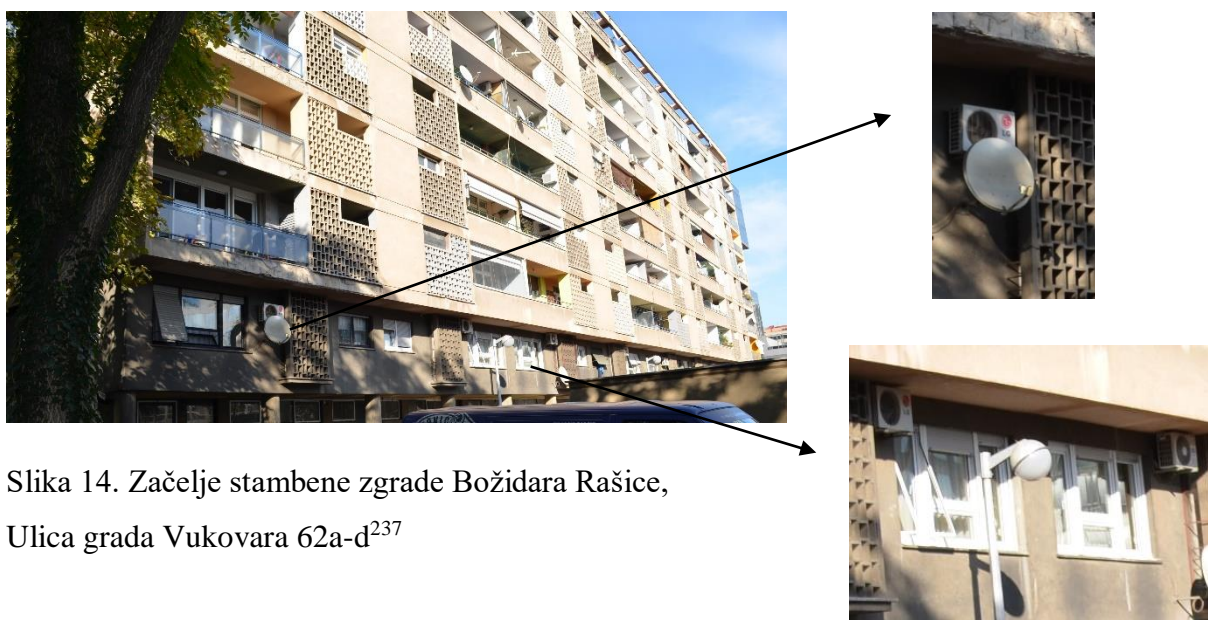
Slika 12. Začelje stambene zgrade Božidara Rašice, Ulica grada Vukovara 62a-d²³⁵

²³⁴ Kolacio, 1960: 9

²³⁵ Božidar Rašica, »Stambena zgrada u Zagrebu – Beogradska ulica«, u: *Arhitektura* 1(19) (1956.), str 7

Slika 13. Pročelje stambene zgrade Božidara Rašice, Ulica grada Vukovara 62a-d²³⁶

Slika 14. Začelje stambene zgrade Božidara Rašice,
Ulica grada Vukovara 62a-d²³⁷

²³⁶ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

²³⁷ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

- generalna oronulost zgrade
- tamne mrlje
- tragovi curenja iz okapa
- pvc stolarija bijele boje
- izvorna drvena stolarija i rolete oronule
- postavljene klimatizacijske jedinice i satelitski tanjuri

Prilog: Rješenje Ministarstva

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

Klasa: UP-I^o-612-08/05-06/906
Urbroj.: 532-04-01-1/4-05-2
Zagreb, 28. travnja 2005.

BGE

REPUBLIKA HRVATSKA
GRAD ZAGREB
25110 ZAGREB, PROMETNI PROJEKT I PROMETNA AKTIVNE I PRESTAJE

Datum: 03-10-2006	
Klasifikacija: 61208/04-04/47	
Uređeno: 532-04-01-1/4-06-41	

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99) i članka 9. stavka 1. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 37/01) donosi

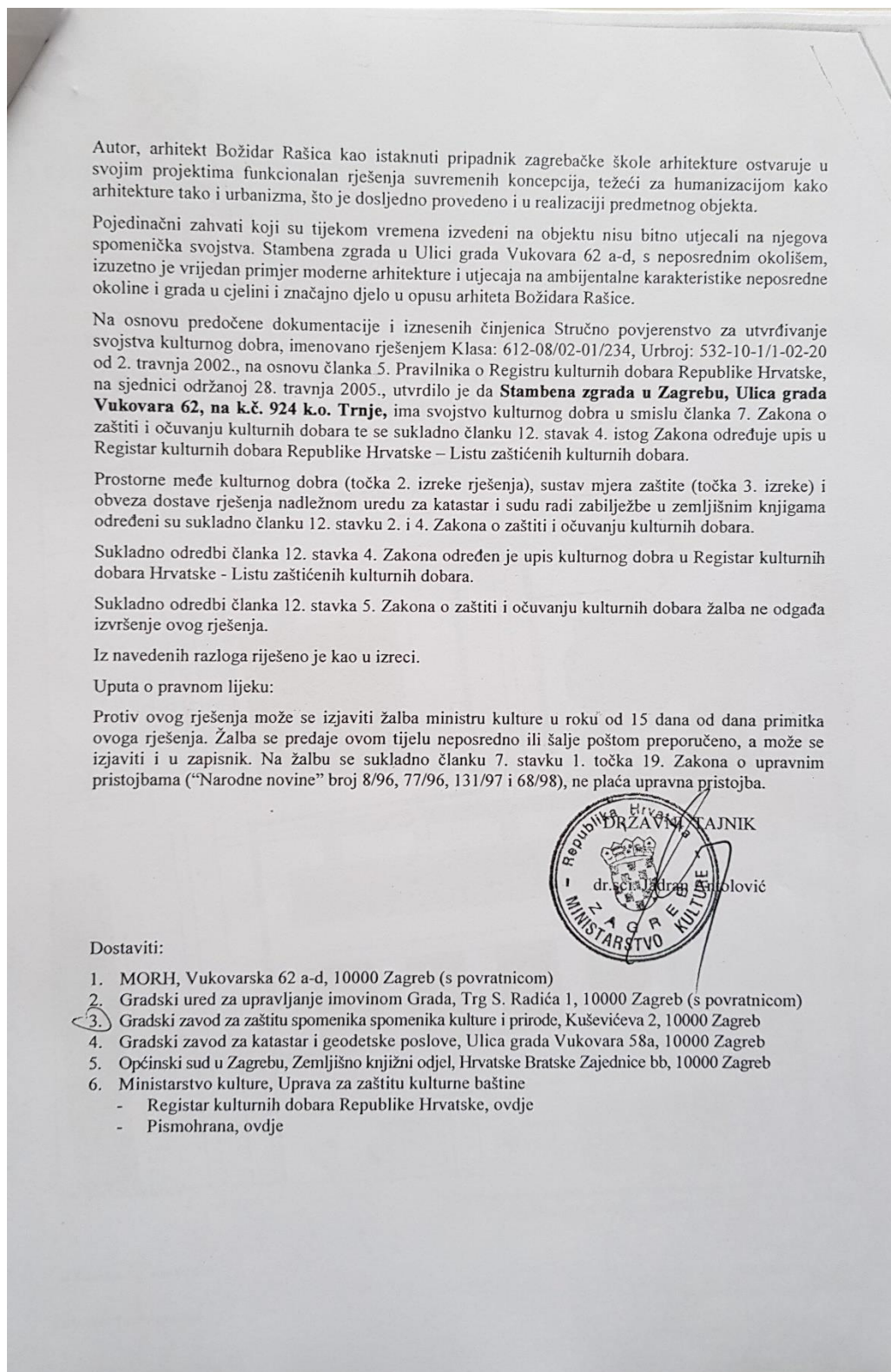
R J E Š E N J E

1. Utvrđuje se da **Stambena zgrada u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 62, na k.č. 924 k.o. Trnje**, ima svojstvo kulturnog dobra.
2. Prostorne međe kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja određene su k.č. 924 i dijelom k.č. 923/1 k.o. Trnje.
Izvod iz katastarskog plana s ucrtanim prostornim međama sastavni je dio ovog rješenja.
3. Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 1. ovog rješenja:
 - Zaštitni i drugi radovi na kulturnom dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovog rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela,
 - Vlasnik kao i drugi imatelj kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnog kulturnog dobra, a koje odredi nadležno tijelo,
 - Predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članka 36.-40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
4. Predmetno kulturno dobro s prostornim međama iz točke 2. izreke ovog rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara
5. Ovo rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.
6. Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Stambena zgrada u Ulici grada Vukovara 62 a-d, osmerokatnica, izgrađena 1953-54. godine, kao jedna od prvih poslijeratnih zgrada izgrađenih u potezu ove značajne gradske longitudinalne, na kojoj je Direktivnom regulatornom osnovom grada Zagreba iz 1953. godine predviđena gradnja soliternih objekata. Projektant je Božidar Rašica. Izgrađena je u duhu suvremenih arhitektonskih načela, kako u funkcionalnom tako i u estetskom smislu. Zgrada po svojoj tlocrtnoj dispoziciji, konstruktivnom sistemu te arhitektonsko-oblikovnim karakteristikama predstavlja dovršenu cjelinu zamjetne arhitektonske pretenzije i značajan doseg poslijeratne zagrebačke arhitekture.

Iako je Ulica grada Vukovara nastajala na "ivici planskog, spontanog i nužnog", te u urbanističkom smislu stvorila i neke nelogične situacije, ostvarenje arhitekta Rašice, kao i drugih autora, zabilježila su upravo u ovoj zagrebačkoj ulici nezaobilazna arhitektonska djela kojima se i naša sredina našla uz bok europskih kretanja u arhitekturi toga vremena.

Slika 15. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Stambene zgrade u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 62" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske²³⁸

²³⁸ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

4. Stambena zgrada, Drago Galić, 1955.-57., Ulica grada Vukovara 43-43a

Slobodnostojeća sedmerokatnica s uvučenim osmim katom, izgrađena je 1955-57. prema projektu D.Galića. Galerijski stambeni blok s dvoetažnim maisonette jedinicama, s pristupom preko dvaju stubišnih jezgri, prostornog rješenja razvijenog prema prototipskom Galićevom ostvarenju iz 1954. u Vukovarskoj 35, jedan je od najboljih primjera hrv.poratne stanogradnje, naglašenog autorskog rukopisa, inovativnog prostornog rješenja stambene jedinice, te kvalitetnih građevnih sastava i visoke čistoće u detalju.²³⁹

Iz Rješenja Ministarstva:

Ovaj stambeni blok jedan je od najboljih primjera hrvatske poratne stanogradnje, naglašenog autorskog rukopisa, pregledne dispozicije, iznimnog i inovativnog prostornog rješenja stambene jedinice, te kvalitetnih građevnih sastava i visoke čistoće u detalju.²⁴⁰

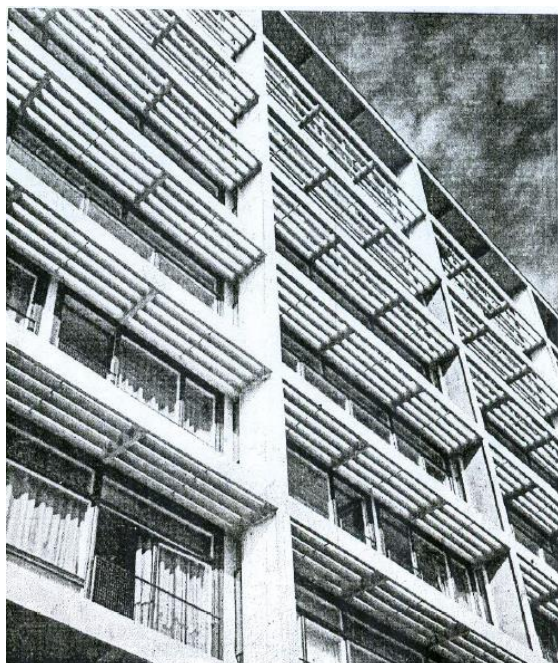
²³⁹ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba
<http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/9B7BD00F8572B046C1257F3E00492A01?OpenDocument>
(pregledano 15.04.2020.)

²⁴⁰ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Stambenog bloka u Zagrebu, u Ulici grada Vukovara 43-43a" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

Slika 16. Pročelje stambene zgrade Drage Galića, Ulica grada Vukovara 43-43a²⁴¹

Slika 17. Detalj pročelja stambene zgrade Drage Galića, Ulica grada Vukovara 43-43a²⁴²

²⁴¹ Kolacio, 1960: 7

²⁴² Kolacio, 1960: 7

Slika 18. Pročelje stambene zgrade Drage Galića, Ulica grada Vukovara 43-43a²⁴³

Slika 19. Detalj pročelja stambena zgrade Drage Galića, Ulica grada Vukovara 43-43a²⁴⁴

²⁴³ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

²⁴⁴ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Slika 20. Začelje stambene zgrade Drage Galića, Ulica grada Vukovara 43-43a²⁴⁵

Slika 21. Detalj začelja stambene zgrade Drage Galića, Ulica grada Vukovara 43-43a²⁴⁶

²⁴⁵ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

²⁴⁶ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

- tamne mrlje
- otpada žbuka
- tragovi curenja iz okapa
- izvorni drveni prozori i rolete propadaju
- postavljeni klimatizacijski uređaji i satelitski tanjuri
- prizemlje „ukrašeno grafitima“
- zatvorena lođa
- naknadno betonirani bris soleili
- PVC stolarija bijele boje u lođama

Prilog: Rješenje Ministarstva

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE
UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP-I^o-612-08/02-01/981
Urbroj.: 532-10-1/8(JB)-03-2
Zagreb, 31. siječnja 2003.

REPUBLIKA HRVATSKA
1. ZAGREB
24111 ZAGREB
3. KULTURNA KULTURNE I BAŠTINE

3617

612-08/02-03/387

532-10-1/8-03-2 17700d

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine" broj 69/99) i članka 9. stavka 1. Pravilnika o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 37/01) donosi

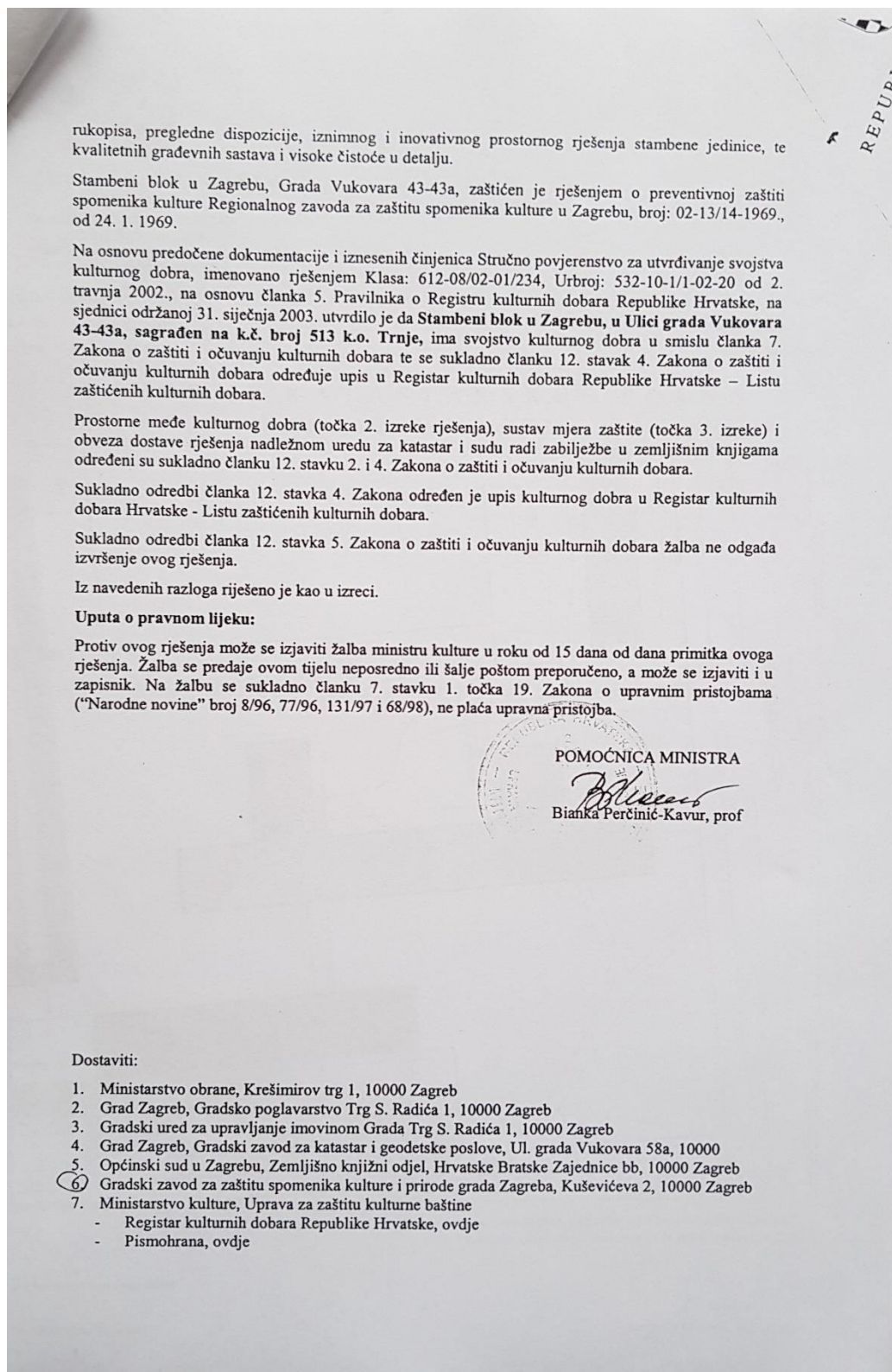
R J E Š E N J E

1. Utvrđuje se da **Stambeni blok u Zagrebu, u Ulici grada Vukovara 43-43a, sagrađen na k.č. broj 513 k.o. Trnje**, ima svojstvo kulturnog dobra.
2. Prostorne međe kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja određene su k.č. 513 k.o. Trnje.
Izvod iz katastarskog plana s ucrtanim prostornim međama sastavni je dio ovog rješenja.
3. Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 1. ovog rješenja:
 - Zaštitni i drugi radovi na kulturnom dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovog rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela,
 - Vlasnik kao i drugi imatelj kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnog kulturnog dobra, a koje odredi nadležno tijelo,
 - Predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članka 36.-40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
4. Predmetno kulturno dobro s prostornim međama iz točke 2. izreke ovog rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.
5. Ovo rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.
6. Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Stambeni blok, slobodnostojeća sedmerokatnica s uvučenim osmim katom, izgrađen je 1955-57. godine. Autor projekta je arhitekt Drago Galić, a projekt je izrađen u Zavodu za projektiranje Tehničkog Fakulteta u Zagrebu. Gradnju je izvelo Građevno poduzeće Tehnika.

Galerijski stambeni blok s dvoetažnim maisonette jedinicama, s pristupom preko dvaju stubišnih jezgri, prostorno rješenje tipološki istovjetno i s oblikovnim modifikacijama razvijeno prema prototipskom ostvarenju arhitekta Galića, sagrađenom 1954 na adresi Grada Vukovara 35. Uz stubišne jezgre u rastvorenoj prizemnoj etaži bloka na sjevernoj strani vezani visokoprizemni traktovi sa stanovima domara, te praonicama i sušionicama rublja. Potezi stambenih i spavaćih traktova stambenih jedinica, dimenzionirani različitim visinama etaže, naizmjenično protegnuti. Nosiva struktura s ab skeletom i rebričastom ab međukatnom konstrukcijom, na masivnim pilonima u rastvorenom prizemlju, visokoprizemni traktovi s upetom masivnom konstrukcijom. Pročelja strukturirana formatom stambenih jedinica, na južnoj fasadi naglašen okvir insolacijske zaštite brisolejima, na sjevernoj horizontalni galerijski potezi, s ekranima od betonskih prefabrikata na stubišnim jezgrama, oblikovni govor u beton-brut izrazu, na visokoprizemnim traktovima s oblogom od lomljenog kamena. Ovaj stambeni blok jedan je od najboljih primjera hrvatske poratne stanogradnje, naglašenog autorskog

Slika 22. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Stambenog bloka u Zagrebu, u Ulici grada Vukovara 43-43a" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske²⁴⁷

²⁴⁷ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

5. Palača pravde, Ulica grada Vukovara 84-86

Arhitekt Ninoslav Kučan je nakon pobjede na natječaju iz 1961. godine započeo projektiranje sklopa zgrada Državnog sekretarijata za pravosudnu upravu NR Hrvatske na današnjoj Vukovarska 84 i 86, od kojih je jedinu, najsjeverniju zgradu ostvario od 1962. do 1970. godine. Sedmerokatna uredska zgrada s podrumom sadržajima uključuje sudnice te brojne uredske i servisne prostorije. Sjeverni ulaz predstavlja jedinu istaku na čistoj geometriji ostakljenoga kvadra, položenog na mramorom obložene stupove konstrukcije, a upotrijebljeni materijali naglašavaju jednostavnost i čistoću konstrukcije, kao i arhitektonske principe naglašenog funkcionalizma, na kojima su se temeljila ostvarenja arhitekta Ninoslava Kučana.²⁴⁸

Iz Rješenja Ministarstva:

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrade pročelja. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, betonskog, metalnog i drvenog inventara interijera, te očuvanje izvornog rasporeda prostorija u unutrašnjosti zgrade od daljnjih intervencija.²⁴⁹

Zgrada današnjeg Općinskog građanskog suda u Zagrebu u Ulici grada Vukovara 84 i 86 svjedoči o razvoju i definiranju dijela grada „južno od pruge“ i uz Ulicu grada Vukovara, ali i ostvaranju suvremene slike Zagreba i po izgradnji je višestruko objavljivana u stručnoj literaturi. Slijedom rečenoga, a posebno poradi visoka stupnja očuvanosti kvalitetnih izvornih arhitektonsko-graditeljskih obilježja, kojima značajno pridonosi očuvanju ambijentalnosti predjela te upotpunjavanju povijesne fizionomije prostora, uredska zgrada u Zagrebu u Ulici grada Vukovara 84 i 86, posjeduje odlike kulturnog dobra.²⁵⁰

²⁴⁸ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba <http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/138AFA993FD88276C1257F3E00491CC7?OpenDocument> (pregledano 15.04.2020.)

²⁴⁹ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Uredske zgrade “Palača pravde” u Ulici grada Vukovara 84 i 86 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

²⁵⁰ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Uredske zgrade “Palača pravde” u Ulici grada Vukovara 84 i 86 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

Slika 23. Pročelje Palače Pravde Ninoslava Kučana²⁵¹

Slika 24. Pročelje Palače Pravde Ninoslava Kučana²⁵²

²⁵¹ Marijan Hržić, *Arhitektura u Hrvatskoj 1945.-1985.*, Zagreb: Udruženje hrvatskih arhitekata: UPI-2M plus, 2012., str 211

²⁵² Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

Napomena: Zgrada je u dobrom stanju, uz nekoliko postavljenih klimatizacijskih jedinica u prizemlju, koje su maksimalno skrivene

Prilog: Rješenje Ministarstva

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP-I^o-612-08/12-06/0032

Urbroj.: 532-04-01-01/6-12-1

Zagreb, 6. rujna 2012.

2. Izjava

Radobina

REPUBLIKA HRVATSKA (1)
GRAD ZAGREB
Z51-18 GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE I PRIRODE

Primljeno:	13-09-2012
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.
612-08/11-04/29	
Uredbeni broj	Pril. Vrij.
532-04-01-116-12-3	1

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12) i članka 16. stavka 1. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 89/11) donosi

R J E Š E N J E

1. Utvrđuje se da Uredska zgrada „Palače pravde“ u Ulici grada Vukovara 84 i 86 u Zagrebu, na k.č. 1435/1 i 1435/2, k.o. Trnje (u zemljišnim knjigama na k.č. 1435/1 i 1435/2 (zk.ul. 3840), k.o. Trnje, označene kao jedinstveni objekt; palača pravosuđa, zgrada i dvorište i prostor za parkiranje u Ulici grada Vukovara 84 i 86, popisni broj 20611, površine 8441 i 1810 m², ukupno 10 251 m²) ima svojstvo kulturnog dobra.
2. Prostorne međe kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja određene su k.č. 1435/1 i 1435/2 (zk.ul. 3840), k.o. Trnje.
Izvod iz katastarskog plana s ucrtanom prostornom međom, u mjerilu M=1:1000, Klasa: 935-06/2010-02/809, Urbroj: 251-15-02/1-10-1 od 7. travnja 2010. godine sastavni je dio ovog rješenja.
3. Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 1. ovog rješenja:
 - Zaštitni i drugi radovi na kulturnom dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovog rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela,
 - Vlasnik kao i drugi imatelj kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnog kulturnog dobra, a koje odredi nadležno tijelo,
 - Predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članka 36.-40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
4. Predmetno kulturno dobro s prostornim međama iz točke 2. izreke ovog rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.
5. Ovo rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.
6. Žalba ne odgaga izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Na natječaju iz 1961. godine za sklop zgrada Državnog sekretarijata za pravosudnu upravu NR Hrvatske pobijedio je rad arhitekta Ninoslava Kučana. Nagrađeni je rad na prostoru „južno od nekadašnje Ulice proleterskih brigada i istočno od Ulice hrvatske bratske zajednice“ predviđao tri izdvojena, ali međusobno povezana volumena, od kojih je za najsjeverniju zgradu, položenu usporedno Vukovarskoj ulici, građevinska dozvola izdana je 1962. godine. Izgradnja je jedinog ostvarenog volumena, danas Ulica grada Vukovara 84 i 86, trajala sve do 1970. godine, a cjelovita je arhitektonska zamisao ostala neostvarena.

Sedmerokatna uredska zgrada s podrumom i krovnom terasom ostvarena je u duljini od 119.30 i u širini od 15 metara, a sadržajima uz veliki broj sudnica uključuje brojne uredske, administrativne, arhivske i servisne prostorije. Izduljenoj građevini, uobličenoj u čistoj geometriji položenoga kvadra pristupa se kroz dva ulaza s Vukovarske ulice od koje je odijeljena parkirališnim prostorom. Ostakljeno je prizemlje izdužene građevine uvučeno od pročeljne linije gornjega gabarita i zatvorenih je i uvučenih pobočja. Oslobođeni i

mramorom obloženi stubovi konstrukcije pritom su uobličili dugački prizemni trijem na kojem stabilno počiva „gornja zgrada“, dovršena krovnom terasom posljednjeg kata s malom betonskom kućicom. Armiranobetonsku skeletnu konstrukciju u uzdužnom smjeru gradi raster od devetnaest istovjetnih modula na osnom razmaku od šest metara, a izvedba je duge zgrade omogućena dvjema konstrukcijskim dilatacijama. U poprečnom smjeru nižu se tri modula, dva krajnja s osnim razmakom od 5,25 metara i uže središnje polje širine 4,10 metara. Središnji modul kraćih stranica predstavlja uzdužnu komunikacijsku os svih katova, koja se proteže čitavom duljinom zgrade, a na koju su potom obostrano nanizane prostorije. Ista je na istočnom kraju zgrade dovršena blokom dizala, na zapadnom se kraju proteže do ostakljenja pročelja. Uzdužno je osvijetljena pobočnim uredskim nadsvjetlima te tangira dvije jezgre dizala u neposrednoj blizini stubišta i ulaznih prostora. Većoj, zapadnoj jezgri prislono je slobodno jednokrako stubište, dok je uz manju jezgru dizala pomoćnog ulaza ostvareno dvokrako stubište kao druga vertikalna komunikacija duge zgrade, uz koju su kroz sve katove ostvareni i sanitarni sklopovi. Konstrukcija je obložena sivo-zelenim mramorom, rastvorenim rasterom prozorskih vertikalna s ostakljenim parapetima. U uzdužnom je smjeru konstrukcijski raster rastvoren nizom od četiri, a u poprečnom smjeru od po tri prozora, izvedenih u kombinaciji drva s unutarnje, a aluminijski s vanjske strane. Vertikalni su pritom bridovi zgrade prepustima od konstrukcije ostvareni u neprekinutim prozorskim spojevima. Punom visinom kompaktnog gornjeg dijela građevine, a na mjestu vertikalnih spojnica prozora, nižu se istaknuti aluminijski profili koji dodatno naglašavaju raster otvora, ali istodobno doprinose i arhitektonskoj dinamici glatkog ritmiziranog pročelja. Interijeru sve razdjelne i obložne stijene obložene su u kamenu, teracu ili drvu, te su očuvane u izvornom oblikovanju i materijalima. Upotrijebljeni materijali dodatno naglašavaju jednostavnost i čistoću konstrukcije, kao i arhitektonske principe naglašenog funkcionalizma na kojima su se temeljila ostvarenja arhitekta Ninoslava Kučana. Čistoća arhitektonskog rječnika oblikovnog izraza i materijali „Palače pravde“ pridonijeli su da ovo Kučanovo ostvarenje netom po dovršetku 1970. godine osvoji i Nagradu Zagrebačkog salona, te kao takvo postane njegovo drugo nagradeno ostvarenje na potezu današnje Vukovarske ulice.

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, betonskog, metalnog i drvenog inventara interijera, te očuvanje izvornog rasporeda prostorija u unutrašnjosti zgrade od daljnjih intervencija.

Zgrada današnjeg Općinskog građanskog suda u Zagrebu u Ulici grada Vukovara 84 i 86 svjedoči o razvoju i definiranju dijela grada „južno od pruge“ i uz Ulicu grada Vukovara, ali i o stvaranju suvremene slike Zagreba i po izgrađnji je višestruko objavljivana u stručnoj literaturi. Slijedom rečenoga, a posebno poradi visoka stupnja očuvanosti kvalitetnih izvornih arhitektonsko-graditeljskih obilježja, kojima značajno pridonosi očuvanju ambijentalnosti predjela te upotunjavaju povijesne fizionomije prostora, uredska zgrada u Zagrebu u Ulici grada Vukovara 84 i 86, posjeduje odlike kulturnog dobra. Rješenjem Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu predmetno je kulturo dobro preventivno zaštićeno od 4. lipnja 2010. godine.

Na osnovu predočene dokumentacije i iznesenih činjenica Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra, na sjednici održanoj 17. travnja 2012. godine utvrdilo je da Uredska zgrada „Palače pravde“ u Ulici grada Vukovara 84 i 86 u Zagrebu, na k.č. 1435/1 i 1435/2, k.o. Trnje (u zemljišnim knjigama na k.č. 1435/1 i 1435/2 (zk.ul. 3840), k.o. Trnje, označene kao jedinstveni objekt; palača pravosuđa, zgrada i dvorište i prostor za parkiranje u Ulici grada Vukovara 84 i 86, popisni broj 20611, površine 8441 i 1810 m², ukupno 10 251 m²) ima svojstvo kulturnog dobra u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te se sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona određuje njihov upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara (točka 4. izreke ovog rješenja).

Predmetno kulturno dobro s prostornom međom iz točke 2. izreke ovog rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Prostorne međe kulturnog dobra (točka 2. izreke rješenja), sustav mjera zaštite (točka 3. izreke) i obveza dostave rješenja nadležnom uredu za katastar i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama određeni su sukladno članku 12. stavku 2. i 4. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Sukladno odredbi članka 12. stavka 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

Iz navedenih razloga riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku od 15 dana od dana primitka ovoga rješenja. Žalba se predaje ovom tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno, a može se izjaviti i u zapisnik. Na žalbu se sukladno članku 7. stavku 1. točka 19. Zakona o upravnim

Slika 25. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Uredske zgrade “Palača pravde” u Ulici grada Vukovara 84 i 86 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske²⁵³

²⁵³ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

6. Višestambena zgrada Kruge, Ulica grada Vukovara 222-224

Arhitekt Neven Šegvić je 1953. godine započeo projektiranje osmerokatne višestambene zgrade „Kruge“ u današnjoj Vukovarskoj ulici 222 i 224. Prema dopunskom projektu za promjembene radove na izgradnji stambene deseterokatnice izrađenom u APB „Geršić“ zgrada je dovršena 1960. godine, a hortikulturni je projekt izradila krajobrazna arhitektica Silvana Seissel. Arhitekt je Šegvić oblikovanjem ove građevine uobičajenu jednoličnost dizajniranja pročelja velikih stambenih zgrada uspjelo izbjegeto oblikovanjem i dinamikom njezinih otvora. Velebne dimenzije i domišljene arhitektonske koncepcije zgrada „Kruge“ se opravdano može smatrati gradbenim elementom urbanističkog poteza najveće zagrebačke ulice.²⁵⁴

Iz Rješenja Ministarstva:

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, betonskog, metalnog i drvenog inventara interijera te očuvanje izvornog rasporeda prostorija u unutrašnjosti zgrade od daljnjih intervencija. Kvalitetno isplanirane ozelenjene površine koje okružuju zgradu također je potrebno očuvati prema kvalitetnoj, izvornoj projektnoj ideji.²⁵⁵

Višestambena zgrada „Kruge“ u Ulici grada Vukovara 222 i 224 svjedoči o razvoju i definiranju poratno izgrađenoga Zagreba „južno od pruge“, o razvoju dijela uz Ulicu grada Vukovara, ali i ostvaranju suvremene slike Zagreba. Slijedom rečenoga, a posebno poradi visokoga stupnja očuvanosti kvalitetnih izvornih arhitektonsko-graditeljskih obilježja kojima značajno pridonosi očuvanju ambijentalnosti predjela te upotpunjavanju povijesne fizionomije prostora, građevina „Kruge“ u Zagrebu u Ulici grada Vukovara 222 i 224, po izgradnji višestruko objavljivana u stručnoj literaturi, posjeduje odlike kulturnog dobra.²⁵⁶

²⁵⁴ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba <http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/1BE462694C92E0F9C1257F3E00492FF4?OpenDocument> (pregledano 15.04.2020.)

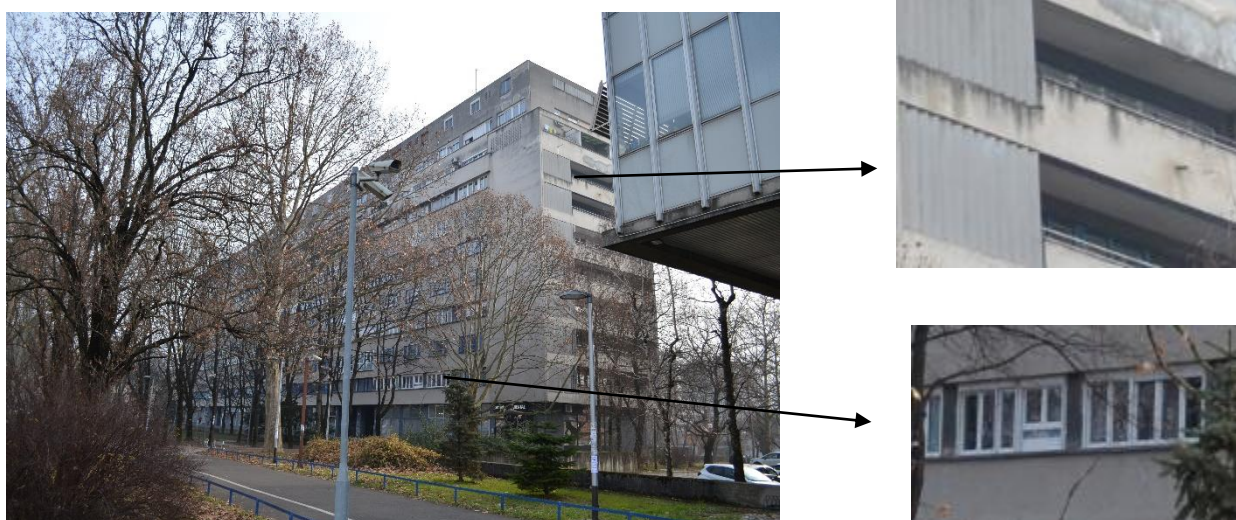
²⁵⁵ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Višestambene zgrade “Kruge” u Ulici grada Vukovara 222 i 224 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

²⁵⁶ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Višestambene zgrade “Kruge” u Ulici grada Vukovara 222 i 224 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

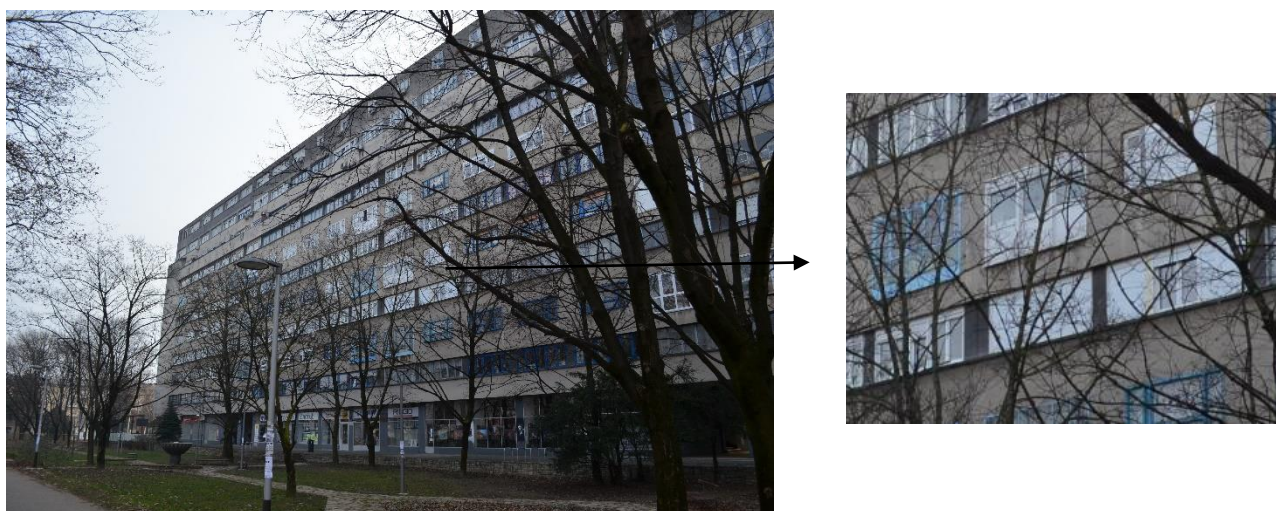

Slika 26. Pročelje višestambene zgrade Kruge, Ulica grada Vukovara 222-224²⁵⁷

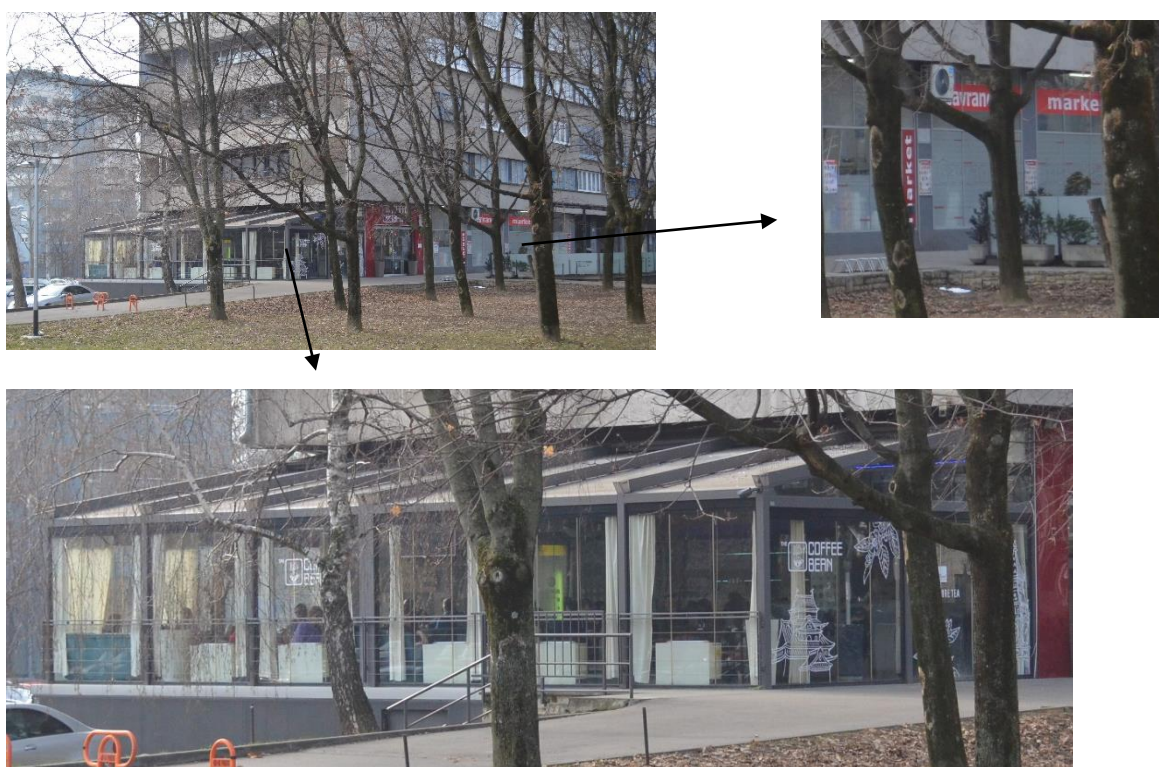

²⁵⁷ Kolacio, 1960: 10

Slika 27. Pročelje višestambene zgrade Kruge, Ulica grada Vukovara 222-224²⁵⁸

Slika 28. Pročelje višestambene zgrade Kruge, Ulica grada Vukovara 222-224²⁵⁹

Slika 29. Višestambena zgrada Kruga, Ulica grada Vukovara 222-224, bočni prikaz²⁶⁰

²⁵⁸ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

²⁵⁹ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

²⁶⁰ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Slika 30. Začelje višestambene zgrade Kruge, Ulica grada Vukovara 222-224²⁶¹

²⁶¹ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

- PVC stolarija u bijeloj boji
- tamne mrlje
- tragovi curenja iz okapa
- otpada žbuka
- lokal u prizemlju istočnog pročelja, dodana nosiva konstrukcija za terasu koja izlazi iz gabarita zgrade
- postavljene klimatizacijske jedinice
- zatvorene lođe
- trgovina Gavranović: promjena rastera u prizemlju i postavljena klimatizacijska jedinica

Prilog: Rješenje Ministarstva

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP-I^o-612-08/12-06/0034

Urbroj: 532-04-01-04/12-13-5

Zagreb, 25. travnja 2013.

Paladino
REPUBLIKA HRVATSKA (2)
GRAD ZAGREB
251-18 GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE I PRIRODE

Primljeno:	16.5.2013.		
Klasifikacijska oznaka		Org. jed.	
G12-04/11-04/33			
Uredbeni broj		Pril.	Vrij.
132-04-01-13-5			

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“, broj 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12 i 136/12) i članka 20. stavaka 1. i 2. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 89/11) donosi

R J E Š E N J E

1.
Utvrđuje se da **Višestambena zgrada „Kruge“ u Ulici grada Vukovara 222 i 224 u Zagrebu**, sagrađena na k. č. 1832 i 1831, k. o. Trnje (odgovara zk. č. 1832 i 1831 (zk. ul. 3775), k. o. Trnje, oboje označeno kao *jedinstveni objekt sagrađen na čkbr. 1831 i 1832 – deseterokatni objekt u Ulici Proleterskih brigada br. 222 i 224, površine 551 hvati ili 1980 m² te 120 hvati ili 431 m²*), ima svojstvo kulturnoga dobra.

2.
Prostorne međe kulturnoga dobra iz točke 1. izreke ovoga Rješenja određene su k. č. 1830/1, k. o. Trnje (odgovara dijelu zk. č. 5549/1 zk. ul. (25491), zk. č. 1830/3 (zk. ul. 4236), dijelu zk. č. 1830/1 (zk. ul. 24793), dijelu zk. č. 1830/2 (zk. ul. 3924); zk. č. 1831 i 1832 (zk. ul. 3775), zk. č. 1829/1 (zk. ul. 4069), zk. č. 1829/2 (zk. ul. 24563), zk. č. 1829/3 (zk. ul. 2527), zk. č. 1829/4 (zk. ul. 2650); zk. č. 1829/5 (zk. ul. 15874), zk. č. 1827/1, 1827/2 i 1828 (zk. ul. 3962), dijelu zk. č. 1829/6 (zk. ul. 4069) i dijelu zk. č. 5550 (zk. ul. 25493), sve k. o. Trnje).

Izvod iz katastarskoga plana Gradskog ureda za katastar i geodetske poslove, klasa: 935-06/2012-02/475, urbroj: 251-15-2/1-2012-4, u mjerilu M=1:1000, s ucrtanim prostornim međama, sastavni je dio ovoga Rješenja.

3.
Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnoga dobra iz točke 1. ovoga Rješenja:

- zaštitni i drugi radovi na kulturnome dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovoga Rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnoga tijela;
- vlasnik kao i drugi imatelj kulturnoga dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnoga kulturnog dobra, a odredi ih nadležno tijelo;
- predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članaka 36. – 40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

4.
Predmetno kulturno dobro s prostornom međom iz točke 2. izreke ovoga Rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem Z-5975, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.

5.
Ovo Rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.

6.
Žalba ne odgađa izvršenje ovoga Rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

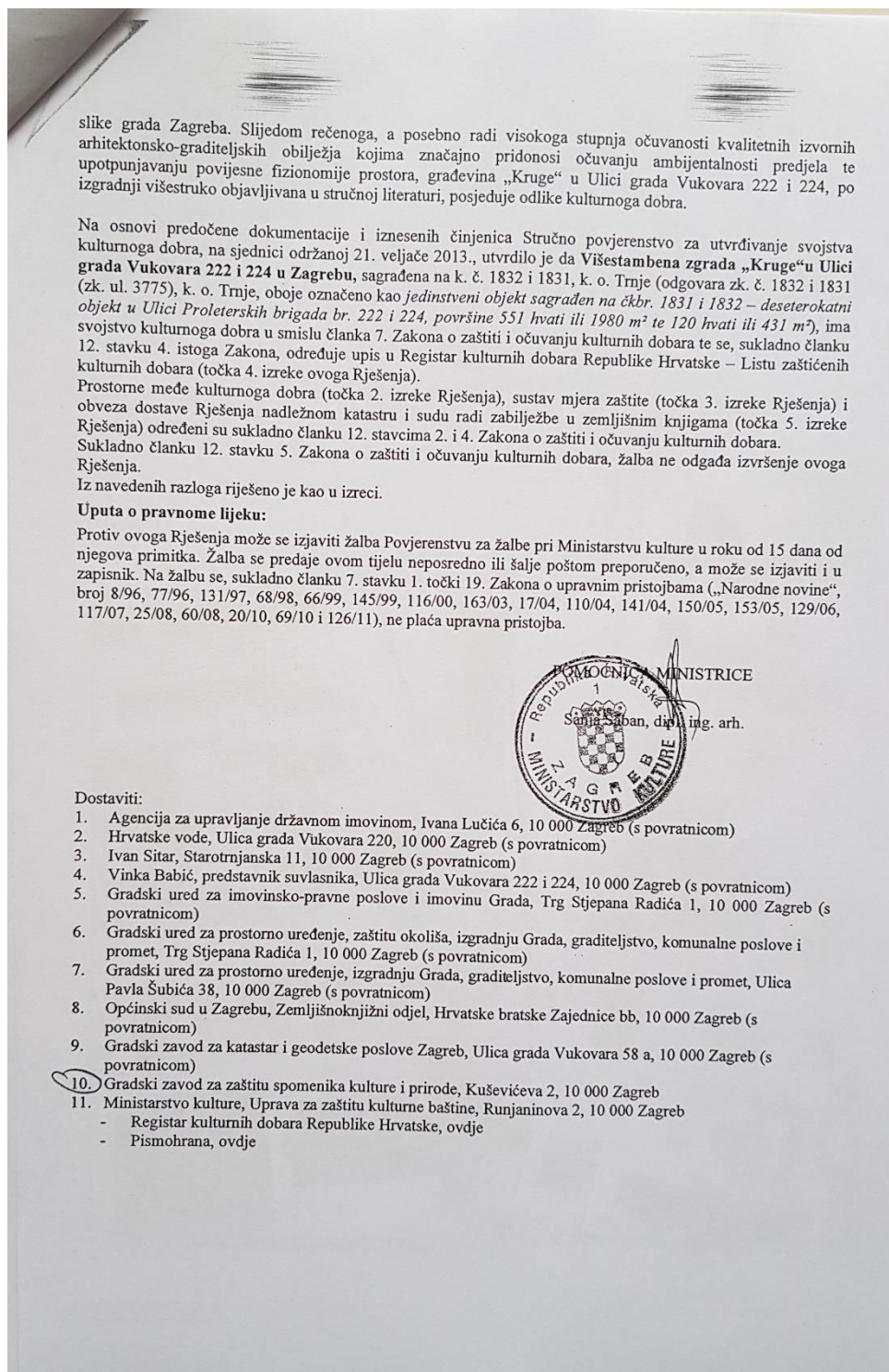
Krajem 1953. godine na neizgrađenome je prostoru južno od današnje Ulice grada Vukovara 222 i 224 arhitekt Neven Šegvić započeo projektiranje osmerokatne višestambene zgrade „Kruge“. U listopadu 1955. godine

investitoru „Odsjeku za stambeni fond NOKZ-a“ izdana je građevinska dozvola za projektnu dokumentaciju izrađenu tijekom 1954. godine. Uslijed povišenja investicijskoga iznosa 1958. godine nova je građevinska dozvola dopunskom projektu za izgradnju stambene deseterokatnice s kotlovnicom, skladištem i trafostanicom, izrađenom u APB „Geršić“, izdana prosinca 1959. godine. Gradnju je izvelo poduzeće „Novogradnja“, a 1960. godine investitoru Vojnoj pošti Zagreb izdana je i uporabna dozvola za stambenu deseterokatnicu. Izvorni hortikulturni projekt, koji je 1959. godine izradila krajobrazna arhitektica Silvana Seissel iz APB „Geršić“, obuhvaćao je hortikulturno uređenje površine ispred sjevernoga pročelja zgrade te dječjega igrališta jugoistočno od zgrade, koje je 1960. godine naposljetku premješteno na jugozapadni dio parcele. Nakon izvedenih osam katova zgrada nije dovršena atelijerima posljednjega kata prema Šegvićevoj zamisli, već je prema projektima arhitekta Ive Geršića dovršena s dva kata stambene namjene. Izduljeni je položen kvadar goleme zgrade položen usporedno s frekventnom magistralnom prometnicom, ali je od nje odijeljen širokim pojasom zelenila. Kompaktna je betonska forma građevine prema Vukovarskoj prometnici od tla odignuta stupovima konstrukcije i ostakljenjem prizemnih lokala. Baza je građevine uvučena od gornjega volumena i dodatno je rastvorena dvama otvorenim prolazima na mjestima dilatacijskih spojeva zgrade. Svakim je prolazom omogućen pristup dvama postranim ulazima, čime je riješen pristup četirima ulazima izduljene stambene građevine. Kompaktni gornji dio gabarita ne odaje četiri tlocrtno odijeljena volumena, od kojih su po dva ulaza istoga prolaza adresirana istim brojem. Prolazi omogućuju i fizičku vezu sjevernoga pročelja s južnim, koji je kamenom obloženim stubištima i rampama uzdignut od razine ozelenjenoga okoliša. Između dvaju južnih pristupa ostvareno je i prizemno skladište, izvorno osmišljeno sa sanitarnim sklopovima, danas samo djelomično ostvarenih, dječjih parkova. Deseterokatnica s podrumom natkrivena je neprohodnom krovnom terasom, a posljednji, tlocrtno uvučeni, stambeni kat rastvara se k južnoj terasi s betonskom pergolom. Građevinski sklop, duljine 121,20 i širine 15,25 metara, u uzdužnome smjeru grade četiri dilatirane armiranobetonske skeletne konstrukcije s uzdužnim rasterom od šest, a poprečnim od tri modula. Prizemni su lokali zgrade zatvoreni u sistemu finoga rastera tankih metalnih profila ostakljenja, koje se u katnoj visini provlači među stupovima konstrukcije čitavom duljinom sjevernoga pročelja. Za razliku od skromnije rastvorenoga sjevernog pročelja bočna su pročelja u visini od osam katova bogato rastvorena lođama s vertikalnim betonskim brisolejima. Središnji konstrukcijski modul kraćih stranica svake dilatacije uključuju instalacijsku i komunikacijsku zonu s otvorenim dvokrakim stubištem i pratećim dizalom za četiri stambene jedinice svakoga kata. Stanovi su riješeni u tri tipa, koji se potom dijele na nekoliko podtipova, od kojih su najmanji dvosobni, a najveći su „zabatni“, obilno ostakljeni trosobni stanovi. Najslobodniji je tretman u pročeljnomo oblikovanju iskazan na sjeveru, prema Vukovarskoj ulici. Ulično rastvaranje duge zgrade uspješno je riješeno vizualnom dinamikom otvora te različitim oblikovanjem i rastvaranjem parnih i neparnih katova. Uporabljeni materijali dodatno naglašavaju jednostavnost forme, čistoću konstrukcije te arhitektonske principe naglašenoga funkcionalizma na kojima su se temeljila ostvarenja arhitekta Nevena Šegvića. Velebne dimenzije i domišljene arhitektonike, zgrada „Kruge“ opravdano se može smatrati gradbenim elementom urbanističkoga poteza najveće zagrebačke ulice, današnje Ulice grada Vukovara.

Hortikulturno uređene površine u neposrednoj okolini zgrade „Kruge“ ostvarene su na k. č. 1830/1, k. o. Trnje, a prostiru se sjeverno, istočno i južno od nje. Sjeverna je površina reprezentativnoga karaktera i pravokutnoga oblika, a osmišljena poput zelenoga okvira zgrade naglašava njezinu horizontalnost. Denivelirana je u odnosu na okolni teren, čime je postignuta intimnost prostora, dok je plastika padine pejzažno formirana. Kamenim je zidicama riješen spoj pješačkoga ophoda zgrade i parkovne površine, a rubno su interpolirane plohe sa zimzelenim nasadima. Današnji izgled sjeverne hortikulturne površine rezultat je preinake iz 1982. godine krajobraznoga arhitekta Dragutina Kiša, kojom je u središte površine smještena fontana „Tratinčica“ kipara Marijana Kockovića. Denivelacija je očuvana kao gradbeni element uređenja i identiteta prostora, ali se promijenila dispozicija staza koje su stavljene u funkciju naglašavanja fontane, oko koje su uređeni cvijetnjak i odmorište od prirodnoga lomljenog kamena s klupama specifična oblikovanja. Na zapadnome dijelu površine formiran je ružičnjak oivičen bordurom od lomljenoga kamena do kojega vodi staza od istovjetnoga materijala. Danas je površina zasađena većim brojem visokih stablašica različitih vrsta javora, koje su slobodnim grupiranjem i raznolikošću kolorita lišća pridonijele dinamičnosti i bogatstvu cjelokupnoga dojma. Posebna je pozornost posvećena uređenju dječjega igrališta. Mekim vijugavim oblikovnim linijama i raznolikošću materijala i biljnih vrsta ostvaren je izrazito kvalitetan prostor za igru i boravak djece koji zajedno s hortikulturnim uređenjem sjevernoga dijela te kvalitetnim drvoredima platane na istočnome i južnom dijelu parcele predstavlja vrijednost u prostoru koju je potrebno zaštititi i očuvati u cijelosti.

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, betonskog, metalnog i drvenog inventara interijera te očuvanje izvornoga rasporeda prostorija u unutrašnjosti zgrade od daljnjih intervencija. Kvalitetno isplanirane ozelenjene površine koje okružuju zgradu također je potrebno očuvati prema kvalitetnoj, izvornoj projektnoj ideji.

Višestambena zgrada „Kruge“ u Ulici grada Vukovara 222 i 224 svjedoči o razvoju i definiranju poratno izgrađenoga Zagreba „južno od pruge“, o razvoju dijela uz Ulicu grada Vukovara, ali i o stvaranju suvremene

Slika 31. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Višestambene zgrade “Kruge” u Ulici grada Vukovara 222 i 224 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske²⁶²

²⁶² Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

7. Višestambena peterokatnica, Ivo Geršić, Ulica grada Vukovara 238

Višestambena peterokatnica u Ulici grada Vukovara br. 238, locirana s južne strane ulice, u neposrednoj blizini križanja s Držićevom avenijom, izvedena je 1956. godine prema projektu arhitekta Ive Geršića, odnosno Arhitektonskog projektnog zavoda u Zagrebu iz 1953. godine. Zgrada dugačka 91.5 metara, široka 9.4 metara svojim je markantnim gabaritima i karakterističnim oblikovanjem uličnog pročelja uvjetovanim galerijskim tipom stanovanja, obilježila istočni kraj reprezentativnog poteza gradnje duž Vukovarske ulice nastalog 50-tih godina 20. stoljeća.²⁶³

Iz Rješenja Ministarstva:

Pojedinačni zahvati koji su tijekom vremena izvedeni na građevini nisu bitno utjecali na cjelovitost arhitektonskog oblikovanja i spomenička svojstva građevine.²⁶⁴

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja te krovnih površina.²⁶⁵

Višestambena petokatnica u Ulici grada Vukovara br. 238, po izgradnji višestruko objavljivana u stručnoj literaturi, svjedoči o začetku, rastu i razvoju Vukovarske ulice. Zbog karakterističnih i do danas očuvanih kvalitetnih izvornih arhitektonsko-graditeljskih obilježja, kojima bitno pridonosi očuvanju ambijentalnosti predjela te upotpunjavavnju povijesne fizionomije prostora, smatra se da zgrada u Vukovarskoj 238, posjeduje odlike kulturnog dobra.²⁶⁶

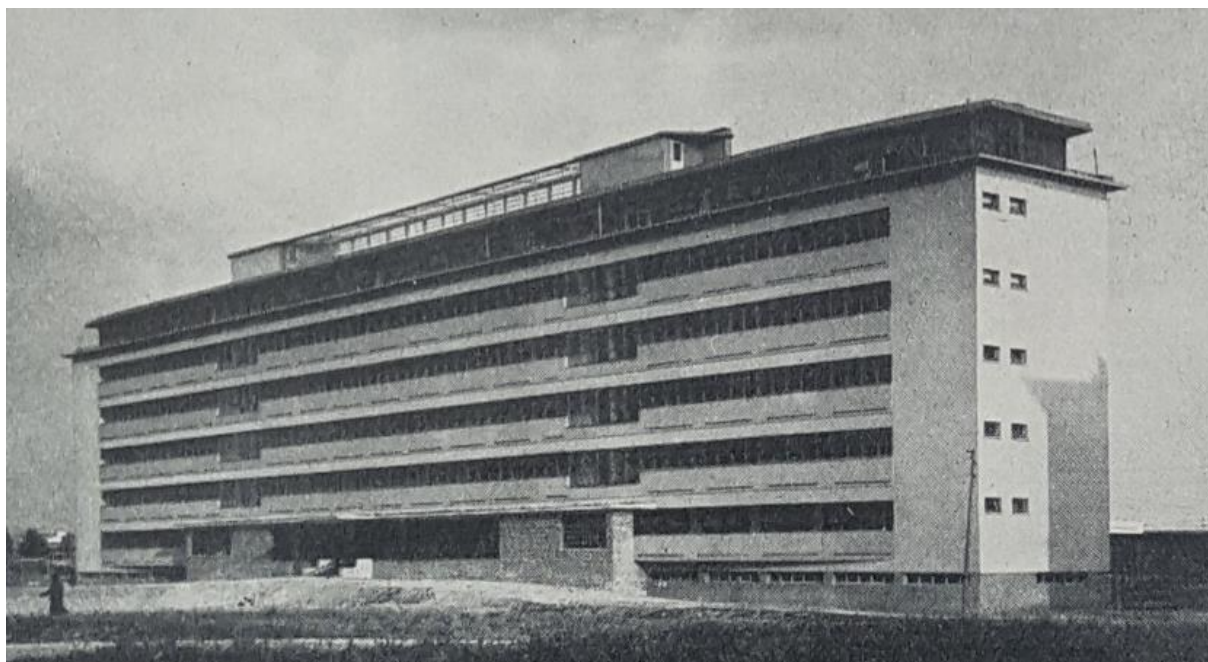
²⁶³ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba <http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/00D5CED4EEFB24DAC1257F3E00491CE0?OpenDocument> (pregledano 15.04.2020.)

²⁶⁴ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Višestambene zgrade u Ulici grada Vukovara 238 u Zagrebu" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

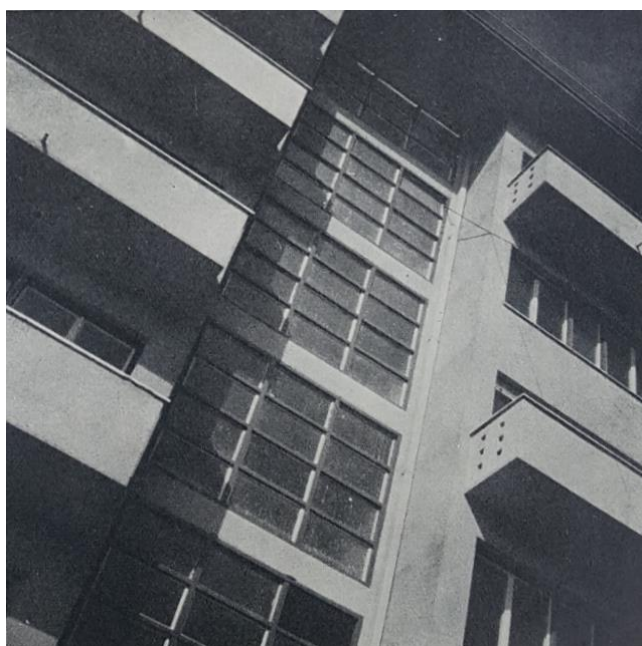
²⁶⁵ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Višestambene zgrade u Ulici grada Vukovara 238 u Zagrebu" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

²⁶⁶ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Višestambene zgrade u Ulici grada Vukovara 238 u Zagrebu" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

Slika 32. Pročelje višestambene peterokatnice Ive Geršića, Ulica grada Vukovara 238²⁶⁷

Slika 33. Detalj pročelja višestambene peterokatnice Ive Geršića, Ulica grada Vukovara 238²⁶⁸

²⁶⁷ Rašica, 1956: 12

²⁶⁸ Rašica, 1956: 13

Slika 34. Pročelje višestambene peterokatnice Ive Geršića, Ulica grada Vukovara 238²⁶⁹

Slika 35. Začelje višestambene peterokatnice Ive Geršića, Ulica grada Vukovara 238²⁷⁰

²⁶⁹ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

²⁷⁰ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

- tamne mrlje
- tragovi curenja iz okapa
- grafiti na pročelju
- pvc stolarija u bijeloj boji
- ograđeni balkoni

Napomena: raster pročelja u dobrom stanju

Prilog: Rješenje Ministarstva

2. Pismo
F. PRODU

REPUBLICA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE
Klasa: UP-I^a-612-08/12-06/0035
Urbroj: 532-04-01-04/12-13-4
Zagreb, 7. veljače 2013.

20/ER
REPUBLICA HRVATSKA (U)
GRAD ZAGREB
251-18 GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE I PRIRODE

Primljeno:	14-02-2013
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.
612-08/11-09/134	
Uredžbeni broj	Pril. Vrij.
532-04-01-4/12-13-57	

Ministarstvo kulture na temelju članka 12., stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine”, broj 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11 i 25/12) i članka 20. stavaka 1. i 2. Pravilnika o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine”, broj 89/11) donosi

R J E Š E N J E

1. Utvrđuje se da **Višestambena zgrada u Ulici grada Vukovara 238 u Zagrebu**, sagrađena na k. č. br. 2202 k. o. Trnje (odgovara zk. č. br. 2202 (zk. ul. 3773), k. o. Trnje, označeno kao *kuća Proleterskih brigada br. 238 površine 255 hvati ili 918 m²*), ima svojstvo kulturnoga dobra.
2. Prostorne međe kulturnoga dobra iz točke 1. izreke ovoga Rješenja određene su k. č. br. 2202 k. o. Trnje (odgovara zk. č. br. 2202 (zk. ul. 3773), k. o. Trnje, označeno kao *kuća Proleterskih brigada br. 238 površine 255 hvati ili 918 m²*).
Izvod iz katastarskog plana Gradskog ureda za katastar i geodetske poslove, Odjel za katastar zemljišta i nekretnina Odsjek I (Zagreb), klasa:935-06/2012-02/475, urbroj: 251-15-2/1-2012-5, u mjerilu M=1:1000, s ucrtanim prostornim međama, sastavni je dio ovoga Rješenja.
3. Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnoga dobra iz točke 1. ovoga Rješenja:
 - zaštitni i drugi radovi na kulturnome dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovoga Rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnoga tijela;
 - vlasnik kao i drugi imatelj kulturnoga dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnoga kulturnog dobra, a odredi ih nadležno tijelo;
 - predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članaka 36. - 40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
4. Predmetno kulturno dobro s prostornom međom iz točke 2. izreke ovoga Rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem Z-5899, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.
5. Ovo Rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.
6. Žalba ne odgađa izvršenje ovoga Rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Višestambena petokatnica u Ulici grada Vukovara br. 238, smještena s južne strane ulice, u neposrednoj blizini križanja s Držićevom avenijom, izvedena je 1956. godine prema projektu arhitekta Ive Geršića, odnosno Arhitektonskoga projektnog zavoda u Zagrebu iz 1953. godine, kada je izdana i građevinska dozvola. Zgrada dugačka 91,5 metara, široka 9,4 metara svojim je markantnim gabaritima i karakterističnim oblikovanjem uličnog pročelja uvjetovanim galerijskim tipom stanovanja, obilježila istočni kraj reprezentativnoga poteza gradnje duž Vukovarske ulice nastalog 50-tih godina 20. stoljeća.

Nosivu konstrukciju zgrade čini armiranobetonski skelet. Uz dvije stubišne vertikale s dizalima nižu se potezi stanova modularnih dimenzija, definiranih osnim rasponom stupova od 4,3 m. U središnjem su dijelu dvosobni, a prema krajevima jednosobni stanovi, uklopljeni unutar jednoga raspona stupova. Galerijski tip stanovanja omogućio je, ali ujedno i uvjetovao, istu tlocrtnu shemu svih stanova: lociranje stambenih prostorija – soba - prema jugu, dok su ostale, pomoćne - kupaonica, kuhinja, orijentirane prema sjeveru, tj. prema galeriji. Upravo zahvaljujući galerijskom sustavu sjeverno pročelje kao glavno ulično pročelje dobiva na monumentalnosti, gdje nizovi galerijskih horizontala potenciraju dojam njegove jednostavnosti i strogosti, čime je postignuta estetska kvaliteta i vizualna prepoznatljivost zgrade u cjelini. Iz čvrstoga, prizmatičnog volumena zgrade izlazi jedino nadstrešnica nad glavnim ulazom u zgradu, naglašavajući deniveliranost prilaza u odnosu na razinu Vukovarske ulice. Prizemna ulazna etaža rastvorenija je od gornjih: uz centralno položene prilazne stube i kolonadu crnih, u *terazu* izvedenih stupova duž proširenoga trijema ulaznoga dijela galerije prizemlja, proteže se tanka jednostavna metalna ograda koja na obje strane završava punim zidom izvedenim u grubo obrađenoj kamenu. Kameni zid perforiran ostakljenom robusnom betonskom rešetkom vizualno zatvara pogled na ulaze u stubišne prostore. Izuzev prizemlja, sve su galerije na sjevernome pročelju izvedene s punim zidanim parapetima i ostakljene, dok u gornjoj zoni imaju metalne rešetke (grilje) radi prozračivanja. Južno pročelje u formi je razvedenije i mekše, s gustim nizovima prozora prekinutima tek longitudinalnima punih balkonskih istaka i ostakljenim vertikalama stubišta u pravokutnome rasteru. Najviši stambeni, peti, kat zgrade tlocrtno je nešto uži od njezina donjega dijela. Na njemu su projektom predviđeni uglavnom manji jednosobni stanovi –garsonijere i slikarski atelijeri. Na samome krovu, između dva kompaktna kubusa koji naznačuju pozicije dviju stubišnih komunikacija s dizalima u zgradi, proteže se tanka betonska mreža, zatvarajući prividno polutransparentni volumen završne etaže zgrade, raščlanjujući tako peto pročelje zgrade na nekoliko razina i razrahljujući siluetu ovoga u cjelini čvrstoga i markantnog volumena.

Predmetna je građevina idejno zamišljena i izvedena kao prva od dviju stambenih zgrada vrlo sličnih arhitektonskih obilježja, situacijski izmahnuto postavljenih jedna iza druge. Geršićev urbanističko-arhitektonski koncept nije nikad do kraja proveden, što se, sagledavajući današnju prostornu situaciju tj. neposredno okruženje dviju zgrada, i doživljava kao određena nedorečenost u prostornoj realizaciji. Druga stambena zgrada arhitekta Ive Geršića na adresi Vukovarska 240, izgrađena južnije od predmetne građevine (projekt i građevinska dozvola 1954., uporabna dozvola 1957. godine), predstavlja *varijacije na istu temu*. Poveznica između dviju zgrada, zamišljena kao prizemni volumen koji je prema idejnoj situacijskoj skici trebao biti prostor komunikacije, okupljanja, opskrbe (s javnim sadržajima, trgovinama i sl.) nije ostvarena, a danas je tek servisna zona, odnosno prilaz garažama u suterenu Vukovarske 240, te je dezavuirala na neki način poziciju druge, uvučeniye zgrade, gurnuvši je doslovno u drugi plan. Upravo stoga prostorne međe zaštite određene su granicama parcele kojom je obuhvaćena isključivo ulična zgrada u Ulici grada Vukovara br. 238, bez susjednog okruženja.

Pojedinačni zahvati koji su tijekom vremena izvedeni na građevini nisu bitno utjecali na cjelovitost arhitektonskog oblikovanja i spomenička svojstva građevine.

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja te krovnih površina.

Višestambena petokatnica u Ulici grada Vukovara br. 238, po izgradnji višestruko objavljivana u stručnoj literaturi, svjedoči o začetku, rastu i razvoju Vukovarske ulice. Zbog karakterističnih i do danas očuvanih kvalitetnih izvornih arhitektonsko-graditeljskih obilježja, kojima bitno pridonosi očuvanju ambijentalnosti predjela te upotpunjavanju povijesne fizionomije prostora, smatra se da zgrada u Vukovarskoj 238, posjeduje odlike kulturnoga dobra.

Na osnovi predočene dokumentacije i iznesenih činjenica Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnoga dobra, na sjednici održanoj 22. studenoga 2012., utvrdilo je da **Višestambena zgrada u Ulici grada Vukovara 238 u Zagrebu**, sagrađena na k. č. br. 2202, k. o. Trnje (odgovara zk. č. br. 2202 (zk. ul. 3773), k. o. Trnje, označeno kao *kuća Proleterskih brigada br. 238 površine 255 hvati ili 918 m²*), ima svojstvo kulturnoga dobra u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te se sukladno članku 12. stavku 4. istoga Zakona određuje njezin upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara (točka 4. izreke ovoga Rješenja).

Prostorne međe kulturnoga dobra (točka 2. izreke Rješenja), sustav mjera zaštite (točka 3. izreke Rješenja) i obveza dostave Rješenja nadležnome uredu za katastar i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama (točka 5. izreke Rješenja) određeni su sukladno članku 12. stavcima 2. i 4. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Sukladno odredbi članka 12. stavka 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, žalba ne odgađa izvršenje ovoga Rješenja.

Iz navedenih razloga riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnome lijeku:

Slika 36. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Višestambene zgrade u Ulici grada Vukovara 238 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske²⁷¹

²⁷¹ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

8. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68

Slobodnostojeća atrijska zgrada Narodnog sveučilišta izgrađena je 1956-61. godine. Autori projekta su arhitekti Radovan Nikšić i Ninoslav Kučan, a interijera i opreme Bernardo Bernardi. Ova reprezentativna gradnja obrazovne namjene, cjelovitog i preglednog funkcionalističkog prostornog koncepta i dosljedno modernističkog oblikovnog govora, s naglašenom kvalitetom dizajna opreme, izuzetno je ostvarenje uvršteno u antologiju hrvatske arhitekture 1945-85. i nagrađeno Nagradom Grada Zagreba 1962.²⁷²

Iz Rješenja Ministarstva:

Ova reprezentativna gradnja obrazovne namjene, cjelovitog i preglednog funkcionalističkog prostornog koncepta i dosljedno modernističkog oblikovnog govora, s naglašenom kvalitetom dizajna opreme izuzetno je ostvarenje uvršteno u antologiju hrvatske arhitekture 1945.-1985.²⁷³

²⁷² Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba
<http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/26820C4E85F0434DC1257F3E00492B6A?OpenDocument>
(pregledano 15.04.2020.)

²⁷³ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Zgrade Radničkog sveučilišta "Moša Pijade" u Zagrebu, ulica grada Vukovara 68" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

Slika 37. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, pogled sa sjeverozapada²⁷⁴

Slika 38. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, pogled na ulaz²⁷⁵

²⁷⁴ Hržić, 2012: 177

²⁷⁵ Mladen Kauzlarić, »Radničko sveučilište „Moša Pijade“ u Zagrebu«, u: *Arhitektura* 3-4 (1961.), str 33

Slika 39. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, zapadni prilaz na vanjsku terasu²⁷⁶

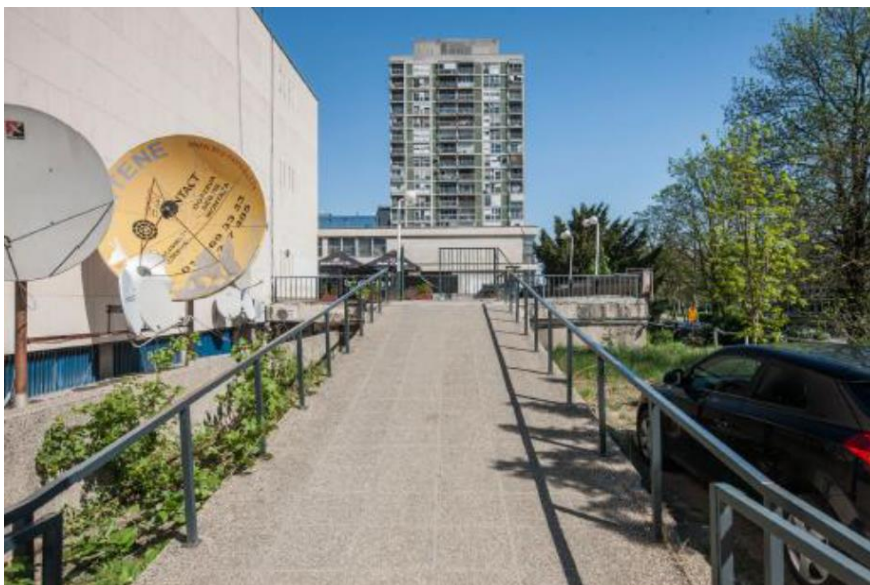

Slika 40. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, pogled na vanjska pročelja Kluba i predvorja u prizemlju sa vanjske terase²⁷⁷

²⁷⁶ Preuzeto od: Iva Jurlina, *Problem očuvanja modernističke arhitekture i dizajna na primjeru Radničkog Sveučilišta Moša Pijade u Zagrebu*, diplomski rad, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018., str 104

Izvorno: Hrvatski muzej arhitekture HAZU – Osobni arhivski fond Bernarda Bernardija, Fotodokumentacija, kat. 023

²⁷⁷ Preuzeto od: Jurlina, 2018: 105
Izvorno: Knjižnica Pučkog otvorenog učilišta Zagreb – fotoalbumi, sign. 562/32

Slika 41. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, zapadni prilaz na vanjsku terasu²⁷⁸

Slika 42. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, pogled na vanjska pročelja Kluba i predvorja u prizemlju sa vanjske terase²⁷⁹

²⁷⁸ Preuzeto od: Jurlina, 2018: 104

Izvorno: Iva Ceraj, Ivana Haničar Buljan, Renata Margaretić Urlić, *Konzervatorska studija s idejnim prijedlogom prezentacije dijela zgrade Pučkog otvorenog učilišta Zagreb – velika dvorana s pratećim prostorijama*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2017., str. 74

²⁷⁹ Preuzeto od: Jurlina, 2018: 105

Izvorno: osobne fotografije Iva Jurlina

Slika 43. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, pogled sa sjeverozapada²⁸⁰

Slika 44. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, pogled na ulaz²⁸¹

²⁸⁰ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

²⁸¹ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

Napomena: o nadogradnjama i oštećenjima zgrade Radničkog sveučilišta "Moše Pijade" u svojem se diplomskom radu *Problem očuvanja modernističke arhitekture i dizajna na primjeru Radničkog Sveučilišta Moša Pijade u Zagrebu*²⁸² detaljno bavila Iva Jurlina, a svoju je analizu uglavnom zasnovala na radu *Od Moše do Boogalooa* Ivane Haničar Buljan i Zrinke Paladino²⁸³ iz 2011. godine. U navedenim radovima može se pronaći iscrpna analiza svih nepravilnosti, nadogradnji i oštećenja unutrašnjeg i vanjskog prostora zgrade.

- tamne mrlje po pročelju
- tragovi curenja iz okapa
- izvorno glavna dvorana koristi se za potrebe kluba Boogaloo, potpuno prenamijenjena i devastirana
- izgrađena rampa za pristup automobilima klubu Boogaloo
- izgrađena rampa za pristup invalidima na sjeverozapadnom uglu
- oštećena oba stepeništa, na sjevernoj i zapadnoj strani zgrade

²⁸² Jurlina, 2018.

²⁸³ Ivana Haničar Buljan, Zrinke Paladino, „Od Moše do Boogalooa“, u: *15 dana: ilustrirani časopis za umjetnost i kulturu*, Zagreb: Pučko otvoreno učilište Zagreb, Centar za kulturu, 2011.

Prilog: Rješenje Ministarstva

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE
UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP-I^o-612-08/02-01/982
Urbroj.: 532-10-1/8(JB)-03-2
Zagreb, 31. siječnja 2003.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE
UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE
04-03-2003
612-08/02-03/388
532-10-1/8-03-2 1. r. r. r.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine" broj 69/99) i članka 9. stavka 1. Pravilnika o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine, broj 37/01) donosi

R J E Š E N J E

1. Utvrđuje se da zgrada Radničkog sveučilišta „Moša Pijade“ u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 68, sagrađena na k.č. 966/2 k.o. Trnje, ima svojstvo kulturnog dobra.
2. Prostorne međe kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja određene su k.č. 966/2 i 966/1 k.o. Trnje.
Izvod iz katastarskog plana s ucrtanim prostornim međama sastavni je dio ovog rješenja.
3. Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 1. ovog rješenja:
 - Zaštitni i drugi radovi na kulturnom dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovog rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela,
 - Vlasnik kao i drugi imatelj kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnog kulturnog dobra, a koje odredi nadležno tijelo,
 - Predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članka 36.-40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
4. Predmetno kulturno dobro s prostornim međama iz točke 2. izreke ovog rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.
5. Ovo rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.
6. Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Slobodnostojeća atrijska zgrada Narodnog sveučilišta izgrađena je 1956-61. godine. Autori projekta su arhitekti Radovan Nikšić i Ninoslav Kučan, a interijera i opreme Bernardo Bernardi.

Atrijski 1-katni građevni sklop, s 3-katnim uredskim blokom u osi glavnog ulaza i jednovolumnim blokom kinodvorane na kraju ulaznog trijema. Višenamjenska sadržajna struktura s predavaonicama, kabinetskim prostorima, bibliotekom, učionicama, auditorijem, uredskim prostorima, ugostiteljskim i klupskim prostorima, te kinom, razvedenog i protočnog prostornog rješenja, s atrijima, trijemovima, terasama i hortikulturnim uređenjem. Skeletna nosiva struktura s kontinuiranim slobodnim staklenim opnama na pročeljima 1-katnog korpusa zgrade, 3-katni blok s fasadom nosivog uskog rastera, pune plohe u kamenoj oplati. Izvorna oprema i mobilijar djelomično sačuvani. Ova reprezentativna gradnja obrazovne namjene, cjelovitog i preglednog funkcionalističkog prostornog koncepta i dosljedno modernističkog oblikovnog govora, s naglašenom kvalitetom dizajna opreme izuzetno je ostvarenje uvršteno u antologiju hrvatske arhitekture 1945. - 1985. Nagrađeno je Nagradom Grada Zagreba 1962. godine.

Zgrada Radničkog sveučilišta «Moša Pijade» u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 68, zaštićena je rješenjem o preventivnoj zaštiti spomenika kulture Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu, broj: 03-UP/I-927/1, od 29. 10. 1985.

Na osnovu predočene dokumentacije i iznesenih činjenica Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra, imenovano rješenjem Klasa: 612-08/02-01/234, Urbroj: 532-10-1/1-02-20 od 2. travnja 2002., na osnovu članka 5. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske, na sjednici održanoj 31. siječnja 2003. utvrdilo je da zgrada Radničkog sveučilišta „Moša Pijade“ u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 68, sagrađena na k.č. 966/2 k.o. Trnje, ima svojstvo kulturnog dobra u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te se sukladno članku 12. stavak 4. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara određuje upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Prostorne međe kulturnog dobra (točka 2. izreke rješenja), sustav mjera zaštite (točka 3. izreke) i obveza dostave rješenja nadležnom uredu za katastar i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama određeni su sukladno članku 12. stavku 2. i 4. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Sukladno odredbi članka 12. stavka 4. Zakona određen je upis kulturnog dobra u Registar kulturnih dobara Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Sukladno odredbi članka 12. stavka 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara žalba ne odgaga izvršenje ovog rješenja.

Iz navedenih razloga riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba ministru kulture u roku od 15 dana od dana primitka ovoga rješenja. Žalba se predaje ovom tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno, a može se izjaviti i u zapisnik. Na žalbu se sukladno članku 7. stavku 1. točka 19. Zakona o upravnim pristojbama (“Narodne novine” broj 8/96, 77/96, 131/97 i 68/98), ne plaća upravna pristojba.

POMOĆNICA MINISTRA

Bianka Perčinić-Kavur
Bianka Perčinić-Kavur, prof

Dostaviti:

1. Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Grada Vukovara 68, 10000 Zagreb
2. Grad Zagreb, Gradsko poglavarstvo Trg S. Radića 1, 10000 Zagreb
3. Gradski ured za upravljanje imovinom Grada Trg S. Radića 1, 10000 Zagreb
4. Grad Zagreb, Gradski zavod za katastar i geodetske poslove, Ul. grada Vukovara 58a, 10000
5. Općinski sud u Zagrebu, Zemljišno knjižni odjel, Hrvatske Bratske Zajednice bb, 10000 Zagreb
6. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode grada Zagreba, Kuševićeva 2, 10000 Zagreb
7. Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, Republike Austrije 20, 10000 Zagreb
8. Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine
 - Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
 - Pismohrana, ovdje

Slika 45. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Zgrade Radničkog sveučilišta “Moša Pijade” u Zagrebu, ulica grada Vukovara 68” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske²⁸⁴

²⁸⁴ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

9. Uredska zgrada, Neven Šegvić, Ulica grada Vukovara 56-60

Arhitekt Neven Šegvić je tijekom 1947. godine u današnjoj Ulici grada Vukovara 56, 56a, 58, 58a, 58b i 60, izradio projekt šestorokatne višestambene zgrade koji je ubrzo djelomično preuobličen i prenamijenjen, prema projektima arhitekta Milana Žerjavića u veliku uredsku zgradu sa šest ulaza, u kojoj namjeni je i danas. Dugim gabaritom položena ispred naknadno definirane građevinske linije Šegvićeva zgrada predstavlja pionirsku gradnju i začetak stvaranja urbanističkog poteza današnje Ulice grada Vukovara, te premda je ostvarena prije usvajanja regulacijske osnove impostacijom je velikoga gabarita ispravno anticipirala urbanističko-arhitektonsku budućnost važnoga gradskog poteza.²⁸⁵

Iz Rješenja Ministarstva:

Velebna dimenzija zgrade sa šest ulaza opravdano se može smatrati gradbenim elementom urbanističkog poteza današnje Ulice grada Vukovara, koja je obilježena i drugim Šegvićevim ostvarenjima slične namjene. Predmetna je građevina odredila oblikovne smjernice daljnjih značajnih ostvarenja uzduž frekventne zagrebačke prometnice.²⁸⁶

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, betonskog, metalnog i drvenog inventara interijera te očuvanje izvornog rasporeda prostorija u unutrašnjosti zgrade od daljnjih intervencija.²⁸⁷

²⁸⁵ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba

<http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/E79C1F29BB872A14C1257F3E00491C7A?OpenDocument> (pregledano 15.04.2020.)

²⁸⁶ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Uredske zgrade u Ulici grada Vukovara broj 56-60 u Zagrebu" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

²⁸⁷ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Uredske zgrade u Ulici grada Vukovara broj 56-60 u Zagrebu" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

Slika 46. Pročelje uredske zgrade Nevena Šegvića, Ulica grada Vukovara 56-60²⁸⁸

Slika 47. Pročelje uredske zgrade Nevena Šegvića, Ulica grada Vukovara 56-60²⁸⁹

²⁸⁸ Vedran Ivanković, Mladen Obad Šćitaroci, »Planiranje i izgradnja Zagreba 1945.-1952.«, u: Prostor 19 vol 2(42) (2011.), str 362

²⁸⁹ Kolacio, 1960: 4

Slika 48. Pročelje uredske zgrade Nevena Šegvića, Ulica grada Vukovara 56-60²⁹⁰

Slika 49. Začelje uredske zgrade Nevena Šegvića, Ulica grada Vukovara 56-60²⁹¹

²⁹⁰ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

²⁹¹ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Slika 50. Začelje uredske zgrade Nevena Šegvića, Ulica grada Vukovara 56-60²⁹²

²⁹² Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

- postavljene klimatizacijske jedinice
- otpada žbuka
- pvc stolarija u bijeloj boji

Prilog: Rješenje Ministarstva

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP-I^o-612-08/12-06/0033

Urbroj.: 532-04-01-01/6-12-1

Zagreb, 5. rujna 2012.

2. Poloduro

Pobudina

REPUBLIKA HRVATSKA (1)	
GRAD ZAGREB	
251-18 GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE I PRIRODE	
Primljeno:	13-09-2012
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.
612-08/11-04/30	
Uredžbeni broj	Pril. Vrij.
532-04-01-116-12-3	1

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12) i članka 16. stavka 1. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 89/11) donosi

R J E Š E N J E

1.

Utvrđuje se da Uredska zgrada u Ulici grada Vukovara broj 56-60 u Zagrebu, na k.č. 894, k.o. Trnje (u zemljišnim knjigama na k-l. 894 (zk.ul. 3767), k.o. Trnje, označena kao kuća Proleterskih brigada, površine 414 hvati ili 1489 m²) ima svojstvo kulturnog dobra.

2.

Prostorne međe kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja određene su k.č. 894 (zk.ul. 3767), k.o. Trnje.

Izvod iz katastarskog plana s ucrtanom prostornom međma, u mjerilu M=1:1000, Klasa: 935-06/2010-02/809, Urbroj: 251-15-02/1-10-10 od 7. travnja 2010. godine sastavni je dio ovog rješenja.

3.

Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 1. ovog rješenja:

- Zaštitni i drugi radovi na kulturnom dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovog rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela,
- Vlasnik kao i drugi imatelj kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnog kulturnog dobra, a koje odredi nadležno tijelo,
- Predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članka 36.-40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

4.

Predmetno kulturno dobro s prostornim međama iz točke 2. izreke ovog rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.

5.

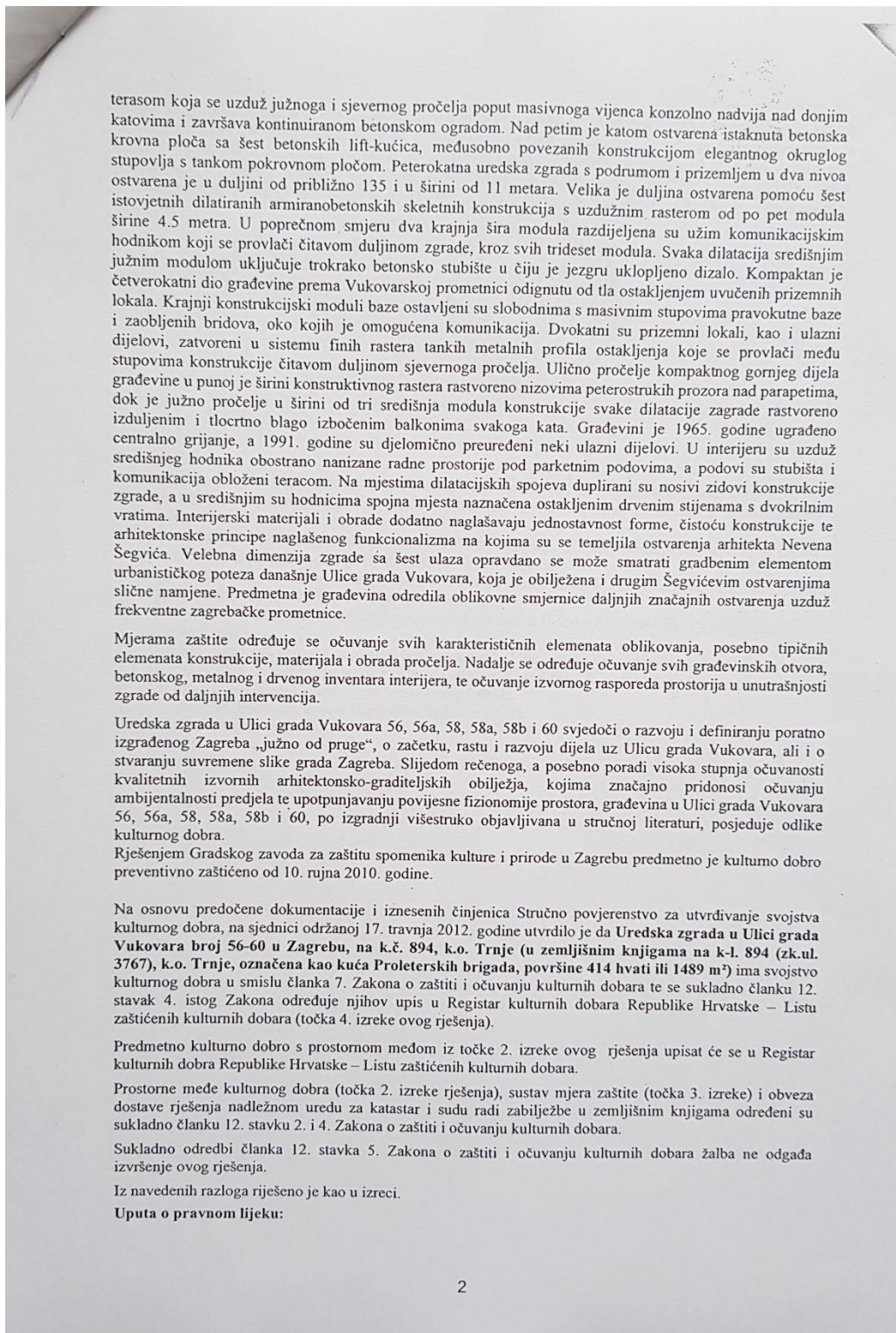
Ovo rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.

6.

Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Arhitekt Neven Šegvić je 1947. godine za neizgrađeno i urbanistički nedefinirano gradsko područje, južno od današnje Ulice grada Vukovara, investitoru Gradskom narodnom odboru, izradio projekt šesterokatne višestambene zgrade, za koji je 1948. godine izdana i građevinska dozvola. Ubrzo je projekt stambene zgrade direktivom, usprkos projektantovu negodovanju, arhitektonski preobličen, visinski smanjen i prenamjenjen u veliku uredsku zgradu sa šest ulaza, Vukovarska 56, 56a, 58, 58a, 58b i 60, u kojoj namjeni je i danas. Preoblikovanje je izvedeno prema projektima arhitekta Milana Žerjavića, ali je arhitekt Neven Šegvić ipak, temeljem rješenja Vlade NR Hrvatske, iz prosinca 1949. godine za tu gradnju nagrađen prvom Republičkom nagradom za arhitekturu. Izduljenim kvadrom položena ispred naknadno definirane građevinske linije, Šegvićeva zgrada predstavlja pionirsku gradnju i začetak stvaranja urbanističkog poteza današnje Ulice grada Vukovara. Premda je ostvarena prije usvajanja regulacijske osnove arhitekta Vladimira Antolića impostacijom je velikoga gabarita ispravno anticipirala urbanističko-arhitektonske smjernice razvoja novog i važnog gradskog poteza. Prvotna Šegvićeva ideja o višestambenoj megastukturi proširenih stambenih sadržaja izmijenjena je tijekom izvedbe Žerjavićevom prenamjenom u javnu uredsku građevinu sa prizemnim lokalima. Nakon izvedena četiri kata zgrada je naposljetku dovršena uvučenim petim katom s

Slika 51. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Uredske zgrade u Ulici grada Vukovara broj 56-60 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske²⁹³

²⁹³ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

10. Višestambena osmerokatnica Vojne Mornarice, Stanko Fabris, Ulica grada Vukovara 52a-e

Višestambenu osmerokatnicu sa dvije terase u Ulici grada Vukovara 52 za Vojnu Mornaricu projektira 1956.-57. godine Stanko Fabris. Jednostavnost osnovne koncepcije, koju autor kao vrstan majstor detalja, i odnosa element – cjelina, razrađuje suptilnim artizmom, raščlambom i naglaskom elemenata i njihovih odnosa u i prema cjelini, varirajući materijale i koristeći boju u mondrijanovskom izričaju bitne su karakteristike koje izdvajaju ovu zgradu kao značajno djelo u opusu arhitekta Stanka Fabrisa, i kao osebujno arhitektonsko ostvarenje u potezu Ulice grada Vukovara.²⁹⁴

Iz Rješenja Ministarstva:

Jednostavnost osnovne koncepcije, koju autor kao vrstan majstor detalja i odnosa element – cjelina razrađuje suptilnim artizmom, raščlambom i naglaskom elemenata i njihovih odnosa u i prema cjelini, varirajući materijale i koristeći boju u mondrijanovskom izričaju, bitna je karakteristika koja izdvaja ovu zgradu kao značajno djelo u opusu arhitekta Stanka Fabrisa i kao osebujno arhitektonsko ostvarenje u potezu Ulice grada Vukovara.²⁹⁵

Pojedinačni zahvati koji su tijekom vremena izvedeni na građevini nisu bitno utjecali na cjelovitost arhitektonskog oblikovanja i spomenička svojstva građevine te se stoga predmnijeva da višestambena osmerokatnica Vojne mornarice, u Ulici grada Vukovara 52, posjeduje odlike kulturnoga dobra.²⁹⁶

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, karakterističnih elemenata oblikovanja inventara kuće, napose njezinih stubišnih vertikalala, od daljnjih intervencija, odnosno uspostava izvornih oblikovnih karakteristika kao i boja kao bitnog arhitektonskog izričaja.²⁹⁷

²⁹⁴ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba

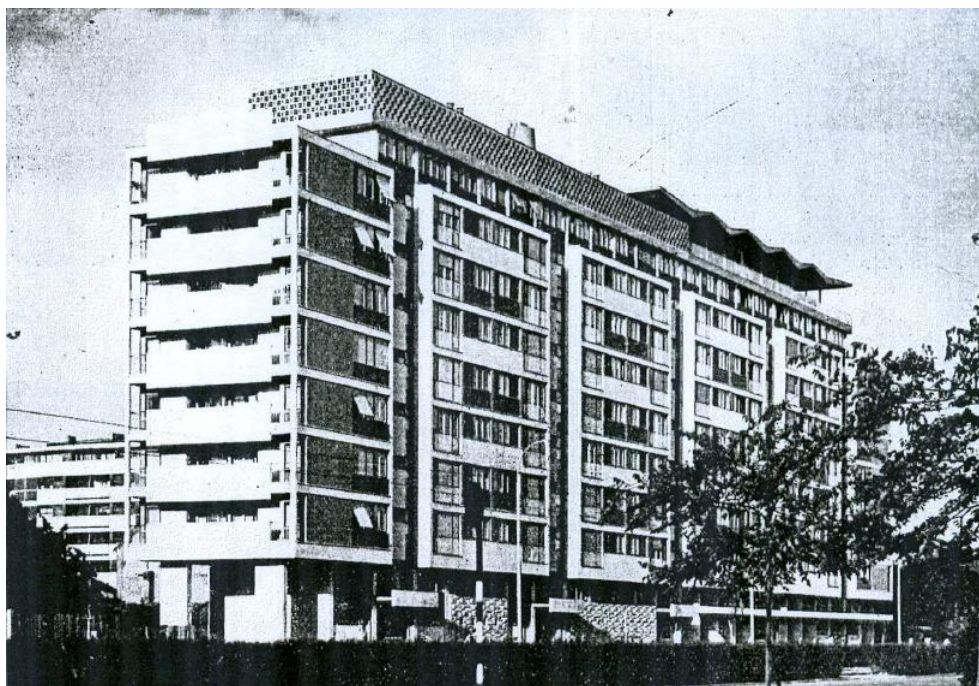
<http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/9ECDA305EC55B359C1257F3E00491C61?OpenDocument> (pregledano 15.04.2020.)

²⁹⁵ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Višestambene osmerokatnice Vojne mornarice u Ulici grada Vukovara 52A – E u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

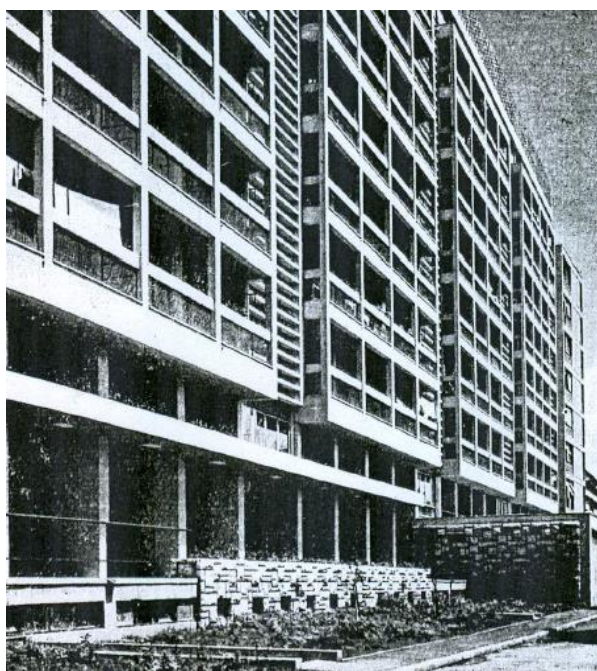
²⁹⁶ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Višestambene osmerokatnice Vojne mornarice u Ulici grada Vukovara 52A – E u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

²⁹⁷ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Višestambene osmerokatnice Vojne mornarice u Ulici grada Vukovara 52A – E u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

Slika 52. Pročelje višestambene osmerokatnice Vojne Mornarice Stanka Fabrisa, Ulica grada Vukovara 52a-e²⁹⁸

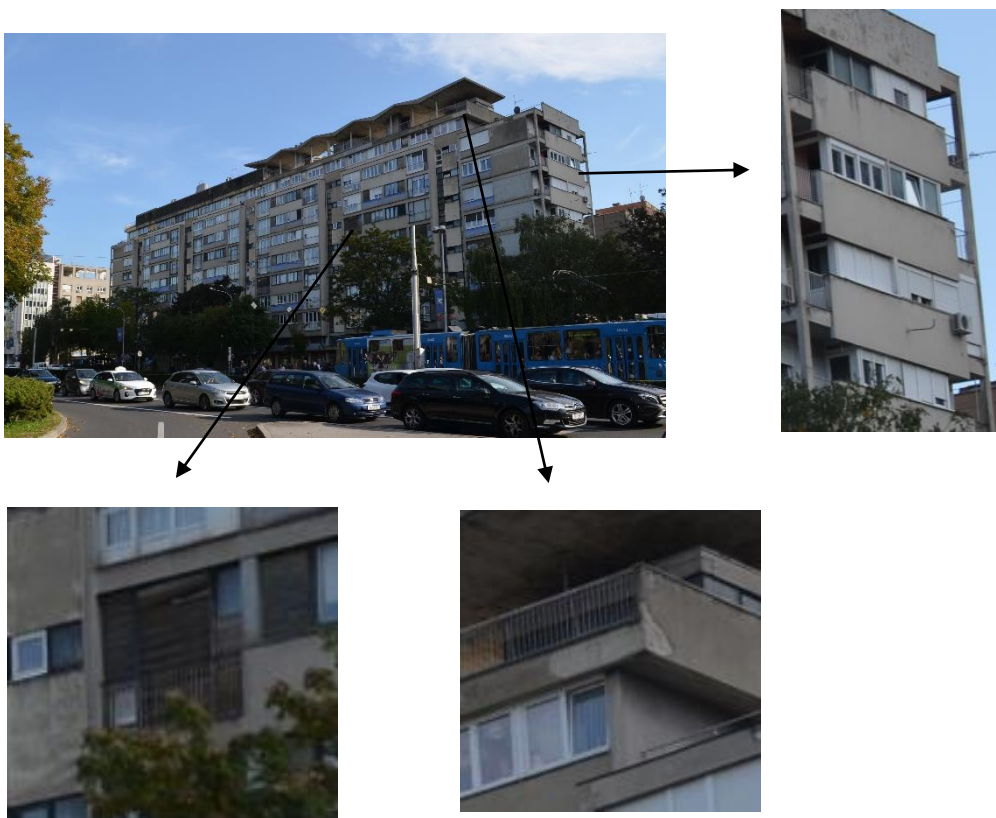
Slika 53. Detalj pročelja višestambene osmerokatnice Vojne Mornarice Stanka Fabrisa, Ulica grada Vukovara 52a-e²⁹⁹

²⁹⁸ Kolacio, 1960: 5

²⁹⁹ Kolacio, 1960: 8

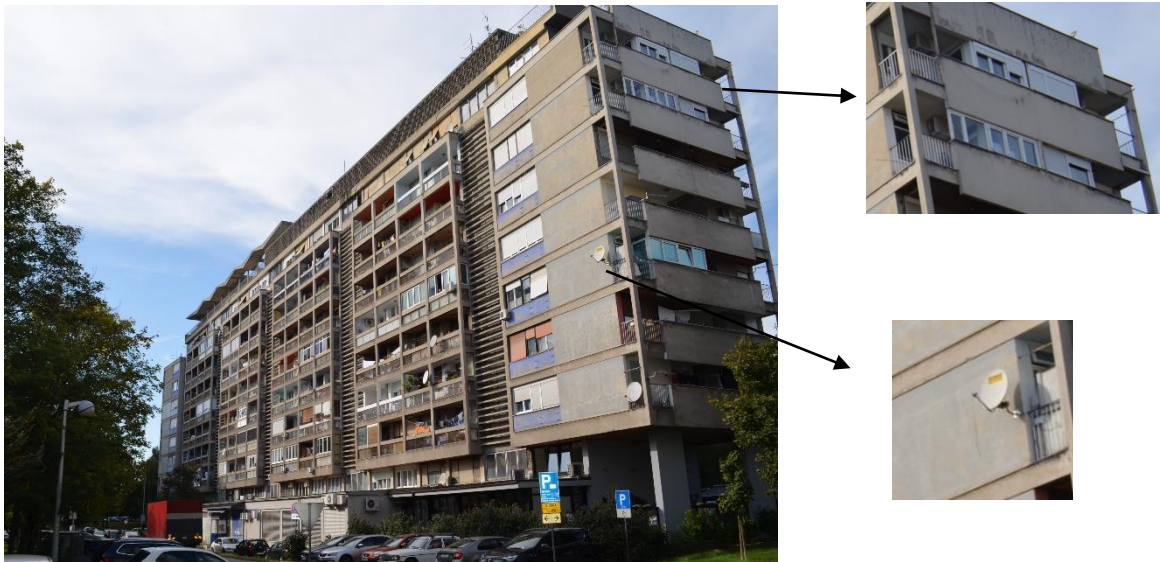
Slika 54. Pročelje višestambene osmerokatnice Vojne Mornarice Stanka Fabrisa, Ulica grada Vukovara 52a-e³⁰⁰

Slika 55. Pročelje višestambene osmerokatnice Vojne Mornarice Stanka Fabrisa, Ulica grada Vukovara 52a-e³⁰¹

³⁰⁰ Kolacio, 1960: 8

³⁰¹ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Slika 56. Začelje višestambene osmerokatnice Vojne Mornarice Stanka Fabrisa, Ulica grada Vukovara 52a-e³⁰²

Slika 57. Detalj začelja višestambene osmerokatnice Vojne Mornarice Stanka Fabrisa, Ulica grada Vukovara 52a-e³⁰³

³⁰² Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

³⁰³ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

- tamne mrlje
- tragovi curenja iz okapa
- otpada žbuka
- drvena stolarija i rolete oronuli
- zatvoreni balkoni na bočnim stranama zgrade
- pvc stolarija u bijeloj boja
- zatvorene lođe na začelju
- postavljene klimatizacijske jedinice
- postavljeni satelitski tanjuri
- kafić u prizemlju produžio terasu izvan gabarita zgrade te postavio tende

Prilog: Rješenje Ministarstva

2. Paladino
2. Vistić

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE
Klasa: UP-I^o-612-08/12-06/0036
Urbroj: 532-04-01-04/12-13-5
Zagreb, 24. travnja 2013.

REPUBLIKA HRVATSKA
GRAD ZAGREB
251-19 GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE I PRIRODE

Primljeno:	10-05-2013		
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.		
612-08/11-04/136			
Uredbeni broj	Pri.	Vrij.	
532-04-01-412-13-57			

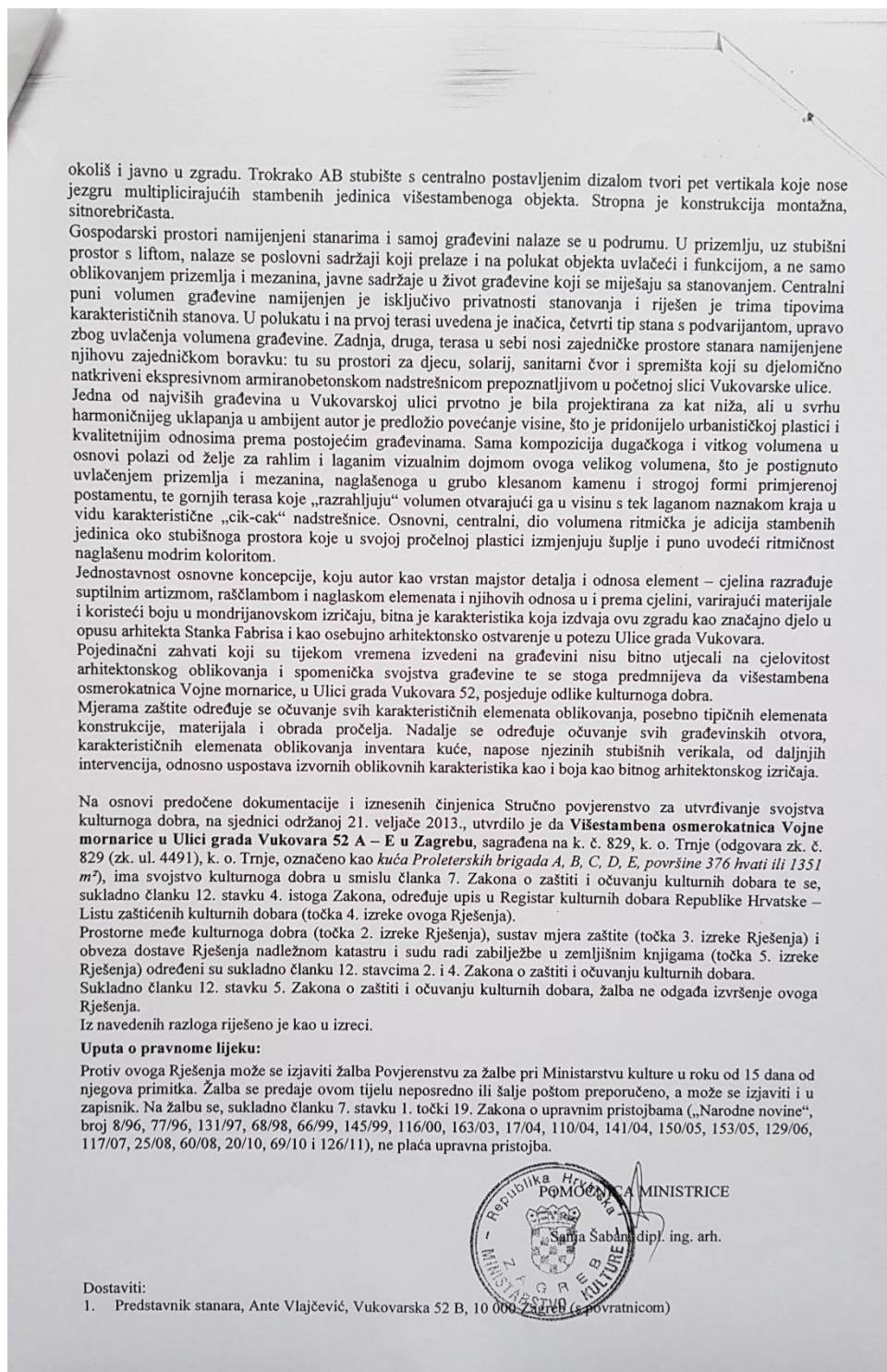
Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“, broj 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12 i 136/12) i članka 20. stavaka 1. i 2. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 89/11) donosi

R J E Š E N J E

1. Utvrđuje se da **Višestambena osmerokatnica Vojne mornarice u Ulici grada Vukovara 52 A – E u Zagrebu**, sagrađena na k. č. 829, k. o. Trnje (odgovara zk. č. 829 (zk. ul. 4491), k. o. Trnje, označeno kao *kuća Proleterskih brigada A, B, C, D, E, površine 376 hvati ili 1351 m²*), ima svojstvo kulturnoga dobra.
2. Prostorne međe kulturnoga dobra iz točke 1. izreke ovoga Rješenja određene su k. č. 829, k. o. Trnje (odgovara zk. č. 829 (zk. ul. 4491), k. o. Trnje), te k. č. 823/58 i 823/60, k. o. Trnje (odgovaraju dijelovima zk. č. 856 (zk. ul. 1872), k. o. Trnje), zk. č. 830 (zk. ul. 24670), k. o. Trnje), zk. č. 855 (zk. ul. 2743), k. o. Trnje), zk. č. 831/1 (zk. ul. 24671), k. o. Trnje), zk. č. 832/1 (zk. ul. 3718), k. o. Trnje), zk. č. 823/1 (zk. ul. 24662), k. o. Trnje)). Izvod iz katastarskoga plana Gradskog ureda za katastar i geodetske poslove, u mjerilu M=1:1000, s ucrtanim prostornim međama, sastavni je dio ovoga Rješenja.
3. Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnoga dobra iz točke 1. ovoga Rješenja:
 - zaštitni i drugi radovi na kulturnome dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovoga Rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnoga tijela;
 - vlasnik kao i drugi imatelj kulturnoga dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnoga kulturnog dobra, a odredi ih nadležno tijelo;
 - predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članka 36. – 40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
4. Predmetno kulturno dobro s prostornom međom iz točke 2. izreke ovoga Rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem Z-5974, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.
5. Ovo Rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.
6. Žalba ne odgađa izvršenje ovoga Rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Višestambenu osmerokatnicu s dvije terase u Ulici grada Vukovara 52 za Vojnu mornaricu projektira 1956./57. g. Stanko Fabris. Zgrada dugačka 110 metara i široka 12 metara izvedena je 1960., kada dobiva i uporabnu dozvolu. Svojom visinom, karakterističnim oblikovanjem druge terase – zajedničkog *livinga*, položena svojom dužom stranom paralelno s ulicom, jasan je akcent početka Vukovarske ulice. Slobodno oblikovanje izduženoga pročelja omogućila je konstrukcija poprečnih AB zidova, koje zbog olakšanja od petoga kata zamjenjuje opeka. Uvučeno prizemlje djelomično postavljeno na stupove otvara se i tako uvlači

Slika 58. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Višestambene osmerokatnice Vojne mornarice u Ulici grada Vukovara 52A – E u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske³⁰⁴

³⁰⁴ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

11. Gradska vijećnica, Kazimir Ostrogović, Trg Stjepana Radića 1

Zgrada Gradske vijećnice – Gradskog poglavarstva na Trgu S. Radića 1, izgrađena je 1956-58. prema projektu arhitekta Kazimira Ostrogovića kao prva etapa realizacije kompleksa od tri zgrade na prostoru novog trga južno od kolodvora. Izgrađena je u duhu suvremenih arhitektonskih načela, kako u funkcionalnom tako i u estetskom smislu. Uspješnom primjenom modernih i klasičnih materijala ubraja se među ključna ostvarenja hrvatske poslijeratne arhitekture i simbol je razvoja grada nakon II.sv. rata.³⁰⁵

Iz Rješenja Ministarstva:

Unatoč tome što kompleks nije realiziran u cjelini, pri čemu je prostor trga ostao nedorečen, zgrada Gradske vijećnice kao izuzetno vrijedan primjer moderne arhitekture i značajno djelo u opusu arhitekta Kazimira Ostrogovića, ubraja se među ključna ostvarenja hrvatske poslijeratne arhitekture, ne samo kao arhitektonsko ostvarenje, već i kao simbol razvoja grada nakon drugog svjetskog rata, njegovog prelaženja željezničke pruge i širenja prema jugu, te je kao takova nezaobilazni dio povijesti arhitekture i gradogradnje Zagreba.³⁰⁶

³⁰⁵ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba
<http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/914317C0A92CADB0C1257F3E00492F8D?OpenDocument>
(pregledano 15.04.2020.)

³⁰⁶ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Zgrade Gradske Vijećnice u Zagrebu, Trg Stjepana Radića 1” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

Slika 59. Gradska vijećnica Kazimira Ostrogovića, Trg Stjepana Radića 1³⁰⁷

Slika 60. Gradska vijećnica Kazimira Ostrogovića, Trg Stjepana Radića 1³⁰⁸

³⁰⁷ Hržić, 2012: 162

³⁰⁸ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Slika 61. Gradska vijećnica Kazimira Ostrogović, Trg Stjepana Radića 1³⁰⁹

³⁰⁹ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

Napomena: Zgrada je generalno u dobrom stanju

Prilog: Rješenje Ministarstva

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE
Klasa: UP-I^o-612-08/05-06/901
Jr broj.: 532-04-01-1/4-05-2
Zagreb, 28. travnja 2005.

REPUBLIKA HRVATSKA (1)
GRAD ZAGREB
251-18 GRADSKI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE I PRIRODE

Primljeno: 26. 08. 2005.		
Klasifikacijska oznaka	Org. jed.	
612-08/04-04/12		
Uredbeni broj	Pri.	Vrij.
532-04-01-1/4-05-2		

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99) i članka 9. stavka 1. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 37/01) donosi

R J E Š E N J E

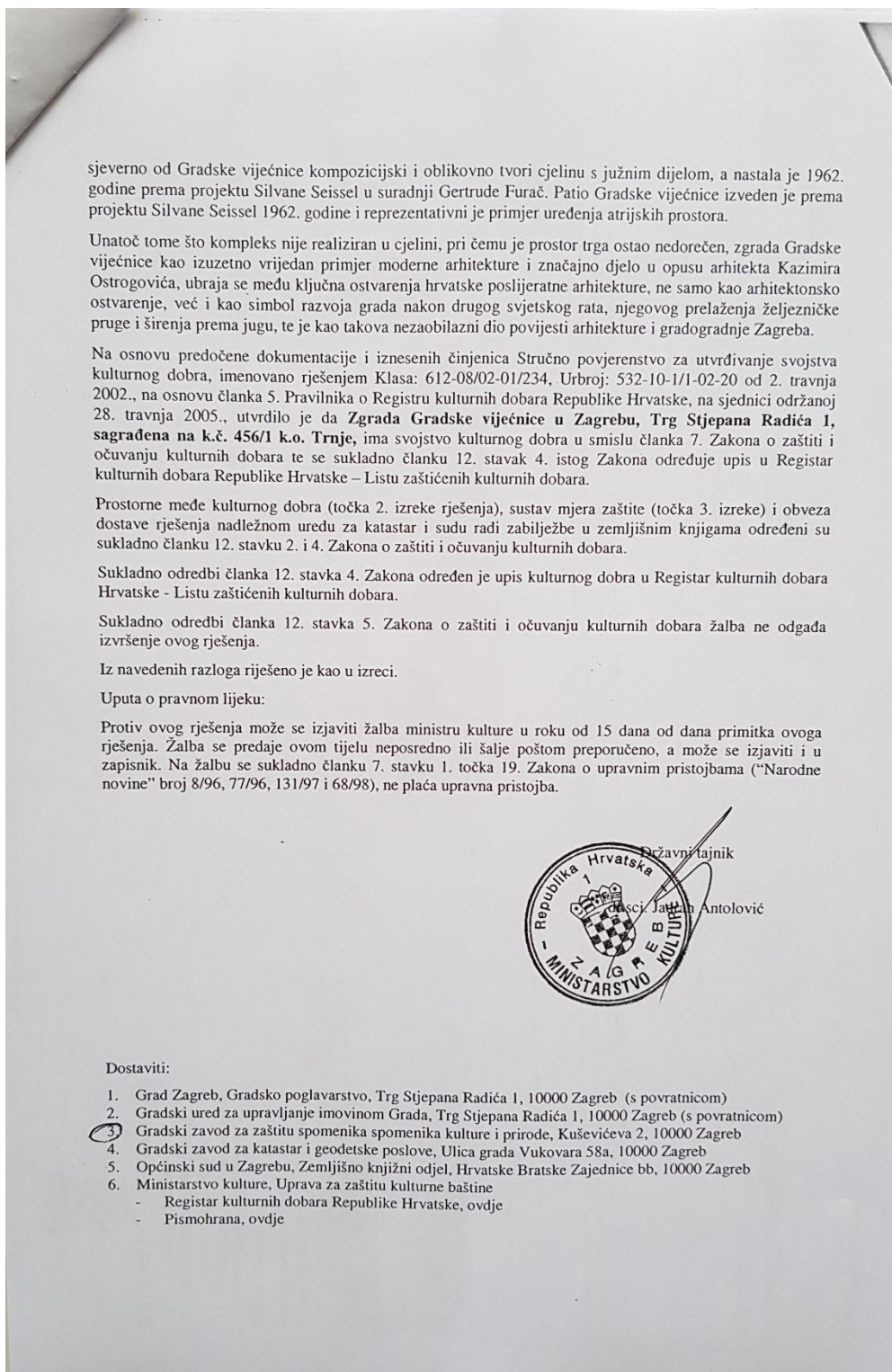
1. Utvrđuje se da Zgrada Gradske vijećnice u Zagrebu, Trg Stjepana Radića 1, sagrađena na k.č. 456/1 (zk.ul. 3194) k.o. Trnje, ima svojstvo kulturnog dobra.
2. Prostorne međe kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja određene su k.č. 456/1 k.o. Trnje te k.č. 456/3, 456/4, 462, 452 i dio 466 (zk.ul. 3194) k.o. Trnje.
Izvod iz katastarskog plana s ucrtanim prostornim međama sastavni je dio ovog rješenja.
3. Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 1. ovog rješenja:
 - Zaštitni i drugi radovi na kulturnom dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovog rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela,
 - Vlasnik kao i drugi imatelj kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnog kulturnog dobra, a koje odredi nadležno tijelo,
 - Predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članka 36.-40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
4. Predmetno kulturno dobro s prostornim međama iz točke 2. izreke ovog rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.
5. Ovo rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.
6. Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Zgrada Gradske vijećnice - Gradskog poglavarstva, izgrađena je u razdoblju 1956-1958. godine, kao prva etapa realizacije kompleksa Gradske vijećnice na prostoru novog trga južno od kolodvora, predviđenog Direktivnom regulatornom osnovom iz 1953. godine. Planirani kompleks, prema prvonagrađenom projektu na natječaju iz 1955. godine, arhitekta Kazimira Ostrogovića, predviđao je gradnju tri zgrade - administrativna zgrada; zgrada predsjedništva, vijećnica i svečane dvorane; te zgrada instituta i ustanova NO, a predviđena je etapna realizacija.

Izgrađena je u duhu suvremenih arhitektonskih načela, kako u funkcionalnom tako i u estetskom smislu, uspješnom primjenom modernih i klasičnih materijala. Reprezentativno pročelje prema istoku odnosno središnjoj zoni planiranog trga trebalo je formirati volumen predsjedništva i vijećnice sa svečanim dvoranama, koji bi u razizemlju imao kontinuirani trijem prema sjeveru. Lokacija vertikalne trećeg volumena - zgrada instituta, predviđena je u jugozapadnom dijelu projektiranog kompleksa, kako bi u prostornom smislu izvršio ulogu akcenta i orijentira novo planiranog trga, a da svojom pozicijom ne remeti vizurne prospekte središnje zone grada, s juga prema sjeveru.

Prostor oko Gradske vijećnice ureden je kao parkovna površina, pri čemu je južni dio raden prema projektu Zvonimira Kanija, dipl.ing.sum. Park je pejzažna kompozicija, baziran na skladu mirne travne plohe i dinamičnih slobodnih grupacija dekorativnih listača, kao ostvarenje prirodnog krajolika. Parkovna površina

Slika 62. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Zgrade Gradske Vijećnice u Zagrebu, Trg Stjepana Radića 1" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske³¹⁰

³¹⁰ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

12. Fakultet elektrotehnike i računarstva, Božidar Tušek, Unska 3

Arhitekt Božidar Tušek je 1959. godine u današnjoj Unskoj 3 započeo projektiranje sklopa zgrada Elektrotehničkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, koji je sukcesivno građen do 1963. godine. Razvedena je fakultetska građevina projektirana i ostvarena simetričnom kompozicijom dvaju obodnih volumena oko središnjeg pristupnog dijela. Prvo dovršeno južno krilo usporedno Ulici grada Vukovara visinom je doseglo dvokatnost, a dvanaesterokatno krilo završava natkrivenom terasom sa zatvorenom središnjom jezgrom na trinaestom katu. Armiranobetonska skeletna konstrukcija iskazuje arhitektonske principe konstruktivizma i naglašenog funkcionalizma, na kojima su se temeljila ostvarenja arhitekta Božidara Tušeka.³¹¹

Iz Rješenja Ministarstva:

Oblikovanjem i materijalima, te pročišćenošću unutarnjeg uređenja Fakultet elektrotehnike i računarstva oživotvoruje memoriju na prvo razdoblje izgradnje „sveučilišne aleje“ i premda mu je pozicija ostala neostvarenim dijelom velike urbanističke ideje, oblikovnim izričajem i promišljenom urbanističkom impostacijom anticipirao je ispravan razvoj poteza uz Ulicu grada Vukovara.³¹²

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, betonskog, metalnog i drvenog inventara interijera te očuvanje izvornog rasporeda prostorija u unutrašnjosti zgrade od daljnjih intervencija.³¹³

Razvedena građevina današnjeg Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Unskoj 3 svjedoči o začetku, rasatu i razvoju dijela grada uz Ulicu grada Vukovara, ali i o stvaranju suvremene slike grada Zagreba. Slijedom rečenoga, a posebno poradi visoka stupnja očuvanosti kvalitetnih izvornih arhitektonsko-graditeljskih obilježja, kojima značajno pridonosi očuvanju

³¹¹ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba <http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/EEA5CB7CA5AB8F91C1257F3E00491C48?OpenDocument> (pregledano 15.04.2020.)

³¹² Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “sklopa građevina Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Unskoj 3 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

³¹³ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “sklopa građevina Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Unskoj 3 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

ambijentalnosti predjela te upotpunjavanju povijesne fizionomije prostora, građevina u Unskoj 3, posjeduje svojstva kulturnog dobra.³¹⁴

³¹⁴ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “sklopa građevina Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Unskoj 3 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

Slika 63. Fakultet elektrotehnike i računarstva Božidara Tušeka, Unsko Središće³¹⁵

³¹⁵ Maroević, 2016: 134

Slika 64. Fakultet elektrotehnike i računarstva Božidara Tušeka, Unska 3³¹⁶

³¹⁶ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

Napomena: pri obnovi na zgradi su postojeće drvene prozore zamijenili s aluminijskim ili plastičnim prozorima s dvostrukim termoizolacionim staklima. Format prozora i geometrijski odnos vertikala i horizontala je ostao sačuvan. Parapet je vjerojatno ostao od otrovnog salonita, samo je prebojan u drugu boju. Vanjsku stranu fasadnih armirano-betonskih zidova su obojili u sivu boju.

Prilog: Rješenje Ministarstva

PARADINO

REPUBLICA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE
UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP-I^o-612-08/12-06/0030
Urbroj.: 532-04-01-01/3-12-2
Zagreb, 09. srpnja 2012.

Rikardin

REPUBLIKA HRVATSKA
GRAD ZAGREB
ZAVOD ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE I PRIRODE

Primljeno:	19-07-2012
Institucijska oznaka	Org. jed.
6120811-04/31	
Uredbeni broj	Pril. Vrij.
532-04-01-113-12-31	

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11 i 25/12) i članka 16. stavka 1. Pravilnika o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 89/11) donosi

R J E Š E N J E

1. Utvrđuje se da sklop građevina Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Unskoj 3 u Zagrebu, sagrađena na k.č.br. 615, k.o. Trnje (odgovara z.k.č.br. 615, z.k.ul. 3831, k.o. Trnje, označeno kao *izgrađeno zemljište, površine 6043 m²*), ima svojstvo kulturnog dobra.
2. Prostorne međe kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja određene su k.č.br. 615, k.o. Trnje (odgovara z.k.č.br. 615, z.k.ul. 3831, k.o. Trnje). Izvod iz katastarskog plana Klasa: 935-06/2010-02/809, Urbroj: 251-15-02/1-10-5 od 7. travnja 2010. godine u mjerilu 1:1000 s ucrtanim prostornim međama sastavni je dio ovog rješenja.
3. Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 1. ovoga rješenja:
 - Zaštitni i drugi radovi na kulturnom dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovog rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela.
 - Vlasnik kao i drugi imatelj kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnog kulturnog dobra, a koje odredi nadležno tijelo.
 - Predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članka 36. - 40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
4. Predmetno kulturno dobro s prostornom međom iz točke 2. izreke ovog rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem 5675, a upis će se objaviti u „Narodnim novinama“.
5. Ovo rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.
6. Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Arhitekt Božidar Tušek iz zagrebačkog Arhitektonskog projektnog biroa „Plan“ 1959. godine je na lokaciji sjeverno od Ulice proleterskih brigada, danas Ulice grada Vukovara, a istočno od planiranog produžetka Runjaninove ulice, danas Unska 3, započeo projektiranje sklopa zgrada Elektrotehničkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Lokacijska je dozvola projektnoj dokumentaciji izdana 1959. godine, a gradnja je dovršena do 1963. godine. Prvo je u nizu izgrađeno južno krilo, dvokatna studentska zgrada s učionicama, knjižnicom i blagovaonicom. Premda je drugim dvjema zgradama zajednička građevinska dozvola izdana rujna 1960., uporabna je dozvola sjevernoj trinaesterokatnoj zgradi izdana ožujka 1963. godine, a uslijed financijskih teškoća središnjoj zgradi tek krajem 1965. godine.

Urbanistički zamišljena s prostranim pristupnim trgov, koji je trebao graničiti s neostvarenim produljenjem Runjaninove ulice, razvedena je fakultetska građevina projektirana i ostvarena simetričnom kompozicijom dvaju obodnih volumena oko središnjeg, pristupnog dijela. Središnji jednokatni volumen, približnih tlocrtnih

dimenzija od 48 metara duljine i 68 metara širine, podijeljen je na ulazni dio dekanata koji je prostranom uzdužnom komunikacijskom osi odijeljen od dijela s velikim predavaonicama, koje su potom ponovo uzdužnim hodnikom tlocrtno odijeljene od stražnjeg, laboratorijskog dijela. Rečena komunikacijska os položena okomito na sva tri volumena i ostvarena između prostora dekanata i predavaonica predstavlja glavnu komunikaciju čitavoga razvedenog fakultetskog gabarita. Dijelovi komunikacija koji prodiru između osnovnih volumena riješeni su ostakljenim prizemnim hodnicima, koji su toplom vezom razdvojene volumene spojili u funkcionalnu cjelinu. Prvo dovršeno južno krilo s učionicama, knjižnicom i blagovaonicom, pravokutnom tlocrtnom osnovom širine 18,40 i duljine 53,25 metara, položeno usporedo današnjoj Ulici grada Vukovara, visinom je dvokatno i krajem je osamdesetih godina prošloga stoljeća dograđeno novim krilom. Sjeverno, trinaesterokatno krilo, tlocrtno osnove širine 15,45 i duljine 53,05 metara, usporedno je južnom krilu i sadržajima uključuje brojne fakultetske zavode te završava natkrivenom terasom sa zatvorenom središnjom jezgrom na posljednjem katu. Armiranobetonska skeletna konstrukcija zajednička je svim volumenima, a na posljednjem je katu najvišeg krila kombinirana s elegantnim čeličnim stupovima okruglog presjeka.

Fakultetski je „neboder“ s trideset prozorskih osi u nizu na svakom katu potpuno rastvoren na uzdužnim pročeljima okrenutim sjeveru i jugu, dok je usko bočno zapadno pročelje potpuno zatvoreno, a na istočnom svaki kat završava betonskom balkonskom istakom. Montažne salonite obloge prozorskih parapeta od opeke su oličene i položene u nizu nad linijom vidljivih betonskih horizontala stropnih ploča. Betonske su plohe pobočja i krovova gabarita izvorno ostavljene neoličene s čitljivom površinskom oplatnom strukturom, čime su dodatno naglašeni uporabljeni materijali, ali i arhitektonski principi konstruktivizma i naglašenog funkcionalizma ostvarenja arhitekta Božidara Tuška.

Oblikovanjem i materijalima, te pročišćenošću unutarnjeg uređenja Fakultet elektrotehnike i računarstva oživotvoruje memoriju na prvo razdoblje izgradnje „sveučilišne aleje“ i premda mu je pozicija ostala neostvarenim dijelom velike urbanističke ideje, oblikovnim izričajem i promišljenom urbanističkom impostacijom anticipirao je ispravan razvoj poteza uz Ulicu grada Vukovara.

Mjerama zaštite određuje se očuvanje svih karakterističnih elemenata oblikovanja, posebno tipičnih elemenata konstrukcije, materijala i obrada pročelja te krovnih površina. Nadalje se određuje očuvanje svih građevinskih otvora, betonskog, metalnog i drvenog inventara interijera, te očuvanje izvornog rasporeda prostorija u unutrašnjosti zgrade od daljnjih intervencija.

Razvedena građevina današnjeg Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Unskoj 3 svjedoči o početku, rastu i razvoju dijela grada uz Ulicu grada Vukovara, ali i o stvaranju suvremene slike grada Zagreba. Slijedom rečenoga, a posebno poradi visoka stupnja očuvanosti kvalitetnih izvornih arhitektonsko-graditeljskih obilježja, kojima značajno pridonosi očuvanju ambijentalnosti predjela te upotpunjavanju povijesne fizionomije prostora, građevina u Unskoj 3, posjeduje svojstva kulturnog dobra.

Na osnovu predočene dokumentacije i iznesenih činjenica Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra, na sjednici održanoj 17. travnja 2012.godine utvrdilo je da **sklop građevina Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Unskoj 3 u Zagrebu**, sagrađena na k.č.br. 615, k.o. Trnje (odgovara z.k.č.br. 615, z.k.ul. 3831, k.o. Trnje) ima svojstvo kulturnog dobra u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te se sukladno članku 12. stavak 4. istog Zakona određuje njezin upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara (točka 4. izreke ovog rješenja).

Prostorne međe kulturnog dobra (točka 2. izreke rješenja), sustav mjera zaštite (točka 3. izreke) i obveza dostave rješenja nadležnom uredu za katastar i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama određeni su sukladno članku 12. stavku 2. i 4. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Sukladno odredbi članka 12. stavka 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

Iz navedenih razloga riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku od 15 dana od dana primitka ovoga rješenja. Žalba se predaje ovom tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno, a može se izjaviti i u zapisnik. Na žalbu se sukladno članku 7. stavku 1. točka 19. Zakona o upravnim pritojbama (“Narodne novine” broj 8/96, 77/96, 95/97, 131/97, 68/98, 66/99, 145/99, 30/00, 116/00, 163/03, 17/04, 110/04, 141/04, 150/05, 153/05, 129/06, 117/07, 25/08, 60/08, 20/10, 69/10 i 126/11), ne plaća upravna pristojba.

Slika 65. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “sklopa građevina Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Unskoj 3 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske³¹⁷

³¹⁷ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

13. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41

Poslovni toranj "Zagrepčanka" na križanju Savske ceste i Ulice grada Vukovara, sagrađen 1969-76., ostvarenje je arhitekata Slavka Jelineka i Berislava Vinkovića. Posebnost arhitektonskog oblikovanja očituje se u visinskoj gradaciji osnovnog građevnog volumena i u dinamičnoj kompoziciji aneksa na JZ dijelu parcele koja proizlazi iz konkavno-konveksno raščlanjenih bočnih krakova. Prepoznatljivom vertikalom ima značajnu urbanističku vrijednost kao prostorni orijentir i vizualni akcent u slici grada.³¹⁸

Iz Rješenja Ministarstva:

Posebnost arhitektonskog oblikovanja očituje se u visinskoj gradaciji osnovnog građevnog volumena i u dinamičnoj kompoziciji koja proizlazi iz konkavno – konveksno raščlanjenih bočnih krakova.³¹⁹

Poslovni toranj „Zagrepčanka“ značajno je ostvarenje arhitekata Slavka Jelineka i Berislava Vinkovića i vrijedan primjer moderne zagrebačke arhitekture. Osim arhitektonske vrijednosti, poslovni toranj „Zagrepčanka“, prepoznatljivom vertikalom predstavlja značajni prostorni orijentir i vizualni akcent u slici grada.³²⁰

³¹⁸ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba <http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/85297D88E9844D6EC1257F3E00492D22?OpenDocument> (pregledano 15.04.2020.)

³¹⁹ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Poslovnog tornja "Zagrepčanka u Zagrebu, Savska cesta 41" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

³²⁰ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Poslovnog tornja "Zagrepčanka u Zagrebu, Savska cesta 41" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

Slika 66. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41³²¹

³²¹ Borka Bobovec, *Antologija hrvatske arhitekture druge polovine dvadesetog stoljeća: 2/2 XX*, Zagreb: UPI-2M plus, 2016., str 102

Slika 67. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41³²²

Slika 68. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41³²³

³²² Bobovec, 2016: str 103

³²³ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Slika 69. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41³²⁴

³²⁴ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Slika 70. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41³²⁵

Slika 71. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41³²⁶

³²⁵ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

³²⁶ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

Napomena: Izvorno je pročelje bilo obloženo tankim kamenim pločama kararskog mramora. Ploče su bile pretanke pa su se zbog vlaženja i termalnih promjena izvijala prema vani i prema unutra. Dosta ih je puklo i palo. Zamijenjene su vjerojatno kamenim pločama sardinijskog granita koji je puno otporniji na atmosferske promjene i termička istezanja. Vjerojatno su ploče debljine 3 cm jer je to danas tehnički standard. Geometrija pročelja je sačuvana.

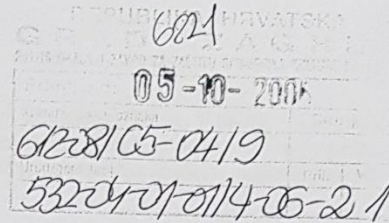
Prilog: Rješenje Ministarstva

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP-I^o-612-08/06-06/0223
Urbroj.: 532-04-01-1/4-06-2
Zagreb, 25. svibnja 2006.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", broj 69/99, 151/03 i 157/03) i članka 9. stavka 1. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine", broj 37/01) donosi

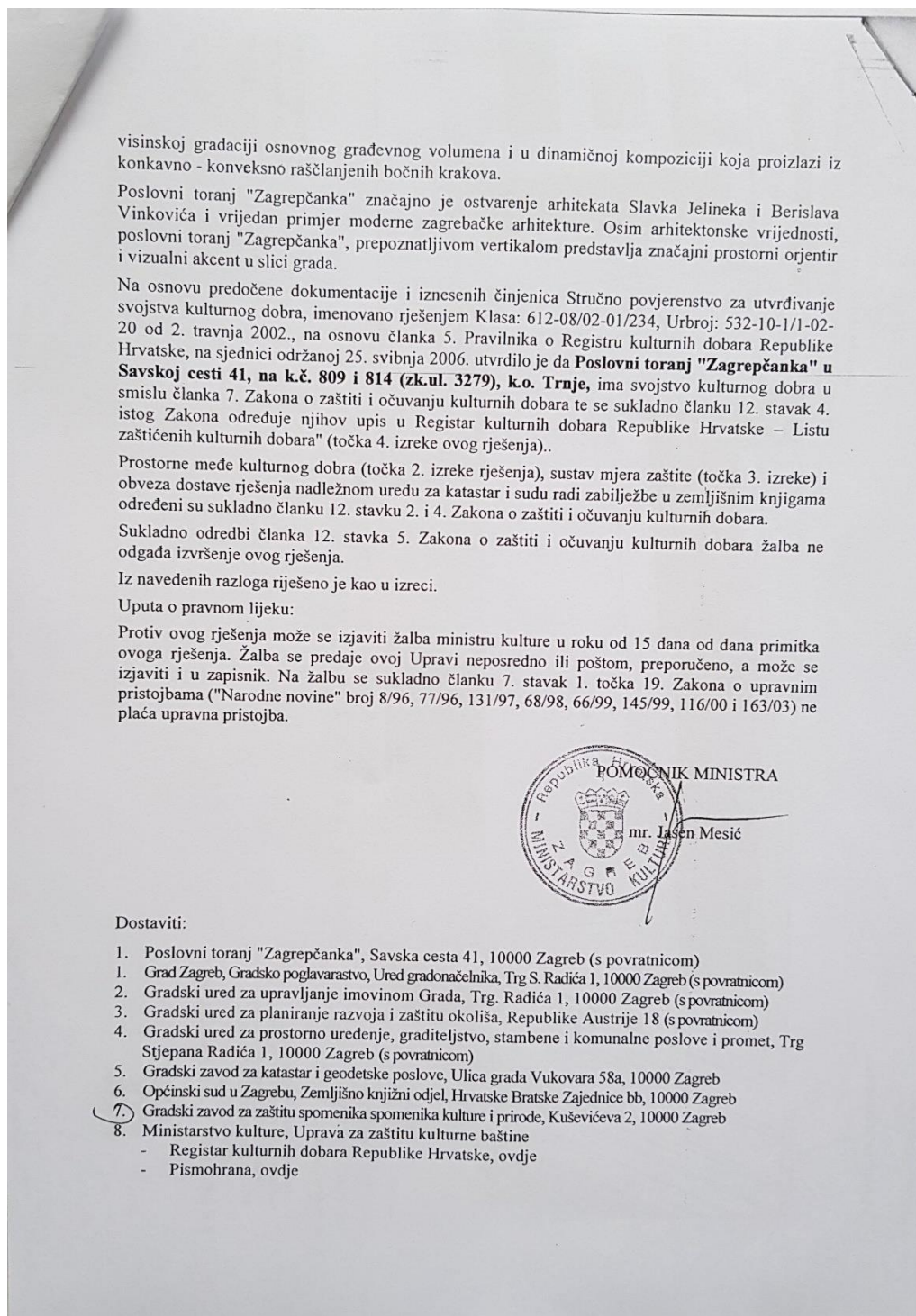
R J E Š E N J E

1. Utvrđuje se da **Poslovni toranj "Zagrepčanka" u Zagrebu, Savska cesta 41, na k.č. 809 i 814 (zk.ul. 3279), k.o. Trnje**, imaju svojstvo kulturnog dobra.
2. Prostorne međe kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja određene su k.č. 809, 814 i 828 (zk.ul. 3279) k.o. Trnje.
Izvod iz katastarskog plana s ucrtanim prostornim međama sastavni je dio ovog rješenja.
3. Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 1. ovog rješenja:
 - Zaštitni i drugi radovi na kulturnom dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovog rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela,
 - Vlasnik kao i drugi imatelj kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnog kulturnog dobra, a koje odredi nadležno tijelo,
 - Predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članka 36.-40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
4. Predmetno kulturno dobro s prostornim međama iz točke 2. izreke ovog rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.
5. Ovo rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.
6. Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Poslovni toranj "Zagrepčanka" na raskršću Savske ceste i Ulice grada Vukovara, građen 1969. - 1976. godine ostvarenje je arhitekata Slavka Jelineka i Berislava Vinkovića. Gradnju je izvelo građevno poduzeće "Vranica" iz Sarajeva po projektnoj dokumentaciji izrađenoj u projektnom birou "AGI - 46", Karlovac - Zagreb.

Urbanističkim planovima i regulatornom osnovom iz 1960. godine, na praznoj parceli na raskršću dviju važnih gradskih prometnica predviđena je gradnja visoke stambeno - poslovne ili poslovne građevine koja "po svojem volumenu treba biti jače dimenzionirana čime bi se razlikovala od ostalih poslovnih i stambenih tornjeva u gradu". Zadani urbanistički uvjeti, lokacija i oblik parcele utjecali su, kako na tlocrtnu dispoziciju zgrade tako i na njenu arhitektonsku koncepciju koja svojim položajem, visinom i oblikovanjem volumena ne umanjuje atraktivne prostorne vizure grada. Građevna struktura poslovnog tornja sastoji se od dominantnog volumena glavne zgrade i aneksa sagrađenog na jugozapadnom dijelu parcele. Posebnost arhitektonskog oblikovanja očituje se u

Slika 72. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Poslovnog tornja "Zagrepčanka u Zagrebu, Savska cesta 41" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske³²⁷

³²⁷ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

14. Koncertna dvorana "Vatroslav Lisinski" i dom Matice iseljenika, Trg Stjepana Radića 4/ Trnjanska cesta bb

Kompleks koncertne dvorane "Vatroslav Lisinski" i doma Matice iseljenika izgrađen je 1960-73.g.. Autori projekta su arhitekti Marijan Haberle, Minka Jurković i Tatjana Zdvoržak, a konstrukcije Eugen Erlich. Građevni sklop trokatnog korpusa sa školjkom koncertne dvorane, u visini drugog kata povezanog na dvokatnicu društvenog doma i poslovnih prostora Matice Iseljenika reprezentativna je građevina kulturne namjene, preglednog funkcionalističkog prostornog koncepta i naglašenog autorskog rukopisa.³²⁸

Iz Rješenja Ministarstva:

Ova je reprezentativna građevina kulturne namjene, preglednog funkcionalističkog prostornog koncepta i naglašenog autorskog rukopisa zbog svoje izuzetne arhitektonske kvalitete uvrštena u antologiju hrvatske arhitekture 1945.-1985. Autori su nagrađeni Nagradom Grada Zagreba i nagradom Zagrebačkog salona 1974. godine³²⁹

³²⁸ Preuzeto sa stranica Galerije nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba <http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/VO/66FC9E086B4E1ADCC1257F3E00492A1A?OpenDocument> (pregledano 15.04.2020.)

³²⁹ Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "koncertne dvorane "Vatroslav Lisinski" i Doma Matice iseljenika u Zagrebu, Trg Stjepana Radića 4 / Trnjanska bb" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske

Stare / nove fotografije:

Slika 73. Koncertna dvorana "Vatroslav Lisinski" i dom Matice iseljenika, Trg Stjepana Radića 4/ Trnjanska cesta bb³³⁰

Slika 74. Koncertna dvorana "Vatroslav Lisinski" i dom Matice iseljenika, Trg Stjepana Radića 4/ Trnjanska cesta bb³³¹

³³⁰ Maroević, 2006: 133

³³¹ Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Slika 75. Koncertna dvorana "Vatroslav Lisinski" i dom Matice iseljenika, Trg Stjepana Radića 4/ Trnjanska cesta bb³³²

³³² Fotografiju snimila: Ana-marija Sever

Nepravilnosti, nadogradnje, oštećenja:

Napomena: Koncertna dvorana "Vatroslav Lisinski" obnovljena je 2004. godine. Promijenjen je bakreni krov. Umjesto bakrenih ploča (definirane širine i dužine) pravokutnih dimenzija, stavljene su bakrene trake iste širine ali puno veće dužine. Zadržana je geometrija krova i izgled bakrenog pokrova. Promijenjeno je i ostakljenje. Umjesto jednostrukog stakla ugrađena su dvostruka termoizolaciona stakla. Izvana je zadržan odnos aluminijskih vertikalna i horizontala ali je iznutra dodano vertikalno pojačanje (veći približno kvadratni profil) koje je obloženo drvenim pločama.

Prilog: Rješenje Ministarstva

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE
UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP-I^o-612-08/02-01/1023
Urbroj.: 532-10-1/8(JB)-03-2
Zagreb, 31. siječnja 2003.

REPUBLIKA HRVATSKA
3615
UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE
04-03-2003
612-08/2-03/112
532-10-1/8-03-2 1. r. r. d.

Ministarstvo kulture na temelju članka 12. stavak 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine" broj 69/99) i članka 9. stavka 1. Pravilnika o registru kulturnih dobara Republike Hrvatske ("Narodne novine, broj 37/01) donosi

R J E Š E N J E

1. Utvrđuje se da **Koncertna dvorana "Vatroslav Lisinski" i Dom Matice iseljenika u Zagrebu, Trg Stjepana Radića 4 / Trnjanska bb, sagrađeni na k.č. broj 415/2 i 415/3 k.o. Trnje, imaju svojstvo kulturnog dobra.**
2. Prostorne međe kulturnog dobra iz točke 1. izreke ovog rješenja određene su k. č. 415/2, 415/3, 415/1 i 415/5 i dijelovima k.č. 419/3 i 5500/1 k.o. Trnje.
Izvod iz katastarskog plana s ucrtanim prostornim međama sastavni je dio ovog rješenja.
3. Utvrđuje se sljedeći sustav mjera zaštite kulturnog dobra iz točke 1. ovog rješenja:
 - Zaštitni i drugi radovi na kulturnom dobru iz točke 1. i unutar prostornih međa iz točke 2. izreke ovog rješenja mogu se poduzeti samo uz prethodno odobrenje nadležnog tijela,
 - Vlasnik kao i drugi imatelj kulturnog dobra dužan je provoditi sve mjere zaštite koje se odnose na održavanje predmetnog kulturnog dobra, a koje odredi nadležno tijelo,
 - Predmetno kulturno dobro ili njegovi dijelovi mogu biti predmet kupoprodaje samo pod uvjetima iz članka 36.-40. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.
4. Predmetno kulturno dobro s prostornim međama iz točke 2. izreke ovog rješenja upisat će se u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.
5. Ovo rješenje dostavit će se nadležnom katastru i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama.
6. Žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

O b r a z l o ž e n j e

Kompleks koncertne dvorane "Vatroslav Lisinski" i doma Matice iseljenika izgrađen je 1960 - 1973. godine, na osnovi prvonagrađenog natječajnog projekta iz 1958. godine. Autori projekta su arhitekti Marijan Haberle, Minka Jurković i Tatjana Zdvoržak, a konstrukcije Eugen Erlich. Gradnju je izvelo Građevinsko poduzeće Tehnika.

Građevni sklop trokatnog korpusa sa školjkom koncertne dvorane, u visini drugog kata povezan je na dvokatnicu društvenog doma i poslovnih prostora Matice iseljenika. Dom Matice iseljenika razvedenog je tlocrta, organiziran dijelom kao uredski dvotrakt, dijelom kao atrijski prostor s uredima u obodnom nizu. Korpus koncertne dvorane kompaktan je, sa školjkom velike dvorane u središtu i malom dvoranom u razizemlju, uokvirenom ulaznim vestibulom i dvoranskim foyerima, te s prostorima glazbenika i tehničkim prostorima u začelju. Nosiva struktura u armirano-betonskom skeletu s rebričastim međukatnim konstrukcijama, školjka dvorane skeletnog oboda, natkriljena je kupolom od čeličnih rešetki, a podna konstrukcija je od rebara T-profila. Trokatni korpus dvorane s napustom preko uvučenog razizemlja s obodnim trijemom, u punoj visini sa zavješanom ustakljenom aluminijskom

fasadom, puni elementi pročelja u kamenoj oplati, kupola dvorane pokrivena je bakrenim limom. Ulazni prostor natkriven je trijemom, ujedno promenadnom verandom foyera s garderobama publike; promenada na razini planirane glavne pješačke platforme budućeg središnjeg gradskog trga. Dvokatnica doma Matice iseljenika artikulirana je pojednostavljenim oblikovnim elementima pažljivo usklađenim s reprezentativnom arhitektonikom zgrade koncertne dvorane. Ova je reprezentativna građevina kulturne namjene, preglednog funkcionalističkog prostornog koncepta i naglašenog autorskog rukopisa zbog svoje izuzetne arhitektonske kvalitete uvrštena u antologiju hrvatske arhitekture 1945. - 1985. Autori su nagrađeni Nagradom Grada Zagreba i nagradom Zagrebačkog salona 1974. godine

Kompleks koncertne dvorane "Vatroslav Lisinski" i doma Matice iseljenika u Zagrebu na Trgu Stjepana Radića 4 (Trnjanska bb), zaštićen je rješenjem o preventivnoj zaštiti spomenika kulture Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu, broj: UP/I-612-08/93-01/33, Urbroj: 251-16-93-01, od 30. 11. 1993.

Na osnovu predočene dokumentacije i iznesenih činjenica Stručno povjerenstvo za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra, imenovano rješenjem Klasa: 612-08/02-01/234, Urbroj: 532-10-1/1-02-20 od 2. travnja 2002., na osnovu članka 5. Pravilnika o Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske, na sjednici održanoj 31. siječnja 2003. utvrdilo je da Koncertna dvorana "Vatroslav Lisinski" i Dom Matice iseljenika u Zagrebu, Trg Stjepana Radića 4 / Trnjanska bb, sagrađeni na k.č. broj 415/2 i 415/3 k.o. Trnje, ima svojstvo kulturnog dobra u smislu članka 7. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te se sukladno članku 12. stavak 4. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara određuje upis u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske – Listu zaštićenih kulturnih dobara.

Prostorne međe kulturnog dobra (točka 2. izreke rješenja), sustav mjera zaštite (točka 3. izreke) i obveza dostave rješenja nadležnom uredu za katastar i sudu radi zabilježbe u zemljišnim knjigama određeni su sukladno članku 12. stavku 2. i 4. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Sukladno odredbi članka 12. stavka 4. Zakona određen je upis kulturnog dobra u Registar kulturnih dobara Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.

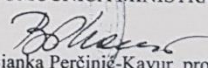
Sukladno odredbi članka 12. stavka 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara žalba ne odgađa izvršenje ovog rješenja.

Iz navedenih razloga riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog rješenja može se izjaviti žalba ministru kulture u roku od 15 dana od dana primitka ovoga rješenja. Žalba se predaje ovom tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno, a može se izjaviti i u zapisnik. Na žalbu se sukladno članku 7. stavku 1. točka 19. Zakona o upravnim pristojbama ("Narodne novine" broj 8/96, 77/96, 131/97 i 68/98), ne plaća upravna pristojba.

POMOĆNICA MINISTRA

Bianka Perčinić-Kavur, prof

Dostaviti:

1. Koncertna dvorana "Vatroslav Lisinski", Trg Stjepana Radića 4, 10000 Zagreb
2. Matica iseljenika Hrvatske, Trnjanska bb, 10000 Zagreb
3. Grad Zagreb, Gradsko poglavarstvo Trg S. Radića 1, 10000 Zagreb
4. Gradski ured za upravljanje imovinom Grada Trg S. Radića 1, 10000 Zagreb
5. Grad Zagreb, Gradski zavod za katastar i geodetske poslove, Ul. grada Vukovara 58a, 10000
6. Općinski sud u Zagrebu, Zemljišno knjižni odjel, Hrvatske Bratske Zajednice bb, 10000 Zagreb
7. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode grada Zagreba, Kuševićeva 2, 10000 Zagreb
8. Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine
 - Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, ovdje
 - Pismohrana, ovdje

Slika 76. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "koncertne dvorane "Vatroslav Lisinski" i Doma Matice iseljenika u Zagrebu, Trg Stjepana Radića 4 / Trnjanska bb" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske³³³

³³³ Kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

8. Popis literature

a. Literatura

1. ***, *Approaches to the Conservation of Twentieth-Century Cultural Heritage: Madrid – New Delhi Document*, New Delhi: ISC20C, 2017.
2. ***, CIAM: Deklaracija iz La Sarraza, u: *Programi i manifesti arhitekture XX. stoljeća: 1. hrvatsko izdanje dopunjeno međunarodnim tekstovima od 1965. do 1995. i prošireno hrvatskim napisima od 1900. do 1995.* (1997.), str 181-185
3. ***, Važnost CIAMa, u: *Programi i manifesti arhitekture XX. stoljeća: 1. hrvatsko izdanje dopunjeno međunarodnim tekstovima od 1965. do 1995. i prošireno hrvatskim napisima od 1900. do 1995.* (1997.), str 253-259
4. ***, CIAM: Atenska povelja, u: *Programi i manifesti arhitekture XX. stoljeća: 1. hrvatsko izdanje dopunjeno međunarodnim tekstovima od 1965. do 1995. i prošireno hrvatskim napisima od 1900. do 1995.* (1997.), str 244-251
5. ***, »Vijećnica u Zagrebu, Natječaj za arhitektonsko i urbanističko rješenje zgrade Narodnog odbora Kotara Zagreb«, *Čovjek i prostor* 47 (1956.), str 1
6. ***, »Studije centralnog gradskog prostora Trnja, Novog Zagreba i priobalja Save«, u: *Čovjek i prostor* 1(370) (1984.), str 6-22
7. ***, »Prema zagrebačkoj trećoj modernizaciji«, u: *Čovjek i prostor* 3 (12) (2003.), str 56-59
8. ***, »Stambena zgrada u Zagrebu – Ulica Proleterskih brigada«, u: *Arhitektura* 1-6 (1957.)
9. Vlado Antolić, »Regulacioni plan i direktivna regulaciona osnova Zagreba«, u: *Arhitektura* 18-22 (1949.), str 5-30
10. Ivana Haničar Buljan, Zrinka Paladino, »Od Moše do Boogalooa«, u: *15 dana: ilustirani časopis za umjetnost i kulturu* 3-4 (2011), str 6-11
11. Slavko Dakić, *Kritika apstraktnog grada*, Zagreb: Centar za idejno-teorijski rad SDP, 1990.
12. Slavko Dakić, »Ususret Zagrebu: Uz novi Generalni urbanistički plan Zagreba«, u: *Arhitektura* 37-38 (1984.-1985.), str 124-130
13. Slavko Dakić, »Novi Generalni urbanistički plan Zagreba ili sjećanje na Zagreb 2000+« u: *Čovjek i prostor* ½ (585) (2003.) str 53-58
14. Anuška Deranja Crnokić, Ines Jelavić Livaković, »Pravna zaštita poslijeratne arhitekture ostvarene u razdoblju od 1945. do 1990. godine na području Republike

- Hrvatske – doprinos valorizaciji i očuvanju« u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske* Vol. 39. No. 39. (2015.), str 17-36
15. Žarko Domljan, »Poslijeratna arhitektura u Hrvatskoj«, u: *Život umjetnosti* 10 (1969.), str 3-45
 16. Žarko Domljan, »Arhitektura XX. stoljeća u Hrvatskoj«, u: *Arhitektura XX. Vijeka*, Beograd-Zagreb-Mostar: Prosveta-Spektar-Prva književna komuna, 1986., str 32-46
 17. Eugen Franković, »Nakon urbanističkog plana Trnja«, u: *Čovjek i prostor* 2(371) (1984.) 16-18
 18. Jasna Galjer, Sanja Lončar, Tihana Rubić: »The Social Role of Workers' and People's University of Moša Pijade (RANS)«, u: *Andragoški glasnik: Glasilo Hrvatskog andragoškog društva*, Vol. 22 No. 1 (37), 2018., str 17-26
 19. Miles Glendinning, *The Conservation Movement: A History of Architectural Preservation, Antiquity to Modernity*, New York: Routledge, 2013.
 20. Marijan Hržić, *Arhitektura u Hrvatskoj 1945.-1985.*, Zagreb: Udruženje hrvatskih arhitekata: UPI-2M plus, 2012.
 21. Radovan Ivančević, »Moderna arhitektura – nepriznata umjetnost«, u: *Za Zagreb (...suprotiva mnogim)*, Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, 2001., str 9-247
 22. Vedran Ivanković, »Moskovski boulevard – Ulica grada Vukovara u Zagrebu 1945-1956. godine« u: *Prostor* 14 (2006.), str 179-195
 23. Vedran Ivanković, »Prolegomena za opus arhitekta Milana Žerjavića – višestambene zgrade u Ulici grada Vukovara 228-236 u Zagrebu«, u: *Prostor* 15 (1) (2007.), str 80-95
 24. Vedran Ivanković, Mladen Obad Šćitaroci, »Planiranje i izgradnja Zagreba 1945.-1952.«, u: *Prostor* 19 vol 2(42) (2011.)
 25. Jasna Šćavničar Ivković, »Obnova pročelja zgrade u Vukovarskoj 35 - 35a arhitekta Drage Galića«, u: *Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske* 35 (2011.), str. 219-232
 26. Iva Jurlina, *Problem očuvanja modernističke arhitekture i dizajna na primjeru Radničkog Sveučilišta Moša Pijade u Zagrebu*, diplomski rad, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018.
 27. Mladen Kauzlarić, »Radničko sveučilište „Moša Pijade“ u Zagrebu«, u: *Arhitektura* 3-4 (1961.)

28. Tamara Bjažić Klarin, »Radna grupa Zagreb – osnutak i javno djelovanje na hrvatskoj kulturnoj sceni« u: *Prostor* 13(1) (2005.), str 41-54
29. Zdenko Kolacio, »Ulica Proleterskih brigada u Zagrebu«, u: *Arhitektura i urbanizam 5* (Beograd) (1960.), str 1-12
30. Susan Macdonald, »Modern Matters: Breaking the Barriers to Conserving Modern Heritage«, u: *The GCI Newsletter* Volume 28, Number 1 (2013.), str 4–9
31. Ivo Maroević »Kako čuvati arhitekturu 50-ih u Zagrebu«, u: *Prostor* 14 (2016.), str 133-135
32. Ivo Maroević, *O Zagrebu usput i s razlogom – izbor tekstova o zagrebačkoj arhitekturi i urbanizmu*, Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2007.
33. Radovan Mišćević, »Prema antologiji hrvatskog urbanizma i prostornog planiranja«, u: *Arhitektura* 51 (1998.), str 8-21
34. Eric Mumford, *The CIAM discourse on urbanism: 1928-1960*, Cambridge: The MIT press, 2002.
35. M. N., »Regulatorna osnova Zagreba još uvijek nije prihvaćena«, u: *Čovjek i prostor* 1 (1954.), str 1
36. Ron van Oers, Sachiko Haraguchi, *World Heritage Papers 5: Identification and documentation of modern heritage*, Paris: UNESCO World Heritage Centre 2003.
37. Zrinka Paladino, *Antivodič*, Zagreb: Meandarmedia, 2017.
38. Danijela Pandža, Petra Srblijinović, *Ulica grada Vukovara u Zagrebu: urbanistička rješenja i arhitektonska ostvarenja u razdoblju od 1947. do 2007. godine*, diplomski rad, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009.
39. Mirta Pavić, »Moderna pitanja o čuvanju modernog: konzerviranje jučerašnje i sutrašnje baštine«, u: *Kvartal: kronika povijesti umjetnosti u Hrvatskoj* Vol. X No. 3-4 (2013.), str 58-61
40. Nikola Polak, »Strogost moderniteta«, u: *Arhitektura* 52 (1998.), str 33-43
41. Tomislav Premerl, *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata: nova tradicija*, Zagreb : EPH Media, 2015.
42. Tomislav Premerl, »Zaštita moderne i suvremene arhitekture«, u: *Čovjek i prostor* 9-10 (1996.), str 66-67
43. Tomislav Premerl, »Zaštita arhitektonske baštine hrvatske moderne«, u: *Ivi Maroeviću baštinici u spomen* (2009.), str 339-346
44. Tomislav Premerl, *Hrvatska moderna arhitektura između dva rata: nova tradicija*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske, 1989.

45. Božidar Rašica, »Stambena zgrada u Zagrebu – Beogradska ulica«, u: *Arhitektura* 1(19) (1956.)
46. Petra Šlošel, *Problem očuvanja modernističke arhitekture Zagreba na primjeru nadbiskupskog dječjačkog sjemeništa Jurja Neidhardta*, diplomski rad, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2015.
47. Zdravko Živković, »“Zagrepečanka“ jedan od prostornih akcenata«, u: *Čovjek i prostor* 3-4 (1980.), str 16-17

b. Internetski izvori

1. DOCOMOMO, <https://www.docomomo.com/about/organization/> (pregledano 23.01.2020.)
2. ICOMOS ISC20C, <http://www.icomos-isc20c.org/> (pregledano 24.01.2020.)
3. Getty Conservation Institute, <https://www.getty.edu/conservation/> (28.01.2020.)
4. Atlas arhitekture, <http://www.atlasarhitekture.org/> (pregledano 03.02.2020.)
5. Tumblr Motel Trogir, <https://moteltrogir.tumblr.com/page/16> (pregledano 17.02.2020.)
6. Pogledaj.to, <https://pogledaj.to/arhitektura/kako-stitimo-arhitekturu-modernizma/> (pregledano 17.02.2020.)
7. Hulahop, <http://www.hulahop.hr/hr/project/betonski-spavaci/> (pregledano: 21.02.2020.)
8. Hulahop, <http://www.hulahop.hr/hr/project/betonski-spavaci-nedovrsene-modernizacije-2-sezona/> (pregledano: 21.02.2020.)
9. Pogledaj.to, <https://pogledaj.to/arhitektura/modernisticki-paviljon-bozidara-rasice-zamijenit-ce-neboder/> (pregledano 12.03.2020)
10. Nenad Fabijanić, http://www.nenadfabijanic.hr/hrvatski/projekti/spomenik_foto_hr.html (pregledano 11.04.2020.)
11. Pogledaj.to, <https://pogledaj.to/drugestvari/zapocela-izgradnja-jos-triju-bandicevih-fontana/> (pregledano 11.04.2020.)
12. Galerija nepokretnih kulturnih dobara grada Zagreba, <http://www1.zagreb.hr/zagreb/galerijakd.nsf/PGW?OpenPage> (pregledano 24.05.2020.)

9. Popis slikovnih priloga

Slika 1. Sklop upravnih zgrada MUP-a RH, u: Vedran Ivanković, »Moskovski boulevard – Ulica grada Vukovara u Zagrebu 1945-1956. godine« u: *Prostor* 14 (2006.), str. 181

Slika 2. Sklop upravnih zgrada MUP-a RH, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 3. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Sklopa upravnih zgrada MUP-a RH na Savskoj cesti 39 i Ulici grada Vukovara u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 4. Stambena zgrada Drage Galića u Ulici grada Vukovara 35-35a, u: ***, »Stambena zgrada u Zagrebu – Ulica Proleterskih brigada«, u: *Arhitektura* 1-6 (1957.), str 7

Slika 5. Detalj pročelja stambene zgrade Drage Galića u Ulici grada Vukovara 35-35a, ***, »Stambena zgrada u Zagrebu – Ulica Proleterskih brigada«, u: *Arhitektura* 1-6 (1957.), str 5

Slika 6. Pročelje stambene zgrade Drage Galića u Ulici grada Vukovara 35-35a, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 7. Pročelje stambene zgrade Drage Galića u Ulici grada Vukovara 35-35a, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 8. Začelje stambene zgrade Drage Galića u Ulici grada Vukovara 35-35a, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 9. Detalj začelja stambene zgrade Drage Galića u Ulici grada Vukovara 35-35a, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 10. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Stambene zgrade u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 35-35a” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 11. Pročelje stambene zgrade Božidara Rašice, Ulica grada Vukovara 62a-d, u: Zdenko Kolacio, »Ulica Proleterskih brigada u Zagrebu«, u: *Arhitektura i urbanizam* 5 (Beograd) (1960.), str 9

Slika 12. Začelje stambene zgrade Božidara Rašice, Ulica grada Vukovara 62a-d, u: Božidar Rašica, »Stambena zgrada u Zagrebu – Beogradska ulica«, u: *Arhitektura* 1(19) (1956.), str 7

Slika 13. Pročelje stambene zgrade Božidara Rašice, Ulica grada Vukovara 62a-d, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 14. Začelje stambene zgrade Božidara Rašice, Ulica grada Vukovara 62a-d, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 15. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Stambene zgrade u Zagrebu, Ulica grada Vukovara 62" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 16. Pročelje stambene zgrade Drage Galića, Ulica grada Vukovara 43-43a, u: Zdenko Kolacio, »Ulica Proleterskih brigada u Zagrebu«, u: *Arhitektura i urbanizam 5* (Beograd) (1960.), str 7

Slika 17. Detalj pročelja stambene zgrade Drage Galića, Ulica grada Vukovara 43-43a, u: Zdenko Kolacio, »Ulica Proleterskih brigada u Zagrebu«, u: *Arhitektura i urbanizam 5* (Beograd) (1960.), str 7

Slika 18. Pročelje stambene zgrade Drage Galića, Ulica grada Vukovara 43-43a, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 19. Detalj pročelja stambena zgrade Drage Galića, Ulica grada Vukovara 43-43a, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 20. Začelje stambene zgrade Drage Galića, Ulica grada Vukovara 43-43a, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 21. Detalj začelja stambene zgrade Drage Galića, Ulica grada Vukovara 43-43a, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 22. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Stambenog bloka u Zagrebu, u Ulici grada Vukovara 43-43a" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 23. Pročelje Palače Pravde Ninoslava Kučana, u: Marijan Hržić, *Arhitektura u Hrvatskoj 1945.-1985.*, Zagreb: Udruženje hrvatskih arhitekata: UPI-2M plus, 2012., str 211

Slika 24. Pročelje Palače Pravde Ninoslava Kučana, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 25. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Uredske zgrade “Palača pravde” u Ulici grada Vukovara 84 i 86 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 26. Pročelje višestambene zgrade Kruge, Ulica grada Vukovara 222-224, u: Zdenko Kolacio, »Ulica Proleterskih brigada u Zagrebu«, u: *Arhitektura i urbanizam* 5 (Beograd) (1960.), str 10

Slika 27. Pročelje višestambene zgrade Kruge, Ulica grada Vukovara 222-224, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 28. Pročelje višestambene zgrade Kruge, Ulica grada Vukovara 222-224, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 29. Višestambena zgrada Kruge, Ulica grada Vukovara 222-224, bočni prikaz, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 30. Začelje višestambene zgrade Kruge, Ulica grada Vukovara 222-224, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 31. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu “Višestambene zgrade “Krugue” u Ulici grada Vukovara 222 i 224 u Zagrebu” u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 32. Pročelje višestambene peterokatnice Ive Geršića, Ulica grada Vukovara 238, u: Božidar Rašica, »Stambena zgrada u Zagrebu – Beogradska ulica«, u: *Arhitektura* 1(19) (1956.), str 12

Slika 33. Detalj pročelja višestambene peterokatnice Ive Geršića, Ulica grada Vukovara 238, u: Božidar Rašica, »Stambena zgrada u Zagrebu – Beogradska ulica«, u: *Arhitektura* 1(19) (1956.), str 13

Slika 34. Pročelje višestambene peterokatnice Ive Geršića, Ulica grada Vukovara 238, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 35. Začelje višestambene peterokatnice Ive Geršića, Ulica grada Vukovara 238, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 36. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Višestambene zgrade u Ulici grada Vukovara 238 u Zagrebu" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 37. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, pogled sa sjeverozapada, u: Marijan Hržić, *Arhitektura u Hrvatskoj 1945.-1985.*, Zagreb: Udruženje hrvatskih arhitekata: UPI-2M plus, 2012., str 177

Slika 38. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, pogled na ulaz, u: Mladen Kauzlarić, »Radničko sveučilište „Moša Pijade“ u Zagrebu«, u: *Arhitektura* 3-4 (1961.), str 33

Slika 39. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, zapadni prilaz na vanjsku terasu, preuzeto od: Iva Jurlina, *Problem očuvanja modernističke arhitekture i dizajna na primjeru Radničkog Sveučilišta Moša Pijade u Zagrebu*, diplomski rad, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018., str 104; izvorno u: Hrvatski muzej arhitekture HAZU – Osobni arhivski fond Bernarda Bernardija, Fotodokumentacija, kat. 023

Slika 40. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, pogled na vanjska pročelja Kluba i predvorja u prizemlju sa vanjske terase, preuzeto od: Iva Jurlina, *Problem očuvanja modernističke arhitekture i dizajna na primjeru Radničkog Sveučilišta Moša Pijade u Zagrebu*, diplomski rad, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018., str 105, izvorno u: Knjižnica Pučkog otvorenog učilišta Zagreb – fotoalbumi, sign. 562/32

Slika 41. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, zapadni prilaz na vanjsku terasu, preuzeto od: Iva Jurlina, *Problem očuvanja modernističke arhitekture i dizajna na primjeru Radničkog Sveučilišta Moša Pijade u Zagrebu*, diplomski rad, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018., str 104; izvorno u: Iva Ceraj, Ivana Haničar Buljan, Renata Margaretić Urlić, *Konzervatorska studija s idejnim prijedlogom prezentacije dijela zgrade Pučkog otvorenog učilišta Zagreb – velika dvorana s pratećim prostorijama*. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2017., str. 74

Slika 42. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, pogled na vanjska pročelja Kluba i predvorja u prizemlju sa vanjske terase, preuzeto od: Iva Jurlina, *Problem očuvanja modernističke arhitekture i dizajna na primjeru Radničkog Sveučilišta*

Moša Pijade u Zagrebu, diplomski rad, Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2018., str 105; izvorno: osobne fotografije Iva Jurlina

Slika 43. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, pogled sa sjeverozapada, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 44. Zgrada Radničkog sveučilišta "Moše Pijade", Ulica grada Vukovara 68, pogled na ulaz, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 45. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Zgrade Radničkog sveučilišta "Moša Pijade" u Zagrebu, ulica grada Vukovara 68" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 46. Pročelje uredske zgrade Nevena Šegvića, Ulica grada Vukovara 56-60, u: Vedran Ivanković, Mladen Obad Šćitaroci, »Planiranje i izgradnja Zagreba 1945.-1952.«, u: *Prostor* 19 vol 2(42) (2011.), str 362

Slika 47. Pročelje uredske zgrade Nevena Šegvića, Ulica grada Vukovara 56-60, u: Zdenko Kolacio, »Ulica Proleterskih brigada u Zagrebu«, u: *Arhitektura i urbanizam* 5 (Beograd) (1960.), str 9

Slika 48. Pročelje uredske zgrade Nevena Šegvića, Ulica grada Vukovara 56-60, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 49. Začelje uredske zgrade Nevena Šegvića, Ulica grada Vukovara 56-60, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 50. Začelje uredske zgrade Nevena Šegvića, Ulica grada Vukovara 56-60, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 51. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Uredske zgrade u Ulici grada Vukovara broj 56-60 u Zagrebu" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 52. Pročelje višestambene osmerokatnice Vojne Mornarice Stanka Fabrisa, Ulica grada Vukovara 52a-e, u: Zdenko Kolacio, »Ulica Proleterskih brigada u Zagrebu«, u: *Arhitektura i urbanizam* 5 (Beograd) (1960.), str 5

Slika 53. Detalj pročelja višestambene osmerokatnice Vojne Mornarice Stanka Fabrisa, Ulica grada Vukovara 52a-e, u: Zdenko Kolacio, »Ulica Proleterskih brigada u Zagrebu«, u: *Arhitektura i urbanizam 5* (Beograd) (1960.), str 8

Slika 54. Pročelje višestambene osmerokatnice Vojne Mornarice Stanka Fabrisa, Ulica grada Vukovara 52a-e, u: Zdenko Kolacio, »Ulica Proleterskih brigada u Zagrebu«, u: *Arhitektura i urbanizam 5* (Beograd) (1960.), str 8

Slika 55. Pročelje višestambene osmerokatnice Vojne Mornarice Stanka Fabrisa, Ulica grada Vukovara 52a-e, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 56. Začelje višestambene osmerokatnice Vojne Mornarice Stanka Fabrisa, Ulica grada Vukovara 52a-e, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 57. Detalj začelja višestambene osmerokatnice Vojne Mornarice Stanka Fabrisa, Ulica grada Vukovara 52a-e, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 58. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Višestambene osmerokatnice Vojne mornarice u Ulici grada Vukovara 52A – E u Zagrebu" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 59. Gradska vijećnica Kazimira Ostrogović, Trg Stjepana Radića 1, u: Marijan Hržić, *Arhitektura u Hrvatskoj 1945.-1985.*, Zagreb: Udruženje hrvatskih arhitekata: UPI-2M plus, 2012., str 162

Slika 60. Gradska vijećnica Kazimira Ostrogović, Trg Stjepana Radića 1, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 61. Gradska vijećnica Kazimira Ostrogović, Trg Stjepana Radića 1, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 62. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Zgrade Gradske Vijećnice u Zagrebu, Trg Stjepana Radića 1" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 63. Fakultet elektrotehnike i računarstva Božidara Tušeka, Unska 3, u: Ivo Maroević »Kako čuvati arhitekturu 50-ih u Zagrebu«, u: *Prostor 14* (2016.), str 133-135

Slika 64. Fakultet elektrotehnike i računarstva Božidara Tuška, Unska 3, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 65. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "sklopa građevina Fakulteta elektrotehnike i računarstva u Unskoj 3 u Zagrebu" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 66. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41, u: Borka Bobovec, *Antologija hrvatske arhitekture druge polovine dvadesetog stoljeća: 2/2 XX*, Zagreb: UPI-2M plus, 2016., str 102

Slika 67. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41, u: Borka Bobovec, *Antologija hrvatske arhitekture druge polovine dvadesetog stoljeća: 2/2 XX*, Zagreb: UPI-2M plus, 2016., str 103

Slika 68. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 69. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 70. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 71. Poslovni toranj Zagrepčanka, Jelinek i Vinković, Savska cesta 41, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 72. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "Poslovnog tornja "Zagrepčanka u Zagrebu, Savska cesta 41" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode

Slika 73. Koncertna dvorana "Vatroslav Lisinski" i dom Matice iseljenika, Trg Stjepana Radića 4/ Trnjanska cesta bb, u: Ivo Maroević »Kako čuvati arhitekturu 50-ih u Zagrebu«, u: *Prostor* 14 (2016.), str 133

Slika 74. Koncertna dvorana "Vatroslav Lisinski" i dom Matice iseljenika, Trg Stjepana Radića 4/ Trnjanska cesta bb, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 75. Koncertna dvorana "Vatroslav Lisinski" i dom Matice iseljenika, Trg Stjepana Radića 4/ Trnjanska cesta bb, osobna fotografija Ana-marije Sever

Slika 76. Rješenje Ministarstva kulture Republike Hrvatske o upisu "koncertne dvorane "Vatroslav Lisinski" i Doma Matice iseljenika u Zagrebu, Trg Stjepana Radića 4 / Trnjanska bb" u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, kopiju Rješenja s dozvolom za korištenje za diplomski rad ustupili djelatnici Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode